

№ 173.

1
Гван Кфмалекур

Михаил Голубев - Прокурор по делу.

(Результат)

2

Микола Золуєв - Провідник до Закарпаття.

Щоб рішити, як має виглядати провідник до Закарпаття, треба наперед уявити собі, для яких читачів він призначений. Я не поділяю думки, щоб якийсь провідник міг заохити т. зв. мислову худобу, - проти цього, освіта можна думати з поширення аналогічного полюсу провідника Орловича, я того рода лектуру серце в руки тіло дійсно освічени люде, з якими це має інтерес до яких спеціальних судів, мистецтва, природи, археології, локальної історії, научові тури статки. У нас провідник був у вчителів серед мисл. дослідників мистецтва, факти тури ста, організатори і україн. мислов. худоби того рода капітал не знає, не у як і у ва ж к удними, - треба щоб це було додатково пропаганда, щоб її до провідника притягнути, треба і спеціальних інтересів у провідника дати місце і таких підприємств, що можуть масову худобу зачіпати (розумію національно-демократичні і військові + про це інше).

Виходячи з повної предмети, треба мадати від провідника до Закарпаття, щоб він був не плітсько-популярний, але основно-різкий, щоб дійсно освічений читач міг зачіпати. Тут дуже подробно з різними діяльностями до провідника, так він є цікавий; в деяких напрямах він повинен давати навіть похвалювані діяльності основні, а провідник Орловича приймає читачів з різноманітності своїх інформацій; але при цьому я був через малі, що різні важливі читачі він збуває як якщо коротко і плітсько.

Провідник н. н. Золуєв яко в найзагальніших відношеннях є оснований на Орловичу, але автор найме більш важливий місцевості, навіть превладний, дає нові інформації; а важливіші міста оброблені з великою належністю як я ерудити, так що розростається з маленькою графією. Це зрештою дуже цінна, до провідника можна в кураторів не лише принадляють тури, але

Богато з новою може набутися і ~~ни~~ постійний мешка-
нець даного міста (особливо, що монографія міст
в дп. нові майже нема). Се поширення та зроста-
ння інформації уважаю великим успіхом праці в Зо-
луду.

Важливо також треба зазначити і деякі первин-
ніші в даній праці. Вдоволюючи і вивчаючи до-
слідники з загальною відомою про місцевості,
як таке засноване, устрій, давня територія, зро-
млен і т.д. (Тут дею можна сподіватися, особливо
такі виводи, що "король Мислові надав ~~права~~ марке-
сурські" — висловлює сказати, що місто того року
дівало це право — не згадувати деякі комедії міст
король. Непогрібні виступи про події того чи иншого
король в даній місцевості, — це завжди невинувате
наслідкування подальших ~~наслідків~~ згадувати, де дея-
ке деякою пригодаю а давню подальшу владу в дан-
ній). Дуже солідно і всебічною обробкою
історія місцевості, подано зрозуміли відомості
про таке судова пам'ятників архітектури, відсно-
сно імена наслідків і т.д. З цього боку цей зро-
відати буде зрозуміли навіть Полковник — істориків
мистецтва, до в Орахову чи створена має Богато
хув.

Наголосити ~~ж~~ не варто на членено підтримки
національні і державницькі традиції рідних
місцевості. Не можна сказати, щоб автор не
розумів цей питань, противо на Богатих мі-
сцях він старався їх підняти, — але на малі
~~наслідки~~ література цих справ у нас убога і так
розкинена по ріжних друківаних ~~та~~ виданнях,
що нефаховому історикови також їх зібрати.
Підсумку тут у хронологічних зображеннях
мої бажання:

x) N° 3 Digne dyocès, s'ella segl. barona baron adolyruis cone di cycloarais, de dgar
for ado jaini mairin- baronai thadii 1918-19 p. — 2 dyocè muraia naktide avucalce
baronai dyos portyruel 1863 p.

З політичного життя: рік 1848, ~~важкі~~ нац. укр. вбачити
~~селянства~~ (прайори в Іворові, Береманіх?), ^{в. Кривушину}
селанська самооборона; епізоди з кровавих
вистав ^(Липище 1870 року ч. 10 ст.) V; місця осідл. в укр. політ. в
(Каунові ~~Валіні~~ в Славотині). Терми "Тросіві" і
і в укр. політ. в. Терми "Тросіві" і в укр. політ. в.

[illegible]

Помірнене державного і віщого матеріалу
(хоча хочемо зменшити деяких надзвичайних місцевих
коштів) є важке, оскільки на здійснення гра-
дуції і такого для порівняння зварити „шпорова“
підприємств. Всіх цих дезидератів не беру під увагу
самі: вважати тільки напрямки, але дуже добре
розумію, як важко авторитеті держ - при підприємств
підприємств зварити у нас — все це вимагає.

Все и в резервуарист буди уважено право
и. Голубин думе Корисном для ~~пропаганды~~

Hambro & Co 111

35
4

ознайомлення публіки з Закарпаттям, дан сфінксовані
~~на~~ мовою графії, знання місцевості
і туристичних цілей. Праця повинна покласти
друків а не швидко.

Що до укладу - я укладаю доповіді
подіє на подіє. Але як автор вже вистав подіє
по загальним ліній, треба змінити порядок
розділів, до яких заодно також приєднати
Орлову.

Не міг я перебудувати праці основно і ~~я~~ год
подружжю розділів; місцевості не дан афіли.

Трикарпатський рівень замислюю і недоумки:

Лобів - східну довжину (не ширину) подати від Трині, в селі і мінух. Церква св. Миколи - подіє
"городка". У. Пятанова - подіє св. Тарасови.

Перемисль с. 4: Перемисль не з ідеології, безрадничий!
міра передмісся вивести мовчання; града етасови
XV-XVI в., де ^{з них} важко кутурни сили.

Без - ~~до~~ оброста дрозд за мовчанням.

Курт к. Іодіа - нема замку, як замкнений мовчання
ма дів і вивідати світо парк.

Він Ковор милити - творить ур. відносини Станіс-
лав.

Про бузе вийшла нова праця (автор не прислав)

Про дрослав - окрема праця Орлову.

Про Рамі нема?

Казка місцевості проблема: Милити не Милити,
Борис великий чи Бирки? Рокити чи Рокити?

Лобів 16 X 1927

Іван Кривченко

Др. Бонор. Санат.

5

- а) Сб. Верст. К. Записки у. з. А. 1919 (1-3) ^{арх.}
- б) Сб. Верст. в Донбасских.
- в) З. Зем. Вулв. Витон. Амурский и Украин.
- Гидрографическое описание (1-4)

СВЯТИЙ ВЕЧІР X Гарматного Полку У.Г.А. 1919 .

(Гарматчикам X Гарматного Полку на спомин.)

Нинішня ніч

На приказ Начальної Команди У.Г.А.рмії, перший Корпус мав відійти на південь в район Балти. Згідно з приказом корпусу X Гарматний Полк почав свій похід з місцевості Демидівка-Гнівань через Шпиків, Красне, до с.Копіївки під Тульчином.

Вечером 23 грудня ст.ст. прибув ~~на~~ полк до с.Копіївки і там став на ніч. Команда полка примістилися в ~~поп~~ *бамби* а поодинокі батерії на краях розлогого села.

Зачало мести снігом, мороз припікав чимраз гріше а тут усміхались нам привітні теплі хати.

~~В~~ ~~на~~ полк мав тоді повних 4 полеві батерії по 4 Гарматні муніційну валку, харчевий ~~відділ~~ та булавний відділ разом 8 00 людей та 1000 коней. З цього числа поверх 300 гарматчиків було хорих на плямистий тиф або виздоровці з нього-нездібні до полевой служби. Був це радше полевий шпиталь полка, бо цих хорих ми возили з собою з місця на місце а здорові гарматчики повнили при них службу санітарів. Для перевозу хорих ми брали по 40-50% підвод і так відбували похід на південь. Та мимо цих відносин наш полк в той час був чи ненайкращою боевою частиною Галицької Армії.

З дня на день маліли наші сили. З кожним днем походу прибувало 20-30 нових хорих. Сьогодні прийшла черга на команданта полку отамана Кирила Карася. Вправді він ще держиться, однак це питання дня, коли горячка звалить його з ніг.

Значковий хор. Сокологір та я належимо вже до цих. які переболіли тиф ще в осені. Глузуємо з химерної долі, бо всеж таки вона нам зичлива. Старшини хоріють по черзі і це задержує безздатність полку.

Та наші втрати в гарманах і старшинах страшні. Недавно помер командант муніційної валки, командант 4 батерії поручник Балента, лежать хорі командант полку, командант 3 батерії ~~нині~~ четар Козак, сьогодні захорів в другій батерії хор. Будзан та справник тоїж батерії булавний Колибаба, а рахунковий ст.десятник Рогатинський ледви волоче ногами.

Хто не проишов тифу глядить з жахом в будуче, хто паде смідуючий.

А кожного дня серед морозу, ми проходимо 30-40 зимим миль на південь!

Ніч з 23 на 24 була дуже бурлива та холодна. Звідавши батерію та вартових я пішов на свою квартиру та скоро заснув.

Ранком о год. 4 жемчить телефонічний приказ, явитися негайно в команді полка. Зібравшись на борзі я вхопив

свій револьвер та з моїм вістовим Кравцем побіг в команду, де застав вже значкового, вістових батерії та гарматчиків булавного відділу. Отаман Карась лежав в ліжку

і з вигляду його лица я зрозумів положення.

---:2---

- "Пане Отамане, голошу служняно мін прихід! зголосив я командантові полку.
- "Здорові були"-пробив отаман Карась, хотів піднятися нестало сил і він знова завалився на постіль.
- "От скосило"-прошепотів він а лице аж горіло горячкою. Я підійшов ближше, він взяв мою руку на привітання.
- "Чувсь дуже погано, мабуть вже не встану скоро. Тому покликав вас, передать Вам команду полка. Ведіть його по нашій боєвій традиції на славу Україні", - і тут знова стиснув мою руку а по його збоїлому лиці пробігла легонька усмішка. Він уснув.
- Вийшовши в другу кімнату я дав приказ батеріям до відходу до с. ~~Винин~~ Войтівців. Полк рушив в похід о год 7 рано до Тульчина де ми обідали а відтак під гору і до місця нашого постю. Ми
- По дорозі стрінули ми нашу знаому батерію з боїв під Львовом з 4 гарматного полку а її командант пор. Бучак лежав непритомний на возі-теж жертва тифу. ~~инин~~
- Вже бачимо перед собою с. Войтківці, розлоге воно і як кожне українське село має великий став та греблю. Хор. Герман з кватирщиками батерій жде на нас перед селом та справляє кожду частину на її місце.
- Хорі вже на кватирах, кухні варять вечерю а от. Карась на квартирі в місцевого священника, який занявся хорим дісно по батьківське.
- Відвідую хорих, щоб побажати їм веселих Свят а тяжко хорих може треба буде відставити до шпиталю в Тульчині як сказано в корпуснім приказі.
- Та на саму згадку про шпиталь, хорі зриваються на ноги та благавть залишити їх при батерії. Коли прийдеться їм вмирати так хай при полку. А то вони вже майже здорові а в шпиталі жде їх не миуча смерть. Розпитують про свої коні, коли йдемо на Галичину...
- Я потішав що скоро, хай тільки выздоровіють...
- В другій квартирі 6 гармашів лежать на соломі, в горячці не пізнають нікого тільки чути конвулсійні оклики...
- Жінка порасться та з ляком глядить на хорих, прохає прислати когонебудь їй до помочі...
- Між новими хорими бачу кремезного хорунжого Будзана Він не дасться недузі та вона його зломилла. Накрившись військовою шинелею він приляг на лавці а на нь долівці на соломі лежить непритомний Булавний Колюбаба.
- "Як почуваете себе Будзан", питаю.
- "Трохи лучше сьогодні, тільки голова та ноги як збиті. Чи ми надіялися коли на таке Різдво? питає.
- Потішаю його що недуга переїде і він за кілька днів буде знова на своєму коні."
- "А хто їхав на ньому сьогодні"-питає вже трохи врадуваний.
- "Ніхто"-кажу-"всі хорі нікому їхати".
- Звідавши хорих я зайшов в мою батерію, бо там (джали на мене з вечерю. Не було місця зібратися всім і ми ставши біля кухні зачали веселі балачки як то кутю варять

Я пішов до полкової квартири де зібралися команданти батерій і готовилися до вечери. Та вона була якась дуже сумна. Нові хорі в батеріях, відступ, ніяких відомостей куди відступасмо... Герматчики думають, що ми скривасмо правду перед ними, та ми самі не знаємо нічо більше крім корпусних приказів.

Панове Старшини! — промовив от. Карась, "бажаю Вам Веселих Свят та здійснення наших мрій. Можливо, що мені прийдеться вскорому відійти від Вас і тому хочу пригадати Вам що Х Гарматний Полк У.Г.А. записав свій шлях в історії відродження нашої держави кров'ю своїх гарматчиків. Без огляду, як не закінчиться ця боротьба, ~~наш~~
~~наш~~
приданий нашим завданням передати їй несплямнену традицію полка нашим нащадками так як ми її розуміли в наступах на Тернопіль, Теребовлю, Золочів, ~~Винницю~~
Калинівку, Ситники Київ, Житомир, Кодню, Бердичів і сотню других. І коли ми на старості літ стрінемося, прямо глянемо собі і скажемо; ми сповнили своє завдання перед народом після наших найкращих сил. В нашому полку не було дезертирів ~~жодних~~ а всі ~~наші~~
~~наші~~ видержали до кінця на постах де їх поставив наш нарід."

Над всім царила ніч, наче голосячи світови

ВОГ ПРИБЛИЖИЛИ НАРОДИ СЯ.

Силадей, Ія, Па
Грудонь 132.

Св. тий Вечер в Дольомітах.
(Восний Спомин з 1914)

Рішенням 3. артилерійської бригади, 14 корпусу австрійської Армії, розв'язано хвилево школу записних старшин а однорічних охотників розділено до дальшого вишколу до поодиноких батерій, розмішених на італійській границі. Менше 1 7 других приділено до першого гарматного полку до батерії в Венетських Альпах, на площині Бухенштейн.

Наше прощання з запасною батареєю було на загал дуже радісне. Як не як - але залізні карниці школи протягом чотирох місяців далася кожному в знаки і ми бажали зміни, якаб вона не була. Самий факт, що через сім днів не буде між нами десятиника Цайса, котрий кожного дня синав нам "касарняний" арешт, ні кімнатного команданта вістуну Фобля ні навіть нашого невідступного тошвариського команданта (ніиніиніиніині Камерадша-т команданта) Бормайстра (старшого гарматчика) Вернера - впливав на кожного і годі було скрити нашу таїну радість.

Вправді деякі "зупаки" (так ми звали підстаршин, які служили в Армії по скінченні речинци служби) старалися охолонути нашу радість, показуючи нам, що наш новий командант, сотник фон Обермайер дуже строгий і щойно він зробить з нас добрих воєнків. Десятник Цайс сумнівався однак в здібности нового нашого команданта, бо коли він не міг з нас зробити нічого, то і сотник не потрафить. Бо - казав він "і в Парижу не роблять з вікса ризку" а це не бувала річ в Армії, щоб з вииміним "цивільної" банди однорічних було яке військо.

Вправді перед нашим відходом він трохи змінив свій погляд прадаючи нас словами: "Я певний, що не буду стидатися за Вас перед сотником. В право в бік! Марш!!

З містечка нашого постов Бріксен ми виїхали залізницею на Франценсесте, вітак пречудною долиною ріки Рісниц-Пустерталь - до стації Ст. Лоренц, недалеко містечка Брунек. З відтам долиною річки Гадер (Гадерталь) через Ст. Леонгард до Корвари. Околиця прегарна, а своїм виглядом нагадує нашу гуцульщину. Тільки гори високі, високі....

З Корвари розкивається перед нами пречудний вид Дольомітської дороги, яку замикає ледівець Мармеляда (вииміним інвентар (3354 метрів). Там теж місце нашого призначення а саме площа Вухенштейн з твердинями Араба і Кампічелльо.

Однорічних приміщено в граничні місцевости Пієва, в готелю Тіроль, над річкою Лівіналонго Кодеволе, якою саме проходить границя. Там теж додано наш невідступний військовий додаток а саме кімнатного і товариського команданта, такі ж тини як в запасній батареї

Кожної хвилини едали війни з Італію тому заказ зближа-
тися до границі, чи з місцевим населенням, яке нині
зве себе Венетами, прямими потомками Римлян і чомусь
духе малого росту.

Сотник дісно давав нам "школи". Кожного дня на виправи
на площу біля твердині, яка розсілася там неначе велика
бетонова ронуха. Перед твердинов рівна площа, це охорона
перед наступом ворога. Сама твердиня наїжена копулами
з яких видніють гірля армат, машинові кріси, довкуги
глубокий рів висиджений кілчастим дротом, з електричним
забійним проводом. Високий, другий рів, а щойно там твер-
диня, наче старинний замок, з вузькими проходами, мешканням
залоги а глубоко під землею муніципні склади.
Входу стереже постіна варта і лише на довіл старшини
впускають нас звідним мостом в середину.

Ідемо на обсерваційну вежу і звідтам розкривається
перед нами пречудний вид Дольмітів, на них самих
гірських шиялях наші стежі на лещетах а далше гірля
гармат італійської твердині звернені на нас.....

Вечером нині поворот на квартиру, провірка, школа
і сталення перед товариського команданта в полевім
уоруженні....

Минимимим на святий вечір відпущено нас на квартиру
скорше, щоб приготовити вечерю, роздати пошту та дарунки
які наспіли з запілля для війська. Товариський командант
був не свій. Не казав ниніставитися до провірки а взявши
свої листи, читав їх на ліжку. Це робили і однорічні
Оден за другим вимикався з кімнати-щоби хоч на хвилину
думкою злучитися з рідними.

На дворі дув холодний вітер з гір, небо блистіло звіздами
всюди царила мертвa, гірська тишина.

Нечачно, залунав з твердині гарматний стріл...

12 година.

Однорічні підходять до товариського команданта.

Він і досі сидить на ліжку, наче здрімався, в руці держить
шлівно кусник паперу і фото графію.

Пане Форманстер, бажаємо Вам Веселих Свят.....

ніякої відповіді, лише не ворохнулося.

Лікар стрердив смерть ві удару серця. В руках Форманистра
нашпили дотографію його донечки та листа:

"Лий Таточку, відколи мама померла я така самотна, прий-
де до мене на Святий вечір....."

З твердині минимов по шиялях дольомітів відгомін пісні

Тиха Ніч, Свята Ніч

минимимим а там в долині лежало тіло Форманистра, який
відійшов, щоб злучитися з своєю донечкою
Святий Вечір.

Філадельфія
Грудень, 1932.

Др. Володимир Галан.

З ІСТОРІЇ ВИЗВОЛЬНОЇ ВІЙНИ АМЕРИКИ І УКРАЇНИ.

Битва над рікою Брендівайн.

Тринайцять американських колоній виповіло послух матірньому краєви- Англії та проголосили свою незалежність. Весмертним актом-Деклярацією Незалежності виданим 1776, вони стали не тільки бунтарями в очах Англії але і загрозою цілого тодішнього суспільного ладу.

Бож Деклярація Незалежності голосила нині світові нові основи державного права, нові поняття про суверенність держави та її жерела. Король перестав бути власником країни а вся влада знаходить своє жерело в волі народу, висказаній його вибраними представниками. Кождий нарід-коли вважає це потрібним для свого розвитку може кождої хвили вийти зі злуки з другою державою і творити своє власне державне життя.

Англіїці, заняті в той час другими справами, легковажили собі цей новий "бунт" одної частини Бритийської імперії. аж літом 1777 р. командуєчии Бритийський генерал Гове рішив розгромити ворохобників та зайняти їх тимчасову столицю- Філадельвію.

Зібравши всю Бритийську флоту та 18000 правилиного війська він рушив з Нью Йорку та думав диним підійти прямо під Філадельфію заливом ріки Делавар. Стрінувши тут перешкоду пливе даліше на південь до заливу Чесепік і там висаджує військо. та спрямовує його на Філадельфію. Дорогу заступає йому генерал Вашингтон з малою, невисколеною армію диним, яка під могутчим напором Бритийців відступає крок за кроком, без більших боїв.

Щойно тепер пізнав небезпеку Конгрес, який радив в Філадельфії і на борзі стягає рекрутів і невисколених пле їх в розпорядження Вашингтона.

Бритийські війська підходять чимраз ближе під Філадельфію і Вашингтон рішається звести з ними рішачу битву, щоб піднести духа армії.

Розміщення військ Вашингтона.

Для цієї битви дібрав Вашингтон дуже догідний терен а саме східний берег річки Брендівейн біля Чедфорд. Ранком 11 вересня 1777 війська Вашингтона уставились до бою в такому порядку, ліве крило на півден від Чедфорд було під командою ген. Вейна, центр біля Чедфорд під командою ген. Гріна і артилерія Проктора, праве крило даліше на північ під командою ген. Саллівана. Всього приблизно 12000 війська.

Бритийський розміщення війська.

Ранком 11 вересня Бритийці заняли місцевість Гемортон

Делавар

ЧЕСЕПІК

ПРОКТОРА

Саллівана

-- 2 --

Корнваліса

Чейні

Бірінгтон
БірінгтонВаллей
Форд

Ген. Гове здавав собі справу, що пройти ріку чоловім наступом буде дуже тяжко. Тому він ділить свою армію на дві частини. А саме 6000 геських наємних військ під командою ген. Кнингемзена висилає прямо на Чедфорд а 12000 війська під командою ген. Корнваліса висилає 15 миль на північ в обхід правого крила Вашингтона. З цю частину іде сам ген Гове і вона спокійно проходить західний доплив Брендівейн біля Трімблфорд і східний доплив біля Джефферісфорд. Біля год 4 з полудня британці вже формувалися до наступу на.... зади Армії Вашингтона з Осборн Гілл.

Ген. Кнингемзен так зручно прикривав цей маневр, що стягнув на себе всю увагу Вашингтона, дуже галасливим наступом на Чедфорд. Доно біля другої години дізнався Вашингтон від старого патріота Чейні, що британці обходять його праве крило. Він дає приказ ген. Г-рінові перейти ріку та розбити ген. Кнингемзена і відтягнути ине праве крило ген. Саллівана.

Колиж прийшло донесення що британці вже формуються до бою з Осборн-гілл Грін цючас війська на старі позиції а військом ген Саллівана змінюють фронт до Бірінгтон та під напором відходять на ~~герб~~ Баттл Гілл. ~~С Баттл-гілл~~ Тут виявляється завзяте рукопашне боротьба і цей ~~герб~~ переходить переходить протягом сорок п'ять мінут хвилин одинадцять разів з рук до рук. Там в бою ранений і Лафаст. (Лафаст) Між тим ген Кнингемзен атакує війська Вейна і Гріна і пром ходить ріку. Війська ген. Вейна відступають в перляку, не повідомивши навіть ген. Гріна і тим виставляють в небезпеку його ліве крило, яке мусить відступати.

Під страшними британськими ударами з двох сторін фронт Вашингтона заломлюється і відступає в повному замішенні. Лише завдяки надходячій ночі вдалось схоронити американську армію від повної загибелі, Вібрати розбитки та начати їх реорганізацію.

Американські втрати вносили 2000 вбитих і ранених, британські шість сот.

Гове заняв Філадельфію без бою - а недалечко від нього в Валлей Форд Вашингтон готовився до останнього удару...

Наша Армія і воєнні студії.

Битву над Брендівейн я мав нагоду вивчити зі старшими 79 дивізії, які обіхали весь фронт і мали видати свої думки про тактику вождів. Для мене було це дуже цікаве, бо нагадувало мені в великій мірі нашу визвольну боротьбу, нашу армію та її організацію. І наша Армія як і Армія Вашингтона мала сильнішого противника, була слабо виконана, організувалася в часі боїв, не мала винятки достаточного числа захових старшин і була змушена брати чужинців до проводу своїх операцій.

Ця поїздка вказала мені, яке велике вихованче значіння мають такі студії боєвищ, їх план тактику вождів, розміщення військ, та вивчення терену. Осв оден примір.

В 1910 та 11 році я брав живу участь в організації пласту

нам

Стефанова

в золочівській гімназії. Від тодішнього поручника австрійської армії а відтак начального вождя Галицької Армії ми одержували військові мапи і протягом двох літ знали кожну доріжку, кожний горбок біля Золочева. Наступали й обороняли різні позиції а після одного такого наступу на гору під Ясенівцями наша чета попала на перешкоду в формі терни. Ми пройшли та наші "мундури" виглядали похался Боже...

Та цей досвід став нам скоро в пригоді. В липні 1919 р. Галицька Армія відкинула поляків на лінію Гологори-Сквирава. Три дні йшли безперервні бої, щоб проломити ворожу лінію, та нам нестало набоїв. Небуло чим відбивати ворожого протинаступу і наша армія почала відступ. Батерія 2/10 прикривала відворот аж до Золочева а коли і їй нестало набоїв почала для оборони одна гармата та а інші відступили взад, з відступаючим корпусом. Завданням цієї гармати було здержання наступу ворожих панцирних поїздів, здержання бодай хвилиночки ворожого наступу, щоб дати змогу пройти нашим відступаючим військам гостинцем на Тарнопіль.

Залишилось

Гармата скрилась біля корини на роздоріжжі Почапи-Княже. З чола гарматів летіть горячий піт. Вони доносять рештки набоїв. Хорунжий Будзан, старий досвідчений вояка сам наставляє приціл, бо кожний стріл має своє призначення. Всі глядять на нього, наче моляться, щоб стріл попав... Насвистів стріл і на залізничім торі піднялась курава. Ворожий панцирник тікає взад... і на шлях на Тарнопіль вільний... Стріл за стрілом йде на ворога і він здержує свій наступ. Та його артилерія нашла нас... і сіє прапеллями довкруги корини а ми лиш ждемо... щоб їм відповісти. Гостинець на Тарнопіль вже пустий і наше завдання скінчене. Корпус відійшов ми остали самі; десять кінних гарматів одна гармата і десять набоїв.

Оставимо гармату?

Синь гостинець

Нізащо в світі! Гарматні стигають гармату в рівні так бігом доходимо на Глинянське передмістя Золочева. Місто наче вимерло. ні живої душі. По дорозі забрали ще кілька ранених коней та всяких воєнних припасів, які залишила відступаюча піхота. Жалізна станція була вже в руках ворога і нам відступ відрізаний. По дорозі я забіг до дому о. Ю. попрощався на обрзі та дав приказ рушити нивини на Брідське передмістя а відтак пільними доріжками на Козакову гору. як ми проїхали не знаю. Тягло тільки, що при ходилось нам випрягати коні і тягнути гармату самим, лісовою доріжкою не мож було проїхати. Гарматні надали від умучення, та про залишення гармати ніхто і чути не хотів. Коні рвали посторонки і якийсь селянин дав пару волів щоб нам допомогти. Де були наші частини ми не знали. А коли дійшли до Козакової Гори, перед нами наче на долоні розкрилось містечко Золочів а там дельше цілі кольони ворожого війська.

-4- -

Така ціль трапляється гарманам раз в рік і не бувби це гарман Галицької Армії, колиб дозволив ворогови на такий парадний марш.

Умучення десь зникло і Будзан знова сидить на гарматі і готує приціл і то нашу церкву оо.Василіян, бо якраз там проходить ворожий полк. Засвистів оден стріл, другий третій, знялась курава і весь ворожий полк розбігся по полях і Наступ і необхідний похід здержала одна гармата з Козакової Гори.

Біля 6 год. ми злучились з десятим полком. До бригади пішло вже звідомлення, що наша гармата страчена, батерийний командант і гармані вбиті.

Колиж я розказував командантови полку пок.от.К.Карасеву куди і якою дорогою гармата відступала від здивовано спитав мене: Звідкіля ви знаєте цю доріжку, як нема на карті? На це я відповів;

Пане Отамане, голову слухняно, ~~що~~ я був пластуном золочівської гімназії.

Таке случилось не тільки мені але і другим пластунам золочівської гімназії, бо всі вони в той час були старшинами нашої армії.

Заключення.

Змінюються роди ^{ге}оружья но основи воєнної тактики незмінні. При вивченню битви над рікою Брендівеин всі старшини 79 дивізії були згідні в тому, що план ген Гове, вибір місця і переведення самого наступу відповідає всім вимогам і нинішньої воєнної тактики та був можливий тільки на основі точного знання терену.

Без сумніву і батерія 2/10 булаб остала під Князем колиб не знання терену придбане при українських пластунах в 1911 р.

Тоді ми вчились воєнної тактики в теорії, та тепер можна її вивчити з дійсних подій в кожній околиці.

І хто спине цю гісторію українських боевиц, з військової точки погляду, зробить велике і корисне діло,.

Філадельфія, Па
22 лютия, 1933.

Іана Рогоцька

- а) Рогоцький мис (ст. 1-2)
 б) Писр. ел сетуба в 4-кумачу смерити у 2 а (ст. 1-9)
 в) Лисенська позмста з 15. квіта/ї і 4 мї (ст. 1-9)
 г) Гудавний писерач Рупій (ст. 1-3)
 д) Батерта пор. Вон. Іанава. (ст. 1-3)
 е) Сухівські Вільні Рогоцьки. (ст. 1-2)

Пасківий дня 22 липня 1927

16

Хвальная Редакция Гервоной Хвали.

Вже два роки я збираюсь писати Довідець
воєнні матеріали (з Української війни) котрі
я позібрав в свій Альбом і в частинно мені удалося
принести его до дому: расьть его пропала
до а дуб передав досить своїх записок референ-
тові воєнних меморіалів ^{при пер. Роману} (поручникові Головинському)
Бадяку, котрий при нашім протидієвському
перевороті зістав розстрілений правдоподібно
в Балті, а зего в графічного смертю, пропало
багато наших цінних матеріалів записок і доку-
ментів нашої визвольної війни. Расьть моїх
записок пропало як я летав хорий на тиф в рай
нашого перевезу до Сільшовиків, а расьть мабуть
пропало, в нашім Х бригаді пізнішим 2-ий пер-
воні, (з 6 корпусу) где ми там думи передали списав
мій книгу на 600 сторінок ^{рукопис} і 400 фотографій
всіх воєнних епізодів і фотографій портретів,
тих котрі найбільше відзначилися ^{в боях} з дубиним
воєнним керівником з Умином Апостолом.
(дубиний студент політехніки) котрий на власну руку
і намову Ол. Караса списав історію Х бригади
з окрема Х арт. полка. Ід ему помогав зібрати матеріал
своєї датеї і деякі збірки з Ретиторівської армії
з котрими перас зтикались в боях. Та книга
(рукопис) здається пропала в перевороті, до а всюди
за нею питав, і писав до Умина Апостола котрий
в переворот дуб виїхав до Київ (где остався там
до нині), где мені нині що є дуб передав до Ро-
ману і пер. бригади тин старшина, котрі те-
пер вже нежити. По здається попало в Сільшови-
вську а може і польські в руки, но кінець кінцем
єї увансав за пропавшю, до нігде нечує ^{знає} вимав
що дуб негатає, або уміщені фотографії.

[illegible]

3
12
Чи зібрав хто в нас ти розтрим і карт естудійні
і всіх наших українських мурешників в насі нашої
голосерти. Офіс же видавництва Первона Камна заважає
ему високо патріотичний ділом, за що лежить Даш.
Ід простий земляки передувати майже цілу Українсь-
ку Кампанию думте відгубаю потрібні списани і запо-
тована так пропадають цілих воєнних пам'яток
і коли а виходить у Даші видано Календарів рр. Кам-
нової Даш присилає воєнні пам'ятки, а здебільше са вте-
кілка разів Даш відгубає, і демо на проху похоти,
но все неї розі + трохи маркомно неї простому
і мушкетеру, драмсь за перо писати якесь воєнну
літературу, позаяк а до того неокликаний
немає урешого письменницького хисту, а навмис-
стим і писна, тільки охру горбу волю.
Немає а до Даш еме тому до знає е в нас мілка
нових письменників, ^{субсидних старшин} поєнтів Еришників деї неї прохоти
євнимитись себе, і а вірив що до кількох лот
всё буде укладно постисувати і запотобано.

На тав вте 7 літ як напучався Самуїлка Арми
а не рув що вже наше наукове видавництво
закалось списався загальнов Демков Історичнов
Української Самуїлської Армії. Окрем Кануєтійськи
нам Існерал загав в ті томах Похиг ІК. Армії
так до Київської першоду став в ті томи і дав
керувати пілого в его загальні історичні воєнні праці.
Кілька старшин Г.С. А. і Г.К. Р. писали свої споми-
ли то в мізерних каммерках на мушкетерських фрей-
летонах на тав кімента зібрався нашої воєнної
Історії. На сін місці а апеломо до наших
всіх ІК. уреших старшин і наукових установ
з окрема тов. Грошіву, Існералу Первону Камну
і наук. тов. і.н. Меленка, моїм загав здебільше
і написав Демку Історію Української Армії
від разів Г.С.С. раси Революції, Армії Центральної
нової Даш, Сетманівцями Дефекторів, і Самуїлської,
Грошув прийняти єї мої податана, а а від себе

моя такот передати скривний свої намітки
вам невисвітлює мене. На ^{востан}проду послав до Вас
хорошодіючий опис і смерть мого отамана
Кирила Караса. Ви добрий ви до друку то Ви
сами оцудіть: Ви уявляти; (а може трохи задовний,)
но від себе а і твердну, що там є описано
то є опис документів правди; там нема нічого
фальшивого і фехливого, бо а то уложив на під-
стави моїх деяких записок і старинишних звітів
котрі мені передавали, а також зі свого воєнно
Альбона. Даром послав ^{Галу} кілька своїх етимики
воєнних котрі я уривсь укладати на Імператорські
війни. Ви мають они аж вартієть то прошу
проверити, вам суть за слади або ні. Коли
нездалі, то киньте їх до коша, бо а знаю, мені
вірні пишуть на якийсь спосіб і суть мої
ах Ленкин, Сунинський, котрі мають єще
догато гарного записувати нам воєнного. Та ма-
ючи на проді послав до Вас, щоб наші їх
пофідані додати по вступно мені сілони уривки
показувати. Кошик Ви на слугай хотім видру-
кувати (Про смерть отамана Кирила Караса)
в Календарі Лев. Хамки на 1928 рік, і зазначає
сілони дегоро, а дуже радо приславши Вам
то що висше описував, а навіть приславши а
свої невоіам до Історії і Дітер 10 ар. Полка
в І томах (в книжках рукописних). Пославши кілька
наших записок про історію, бо сілони знаєть
між до Риктки Діт. І. Пиндига і 10 ар. Полка; котрі
можуть і ніхто не буде відіти. На слугай Кошик
Ви видрукувати в європейських Календарі між рукопис,
так руху Вам нам Союз Кооператив в Терезови
за новий найменше відмісирку приписувати Календарі
а наша Ласковська Кооператива найменше 100 ар. Кал.
а се тому бо догато стрілими з нашого побітну
було в полках Караса і в 10 друкарі, і він
інтересно буде відіти друкований опис воєнного епізоду.

по феодалторськім немому писати єще руским
 етнічними правилами, бо а ~~ми~~ ^{ми} єще раз твер-
 джу, ^{що} простий селянський єсть, а позаяк а був
 добрий євигром наших деакх історичних поменів
 хотів би а щоб то непропало за нашо в гадумі
 а дуду просити. Заг напове уреші. Котрі збераче
 історію нашої Укр. війни і революції, тому
 повдати Заг догато матеріалу не по з Україно-
 скої війни Замицької Єфні, але також і з Україно-
 скої революції від 1917 року з місяця марта
 аде а сам був і дарув своєю орума, не одно, що
 до сего часу нїде негудав перамене. От напїс-
 ний таку Загмолонієву від в Тухові з 7 на 8
 червня, ¹⁹¹⁸ (де 175 Батуринський полк (давний царск.)
 за Киренського з Українським) вїв забрату до рід
з тодішнім Перемославським (Роман. Сольмевичевим
Ремєнова) ~~Павлом Павловичем~~. (Вїв був зродив в Тух-
 хові перетвором ~~пер~~ проти Сольмевичів) разом з Гольмич
 Козарєством отч. Мірдерєнка, котрих нїзнійше
 ємьна ~~армія~~ Сольмевичка, Романганта Ремєнова
 була одкривила в Тухові пропанаті 7 і 8 / 4 1918
 і вимордувала 1824 людей. / за зібрана орому-
 ван ємо всіх подитих Тухіван. Метти убитим
 а в нас дімьна половина мигів, котрих Сольмевичи
 вимордували до шенту. а в місці так і по
 селах. А страшний різня а вугів на свої власні
 орн і нашо негудав нїде до сего часу і щоб
 було ^{опиране} перамене в нашої літературі, а се думе
 інтересе і важне до історії Української революції
 а сам вжамуват мого Рїмьна мигівських дум
 від дикої варної єспедичії Московських варварів.
 Іа був мого австрійський полочений, в раї тих
 страшний расів а слугув в Гольмич Козарєстві,
 по где прийшла скрута а передувало в австрійській
 нудор і був знов невольничий мєстий.
 Далше нао замиски мигівських погромів, і марови

большевиків розстріляв на Першівщині особливо
Гухівщині до приходу Німців. Після большеви-
кською німцями жидів або галагців працюючого
люду: Українські війська дуже боронили жидів аж
доки они німцями не пішли на слугу першох
варвар. - Про місце тепер а невідомо що було
записано. Цікаво неї ми знають наші Жидівські
патріоти. Рівно большевики вирізали жидів
в Гухові Стародубі і інших місцевостях. -
Далше наші записки і ємні наочних свідків
страшної погні, в Марті 1919 року розстріляних
- 78 замисли стрільців з армії Державини
в Бердичеві коло воєнкарки (котрі понали в полк
в бігетуні в руки большевиків, котрих стріляли
таким рівно жидівських студентів большевиків
комісарів котри були також при тій екзекції.
Згодом наші записки з тих сіл где ми перекочували
з замислов армії, где большевики розстрілювали
наших укр. студентів і дубини розаків при укр.
армії. Мені згодом матеріал із жидівської больше-
вської Кондр розвідки, котри масами множили
наші ~~до~~ український рух на Україні, дуже проку-
вали, і доносили большевикам котри нагово-
рили український активний елемент. Про
нашаль наші в нас заготоване, а прецінь, то
наше налетати до нашої Волості 1918-го року
Далше наші записки з доїб у Львові ми писали
де а був, особливо дої на Порті і коло Порті.
На наш ак а ще раз, раз, у нас згодом є
ніше, і пишуть порт знає що, а дуже наші
у нас заготовано таких історичних воєнних
пам'яток нашої Української Мартирології
котрих низькийше коженно буде тра. Наприклад
ми зібрали хто до сего часу докладно Історію
руху повстань на Україні; неї незвісно кому
а в нас дуже стему за літературним рухом
нашої визвольної боротьби.

Накибні 11 квітня 1930.

19

Уважна Редакція!

Знов посилаю Вам свої рукописи. Згорю
прошу Вас не ставитись до них остро критично
бо то єсть сирій матеріал, котрий потрібно
красиве оформити і об'рунтувати. Дон не письмен-
ник ані вчений а зважайний селянин котру
миме свою свою самосвободу; дон з морального
свого обов'язку від позатку Української револю-
ції, і цілу воєнну кампанію що я її час-
ливо пережив від її митного у лобі дон до
фронтів організації, а докладно спираю
у своїх фельєтах зібрав водні пам'ятки
і в них хочу Вам вчити коти Ви до
того покликати передати Вам, щоб Ви то
все використали для Східної Історії
У. А. Котра боролась за Велику Ідею України.

Тому прошу ще раз взяти ці рукописи.
Пам'яті що я Вам писав
і ті що нині посилаю. - Нинішні руко-
писи мені здалися дуже перепутаними їх
на красивих паперах, поправити феліки
переклад і оформити друку, бо що мені
задрало ділове серце, а я сподіваюсь, що
Ви писали в Лід. Вр. Радум. у 3 разі
щоб найдеати посылати свої спогади до Києва
дезін до підпису не будуть рукописи
використані до вкв. друку Календару Рф. Рад.
на 1931 р.

Тому прошу Вас, Ви все
самі оформити їх на красиві; і прошу
Вас просити уникати моєї хомі тирани
з моїх праць у Календарі Першого Радум.
на 1931 рік адо в Лідумі в Радумі,

а а Ваа за мо biglyghyue тук, мо
примно свбисни мої рупониси а маком
фуне ригки спотогаспикни гхзиди з укр ВВВВВ.

Тро Тухівський попроси і подал докладний
свій отримав Трохосівський іде Шанов. вдова
п. Ш. Радуминський обіцяє унести в Радендорф
протів. /Зісно подал і тільки два ерраменту
на місцянки до Лев. Радумин.

Гибком нугам Бади ретими оро то графидас
зхатен мисел Им их букофурстали.

Звертаю маленьку увагу до судорого
нових Календарів В. Р. Невиміруйте на
переді Него ололомень, но нагад, до се
псух его погатовний вигляд. Розмірїть
его хоти до двох сторїнок, уміміруйте
дїльме ілюстрацій, розуміється наво-
міть гато і вислу іїну.

З ели воду из реки до горы
оной, а горы нрму дом отпущает
ноу гурону новгороду же
Карткову, и в их дом выпускает.

Оставлю до Вас
з Луцком Новатами

Вам на умуга

Родимъ еки Луна.

Дубинин стар. делат. 10 ар. поше

2. Записки по физ. Саванов

menyer ke Pak Kibang

refen fr. Nozielmire

ad Tremboul.

№ 81. / Зоологический Театр

Переход и переименование У.З.А.
в Зоологический

Підхорунжий У.Г.А. Голинський Петро.

П Е Р Е Х І Д І П Е Р Е Б У В А Н Н Я
У К Р А І Н С Ь К О І Г А Л И Ц Ь К О І А Р М І І
У В О Л Ї Ш Е В И К І В.

Події і враження з часів переоування частин У.Г.А.

в Одесі від лютого до липня 1920. року.

Сторінка
з Одеси
Голинський

ПЕРЕХІД І ПЕРЕБУВАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ГАЛИЦЬКОЇ АРМІЇ
У БОЛЬШЕВИКІВ.

ПОДІЇ І ВРАЖІННЯ З ЧАСІВ ПЕРЕБУВАННЯ ЧАСТИН УКРАЇНСЬКОЇ
ГАЛИЦЬКОЇ АРМІЇ В ОДЕСІ, ВІД ЛЮТОГО ДО ЛИПНЯ 1920.

Заки ще приступлю до самої теми, вважаю вказаним зазначити наступне: В часі злуки / о скільки про таку може бути мова / Української Галицької Армії з більшовиками та весь час її перебування у них аж до квітня 1920.р. то єсть до переходу її на бік Петлюри, чи Поляків, був я в Одесі.

Прихід більшовиків застав тут не мале число Галичан. Була своя Збірна Станиця, була довгий час своя команда частин, лічниця та два притуки для виздоровців. Крім цього багато Галичан було розкинених по всіх лічницях міста а багато здорових старшин та стрільців жили тут приватно, на відпустках. Моїм завданням уважав представити судьбу галицьких частин та поодиноких людей за весь час більшовицької влади в Одесі, відтак арештовання, життя в тюрмі, вивезення до Харкова та все те, що ми там переживали до кінця червня 1920. року се є до часу, коли мені трапилась нагода виїхати з границь комуністичного раю, в Естонію.

Рік минає від часу, як все те діялось. Замеркла в пам'яті не одна подія, забулось не одно прізвисько, не пам'ятаються більше всі ті кривди та знущання над невинними, що за них ми нерозумно присягали криваву пісню - на справу стараюсь глядіти більш холоднокрівно. Виправді на згадку тих важких часів тепер ще годі здержатись від гніву і обурення, то однак всіма силами старатисьму представити поодинокі події "сіне іра" а вражіння такими, якими вони "гик ет нунк" були.

В часі коли завершилася злука Галицької Армії з більшовиками, перебував я в Одесі, в притуку для виздоровців Української Галицької Армії. ч. II., який поміщався в гарній приватній віллі, над мо-

рем, при вулиці Чорноморській. ч. 5. Головна більшовицька сила була ще далеко, ще Миколаїв був в руках добровольчої Армії, коли в місті вже ходили чутки, що наші на фронті вже ввійшли в порозуміння з більшовиками, та нам нічого боятись червоних, бо вони нам близьчі чим денікін. Симпатії для більшовиків стали ще більші, коли перед самим їх приходом, розійшлися чутки, що на Одесу не ідуть комуністи Москалі а українські боротьбісти. Стрільці тим не дуже журилися та не багато проте думали, за те старшини дебатували днями та ночами. Одні клали на них всю надію, та вижидали як спасителів, другі не вірили і боялись. Неаби який страх оданував наших старшин в приюті, коли в їх руки попала якась підпольна комуністична газета, друкована на українській мові, в якій була поміщена відозва до наших стрільців, де взивано наших стрільців до різні старшин.

Часопис той видістав був десь сотник — суддя Др. Курдяк. Коло себе зібрав він кільканайцять старшин та стрільців та за три дні до приходу більшовиків виїхав з ними послідним транспортом в район розположення галицьких частин. Там між своїми надіялось вони бути сім'яне безпечним. Між иншими виїхати були тоді з приєту поручник Яримович, поручник Миськів, поручник Федяк та поручник Ярослав З.блоцький. Ті, що лишилися в Одесі стали асекуратися на всі боки. Один потайки перед другим заходив до чеського і австрійського конзуля, аби заосмотритися в паспорт. І я також заходив не раз до конзуляту за документами австрійського полоненого. На довгий час ніякої немав я з того користі. Стали вони мені в пригоді щойно в Харкові в липні 1920. року.

товариш високого росту, з дуже широким чолом та з типичним типовим семітським носом. Називався Баравський, імені собі не пригадує.

Він був дуже товаришкий, в однієї з розмов, казав, що смерті йому вже на карку, бо стоїть під закладом аніонакі в користі Польщі. Егроворював на совіти, на комі. сарів на комуну та тягнув других майже силоміць за язик. Біля мене лежало двоє одесських купців, які вже третій раз сиділи за спокушача а радше за те, що не хотіли, чи не могли окупитися контролним орг. нам. З ними я обличчя пізнався і вони не рідили мені з пускатися в диспуту з Баравським, бо він сам голова одної з трезвильок, мабуть з Петрограду, яких кілька під той час зайшло до Одеси, а місцевому реввоєнтрибуналові дати поміч в борбі з контрреволюцією.

Я остерігся зараз отамана "арабача", та ще декотрих інших наших, що за часто пускалися з ним в диспуту.

Дня 2, мая ще одна група наших в більшій частині стрільців з Харкевого складу, що був тоді в Балті та санітарів з лічильні в Тирасполі. Протоколів ані ніяких зізнань з нас не стягали, кождий виповнював для анкети, де треба було дати для відповідь на більше чим на вістдесятя родів різних питань. Ато пускався на облягу, мусів бути дуже обережним та глядіти, аби одна відповідь не перемил другій, при тім пам'ятати добре, що раз написав, бо пізніше в тормі діставали ми ще раз подібні анкети до виповнення, а горе тому, який давав різні відповіді на ті самі запити. Його підозрівали, тягали на зізнання а як се був старшина, то міг раку облягу сорого відпокутувати.

6/ Чи є він ідентичним з Бронським - Баравським, вислаником Червоного Хреста Советської Росії у Відні не можу певно сказати, бо того послідного не мав я нагоди бачити. Здається, що буде той сам, бо описи особи товариша Баравського з Відня, подавані мені людьми, що його з лица знають, годяться в повні з виглядом його в Одесі.

не раз пробував їх намовити до внесення скарги в Гоморський Комітет на цілу Команду. Но з того не діяв. Чи Бельський лікар тут сам чи був як орудієм в руках Чрезвичайки, яка хотіла бачити Галичан скомпромітованих, або відтак було їх за що судити, — не знаю. Се друге однак вілмо імовірно.

Свої цілі, іменно інести оскарження проти Галичан і отамана, досягнув Бельський пізніше з допомогою двох людей, що були якісь час на службі в нашій лікарні а то лікаря Шора та сестри Бродської. Лікар Шор в часі повнення служби в лікарні побирав там харчів натурі а крім того заходив до кухні на обід. Шор те заходив пераз в колізо з отаманом, який не міг дозволити на того рода практику. Кау оба так посварилися, що отаман викинув дипломованого врача в часі обіду з кухні. Від тої хвилі Шор став великим ворогом не лиш самого отамана але і всіх Галичан, со ті йому признавали рацію. Сестра Бродська Зося повніла до місця квітня службу в нашій лікарні. Тому що була венерино хвора та вразила двох наших санітарів до того не морально поводитися лікар Мантуляк в порозумінню з отаманом відправили її зі служби, ще пер д приходом Золотаревої до лікарні. Мимо цього приходила вона сюди далше на харчі, поки отаман не заборонив стрільцям пускати її до лікарні.

Ті двоє людей стали теж в пригоді Бельському. Він зробив до реввосатрибуналу донесення, що в галицькій лікарні існує контрреволюційна організація з отаманом Гарабачем на чолі. Шор і Бродская була свідками. Хто знає відносини в нашій лікарні з того часу, з окрема отамана Гарабача для того подібне підозріння видася не лиш безпідставним але і смішним. Инакше розсудив справу ревтрибунал, який знайшов отамана Гарабача винним, та як ми в Харкові довідалися, велів над ним виконати присуд смерті.

Вертаю ще до допитів і протоколів, які з нас стягали

~~на~~ на Товарну, ~~яких~~ ⁷⁹ ~~яких~~ ^{іс} престо у вагоні. Охорону переорав комуністичний батальон, спробований спеціально в тілі цілі з Ананієва. Рекрутувався в переважній частині з одеських та поблизьких жидів в призначенні його була оороа з повстанцями, серед яких було не мало Галичан. Са те і киїли вони від тнїву на нас та ооцінювали как оледуеть справитись з нами сейчас за містом. В кождім вагоні назначили одного з по-між нас старосту, який мав головню відвічати за те, що в вагоні нікого не орає. Над вечір поїзд рушив. Кождий розложив як міг вигідно в дверях ооа караули і староста вагоновий старший десятник Старик. Моє місце було оіля сотника Когута Миколи, який вповні злораний стояв оіля дверей та диспу-тував з часовими. Коли часові умучені оном спали і стали глядіти вигідного міста, сотник Когут вискочив з поїзду, заки вони стаки стріляти вснів вже дооре скритися. Аоє встрі-мати поїзд стріляли наші червоноармійці так довго поки ста-мо патронів. Поїзд їхав даліше та здержався доперва на най-олизній станції а здержувати його не приходило нікому на думку, оо часові в других вагонів стріляли по дорозі до кож-дої ворони, яку оачили. На станції зголосили часові коман-дови про втікача. Висилати погонню було вже за пізно, до то-го темна ніч на дворі. Сотник Когут був вже уратований, хо-дімо ще о нього старосту Старика, який мав відвічати голово-ю за першого втікача. Його помилуваши ми завдяки часовим, що призналися до нього.

Другого дня над вечір приїхали на станцію Трихати у від-дані 35 верств від Миколаєва. Ту часть дороги мали ми вже відоути пішки, оо міст на Возі був зірваний ще дооровольця-ми а большевики не орались навіть його справляти. Тут се-ред поля чекали ми три дні в вагонах, поки прийшов по нас ооокий батальон Миколаївської Ч.К. На цілу дорогу видали нам ще в Одесі по два фунти хліба, тому хто лиш мав щось лиш-нього з оіля аоо одягу став міняти у залізничників та селян за хліб. Уже другого дня по нашім приїзді на ^{станицю} ~~станцію~~ було там повно селян, які питали найбільше за сіллю, цукром і сірників-ми. Са дві корооки сірників можна було дістати оохонок хлі-ба а за сорочку аоо які старі штани доставалось ще і кіль-

кілька фунтів масла, та кілька хто хотів гроші... За те за гроші у них не купив ніхто навіть кусника хліба. Того дня не було між нами ні одного голодного у кожного було припасів на кілька найближчих днів. Наші караули а головню їх командианти та вся визна паржа гляділи на все те дуже задрісним оком. Вони зробили між собою вист і на другий день ранку не дозволили нікому з нас відсалитися з вагонів а селян яких зіхалася велика сила за "мануфактуров" відогнали далеко від станції. Командант воєнному з прочими достойниками стали оглядати по черзі всі вози і переводити як найточнішу ревізу. Вони заорали у кожного всьо лишне а лишним було у них все те, що було в клунку, навіть друга добра пара біля. Відтак стали господарити самі караули, та стягали з кожного лучні сорти одягу, обуви а у декого навіть послідну сорочку. В замін давали драні зовсім неможливі до носення штани та гімнастюрки. В мить були ми передягнені а майже половина без ніякої обуви. Один стрілець з мого таки вагона лишився в самих тілках підтанках та блязці, бо не хотів на себе взяти бдряних ватованих штанив, в яких роїлося віді довей. Сотник Фешур з Золочева лишився босий і без сорочки а тіло прикривав обдертов зимовою "фубайков". Таким і я лишився його в початку липня 1920 в "аркові". Я сам виїшов не найгірше, бо крім лишнього мусів вправді вимінати штани і черевики за те зумів виратувати загортку. Найбільше було мені жаль черевиків, бо були зовсім нові а місто них дістав я старі ходаки без занятків оба з лівої ноги. Ще прикрійше було дивитись як червоноармейці таки при нас продавали порабоване біле та одяг селянам за великі гроші.

Так сиділи ми в вагонах серед поля повних три дні доки Миколаївська Ч.К. не вислала по нас свої ескорти. Наші нові сторожі були вже зовсім другі люди, майже самі Українці з Миколасва. До нас ставились з початку майже рівнодушно, відтак прихильно навіть по товариські, коли дізнались хто ми такі і яку пережодили судьбу. Таки

того самого дня пішли ми полями в напрямі Миколаєва аж зайшли під вечір до німецької козлові Гальштатт, де розложились на нічліг. Командант подбав за харчі та лишив нам повну свободу. З того скористало багато людей, бо ранком при численнім опрацюванні сорок, переважно старшин. Ми пішли даліше поки над вечір прийшли в Миколаїв. Нас примістили в садибу старшин чорноморського флоту, де поміщався рівночасно особий батальон миколаївської гусарської Ч.К. сьогодні над лиманом Вуга. Ми були майже на свobodі бо ніхто з неї не користувався без дозволу і пів нагому годі було показуватися до міста. Два рази в день уряджували мітинги, на яких було вже чути і українську мову. Пятнівали головню зраду Галичан на фронті. В інших державах казали ждати нас за те неминуче смертю але совітська влада нам все прощає як ми покинули наші узькі національні предрасудки, та спільно з ними віддамо себе на службу вищій ідеї - добру міжнароднього пролетаріату. В наші імени вислано було у Москву телеграму де ми себто осподуємо поступок наших на фронті а всі як один непохитно осталимо даліше при совітах. За короткий бо всего чотиродневний час походу в Миколаєві в нічній сорі Галичане зеднати симпатію нели особаго батальона але майже всіх службовиків Ч.К. Вони стали телеграфічно жонотати у вищих властях дозволу аби нас оставили в Миколаєві. Тут мали ми повинити службу караульних. Але центральні власти на се дозволу недали а чим скорше казали відставити в Харків. В супроводі караульної сітні виїхали ми в перших днях червня через Сісаветград, Зіменку Кременчуг. По тижневи прибули ми на місце призначення та сеючас з двірця командували в Чрезвычайку. Ту переосмотрили документи а відтак до порішення справи, яке мало прийти з Москви примістили тимчасово всіх в миколаївських казармах де поміщався третій запасний совітський полк Юзана / південно-западного фронту / Всіх нас тоді було сім'ятьсот, яких розділено на менші групи, та поприділявано до поодиноких совітських сотень на харчі. Ми спали разом з Червоноармійцями в казармах. Рішниця була зли та, що вони спали на прилах а ми на

підлозі, вони в день ходили направи з ми роками порядки в приміщеннях та на подвір'я, копали латрину, та працювали в місті. За те одержували харчі. Крім цього було нам заборонено виходити з казармів. Новооранці рекрутувалися з самих майже Українців з Харківщини. Крім них було в кожній роті stále число корінних Москалів з північних губерній. Лише вони мали зброю і, повинні служили та при їх допомозі переносили туди більшовицьку організацію на Україну. Між новооранцями з їх товаришами з півночі панували вічні незгоди та сварки. Дітани клалися спати сечас з вечора, наколи хали під той час найбільше засалялися. Музика, співи і танці перетягалися через по півночі. З більшовицького ладу були дуже невдоволені а не один в голос хвилювався, що був у батька Махна. Про галицьку армію знали з поміж них лише одиниці, в більшій частині уважали нас за Петлюрівців та и дуже прихильно до нас відносилися, Петлюра був для нас по батькові Махновим другим героєм. Новооранців довго тут не держали. Їх відправляли цілими транспортами в північні губернії Росії, найбільше в Урал. Через се ніхто не хотів голоситись до війська, а дезертери укривалися цілими масами по лісах. Привілеї мали хіба ті, що дозволительно голосилися до кавалерії, бо їх таки сечас відправляли на фронт.

В одному з казармних заустроєвань поміщався красноармійський клуб і театр імени Ленінського, де кожного дня по полудні відбувалися мітинги та лекції комуністичного строю. Раз в тиждень давали тут концерт або театральну виставу. Кожного дня вечером, як лише смерклося відбувалися під голим небом кінематографічні вистави. Реквєнтація мітингів, концертів та вистав була примусова для всіх. В тій мірї мало комачейке спеціальних наглядців, яких по раз треба було більше боятись чим командантів ^{і командантів} ~~і командантів~~ мітингів і концерти відбувалися в більшій частині на російській мові лише деколи давали малі українські штуки та співали українські пісні. В театрі над сценою висів великий портрет Леніна, на право Ленінського а на ліво Троцького. Під Троцьким був ще Маркс, а відтак доперва в малень-

ким форматі образ Шевченка. Написи виключно російські. Заголом "галицької групи К.П.О.У. було для нас уряжено кілька мітингів. Товариш Сіак і товариш Конар приходили до нас кожного дня та старалися на кождім кроці допомогти нам додому. Чавдяки їм команда південно - західного фронту визначила спеціальну комісію, яка мала розслідувати справу масакри Галичан на дворці в Одесі та ограблення нас під Миколаєвом. Винуватки мали бути погарані. Тамі більшевицькі військові влади соходилися з нами людяно та просили нас на скоре звільнення з інтерновання. Але в тиждень по нашім приїзді наснів приказ з Москви всім "галичан відставити в концентраційний табор до Чазана. В Харкові лишилися лиш німці, ~~яких ніхто не хотів приймати~~ підля осуду комісії та цивільні, які до Галицької Армії не належали о скілько моглися доказати документами. В той спосі лишилось 7% осіб, яких звільнено з інтерновання та віддано під опіку галицькому ревкому. В казармах мали ся ще лишити так довго поки не одержуть приміщення відповідного в заводах та совітських інституціях. Я належав також до тих, що осталися в Харкові. Деякі одержали роботу дуже скоро, але з казарми виходити не мали зовсім охоти. Так приміром Доктор Загайкевич Маріян одержав місце на трудовім університеті, сотник Левицький Осип з Золочева і підхорунжий Майковський Михайло при всеукраїнським видавництві, сотник Фещур з Золочева і підхорунжий Захарясевиц при контрольному відділі Ч.К. на дворці. Платня однак була дуже мізерна, одягу не давали ніякого а харчі були такі, що при них працювати було майже неможливо. Найлучше же було в казармах і тому ніхто не хотів звідсілля рухатися. Чадії налучше особливо що до одягу не було ніякої, бо ми очили як червоноармійців відправляючи соідраних, наснів боших на фронт. Серед того кождий лиш глядів нагоди, якої звідси відістатися. Одні задумували виїхати на села в полтавську губернію, аби там шукати роботи у дядьків, другі зачали старатися о документи на виїзд назад в херсонську губернію, де легко

можна було приміститися на німецьких колоніях. Лиш двоє з нас задумувало за всяку ціну відістатися поза границі сольєвицького району на підставі документів, що вспів я їх захоронити в часі цілої дороги виїхав я і четвер Мили Вігари з транспортом оубах австрійських полонених до Москви, відки в серпні 1920. приїхав до Відня.

Так виглядає в коротці в чертах коротка історія переходу і переобування деяких галицьких частин і тодішніх людей у сольєвників. Спомини з тих часів не дуже приємні. Прикро було дивитись як народом нашим правили мужици як судьбою наших селян і робітників в імя соціялізму кермували ті, що від Ряду ніс являлися висмокувачами та піявками, як раз на їх шкурі, а до всякої праці, що приносила б добро для загалу чули і чуять відразу. Прикро було також гнідіти, як вони безчестили все те, що нам найдорожше, як нарочно нищили все те, що українське.

№ 82.

Др. Ілюкона Матура
хор. ура.

33

Верої гта.

Героїзм.

Треба пережити

В Харківі

Лік 1919. Мотеву морозну ніч ^{руди} зривав
ув ружна братів. Що сталося? ^{зривався}.
За хвилину грімів гарячий стрілець і покла-
но вогнило. На третю ^{руку} ~~ради~~ у Сіловару
напав Палак. Робило аляр і за кілька хви-
лини ціла сотня стріляла і розстрілюва-
лась на горі в напрямі ворога. До наших усе
ріднотами крики злітали з поміном криковим
стрілів. Бір пачу до нас луємо голосний зрив
ружна братів. Хтось каже: — то наші стів-
ністю бороняться. Хлопці, вперед! ^{як то мовлять} ~~рука стріляла~~
на горі! паре приваг. Робило гарячий на-
вершок гори і ^{бачу} ~~виржу~~, як ~~цім~~ Сіловару
ре міглася наша ~~растина~~ горить, ~~нашім~~
~~підпалу~~ ~~протівника~~.

Темна ніч бір погару сею розділяла, а
ми повалили нові на ролоті вороти ~~растину~~.
Гуло їх в п'ятеро більше до нас. На вершок
гори робило останній стрілець ^{швидко} ~~зімашковим~~ ~~стрілом~~
а з ним рет. Д. Посидів безрастаний град
вув в ролоту, а ~~вміт~~ в морозу, тину ніч
був такій сильній, що приваг, зриву огов-
був безуспішній. Не робю так ~~вперед~~ ~~вперед~~

ам роди стало стирляем небоїв. Ворог
~~розбився~~ ^{спершу} на всі ~~сторони~~ ^{боки} ~~підняв~~ ^{орудя} ~~підняв~~ ^{підняв}
~~небуть~~ ^{не скунув на таком} ~~нам~~ ^{їх} ~~своїм~~ ^{своїм} ~~залізним~~ ^{залізним} ~~востинням~~

Та всеж таки нам непомігави проти-
 наступ був для противника так ~~неважким~~ ^{несприятливим},
 що він забравши під основам нарі своїх ранених
 подався назад. Тож свитало, коли рути було
 остатний крисовий вистріл. Зробилось тихо пов-
 ся ~~ніде не сталося.~~ ^{ніде не сталося.} ~~В руці~~ ^{в руці} ~~розгинуся~~ ^{розгинуся} ~~сумнів~~ ^{сумнів}, ~~що ста-~~
~~лось з тими, які перебували на Гірському~~

*

*

Десь був дуже поганий. (Снігом Куріло) ~~на~~
~~так~~. З тір ~~сміху~~ ^{сміху} витачено ~~Кієв~~ ^{Кієв} ~~підручів~~ ^{підручів} ~~їх~~ ^{їх} ~~заке-~~
~~сено~~ ^{сено} ~~до~~ ^{до} ~~близької~~ ^{близької} ~~смерті~~.

Таке хоружий - Радко старий розвірений ~~рес-~~
~~тук~~. Тут ~~пералю~~ ^{пералю} в хаті ~~лежить~~ ^{лежить} на ~~ката-~~
~~фальбу~~ ^{фальбу} ~~труп~~ ^{труп} ~~полюбово~~ ^{полюбово} ~~десійонера~~ ^{десійонера}. В миті ~~по-~~
~~рамісному~~ ^{рамісному} ~~там~~ ^{там}. ~~У рійско-була~~ ^{у рійско-була} ~~свита~~ ^{свита} ~~права~~ ^{права}.
~~Леснять~~ ^{леснять} ~~труп~~ ^{труп} ~~опілякуваний~~ ^{опілякуваний} ~~старим~~ ^{старим} ~~батьком~~.
~~Знаходиться~~ ^{знаходиться}, ~~що~~ ^{що} ~~такі~~ ^{такі} ~~свої~~ ^{свої} ~~заблм~~ ^{заблм} ~~його~~ ^{його} ~~в кі-~~
~~тній~~ ^{китній} ~~суматосі~~ ^{суматосі}, ~~незнатом~~ ^{незнатом} ~~в~~ ^в ~~Рово~~ ^{Рово} ~~спіріляють~~.

Уламку новітньої переживає спазматичний
 план старця, а неозволен - нехотів....
 Всеж таки ^{бін} ~~втік~~ ^{втік} на ~~зруку~~ ^{зруку} ~~сторону~~ ^{сторону}.... ~~А~~
~~никі~~.... ~~нікі~~ ~~він~~ ^{він} ~~труп~~... ~~до~~ ^{до} ~~то~~ ^{то} ~~він~~ ^{він} ~~привів~~ ^{привів} ~~іх~~
~~усіх~~ ^{усіх} ~~мої~~ ^{мої} ~~нарі~~... ~~то~~ ^{то} ~~варо~~ ^{варо} ~~для~~ ^{для} ~~їх~~... ~~варо~~
~~Горі~~ ^{Горі} ~~...~~ ^{... ~~Горі~~ ^{Горі} ~~...~~ ^{...}}

*

*

*

83.

Олександровича Мещеряков
/ Некрасов /

Закази "Растамі Зай. Армії" на Волині
(С.К.Т.А.Л.Е.З.)
М.А.К. — закази

15 березня минуло 12 літ з дня трагічної смерті
бл. пам'яті Олександра Макаровича Мельника,
звірски замордованого тими ж Силами в місті
Дубні на Волині, на становищі Дубенського
Повітового Комісара У.Н.Р.

Покійний походив родом з селян села Півче,
Будертської гміни, Дубенського повіту (нині
Здолбунівського пов.) на Волині. Родився
в 1889 році. Після скінчення 2^х класової народної
школи, поїхав до Мамнських сільсько-
господарських ремісничих класів (на Дубенщині),
але остаточноїм рахом вибрав собі
телеграф на зв'язницю (Здолбунів, Козятин
Озерни.). В 1910 р. був прийнятий на військо-
во морську службу, потрапив в клас (школу,
радіо-телеграфістів) фартеси Крошнітади
на Балтійському морі. Завдяки своїй
працездатності, енергії і здібностям, покій-
ний О. М. був замешений в радіо-телеграф-
ній школі указателем (виставляв молодих
телеграфістів) і те становище займав
до початків Великої російської революції
вдаючи разом з тим Рентгенівським кабін-
етом в радіо-телеграфній школі.

Відчуваючи велику потребу вивідати відповід-
ного освітнього для майбутньої службової кар'єри,
покійний О. М. тільки зайнявся самоосві-
тою (сам ~~бачив~~) на військовій службі і після
успішної підготовки, з успіхом здав іспит
на "аттестат зрілості" (матур) в
1915 р. Крошнітадській Гімназії.

З вибухом російської революції, Покійний Олександр Мельник починає працю по організації українців-моряків на Балтійському морі і переведенню востанніх в Українську Горнолорську флоту, а врешті й Сам займає чужу німніну стору (в ранзі поручника флоту) і переходить на Україну, стаючи до праці в морським міністерстві і на горній морі. Після квітневого Гейманського перевороту покійний Олександр Мельник займає морську службу і переходить на посаду телеграфіста на залізницю. З вибухом метанодового повстання в 1918 р. приймає ділямість в рядах повстанців, займаючи становище „Господаря“ Першого Волхонського повстан. Коша, а після районого Комісара залізнично-телеграфічної служби Здолбунів-Красне. Коли вишлася злочинна праця державна праця Дубенського повітового Комісара Давидюка (Холмижак-вчитель): його безхарактерне правління під напідозрінням бабів з легким поведінням, кавардан в пов. Комісаріаті, п'якства і бенкетів комендантських сотень, розгон повітових Земських Зборів демократичною вибору в Аудні, а врешті відкриття агітація місцевого білшовика Василь Рижукна проти самостійності Української Держави, то Волхонський Губернізський Комісар У.Н.Р. премущений був пущати нового і певного адміністратора Дубенського повіту. З забрану укр. досвідчених адміністративних сил, сталилися на кандидатурі пок. Олександра Мельника і після давних телеграфічних розмов з тодішнім заступником Волхонського Губерн. Комісара У.Н.Р. м. Борисом Рясенецьким, покійний Олександр Мельник був призначений на посаду Дубенського повітового Комісара, яку зайняв в останніх числах лютого 1919 р. Після обійзання своєї посади, Олек. Мельник став енергійно заводити порядок

в повітї: налагоджувалася ти́сненнєм зв'язок повітрової адмін.
з волостями (смінами) і селами; наставляв край
самостійством і бешкетом в містї і повітї; приступ-
лено до ліквідації проти-державної агітації і пропа-
ганди рішених платних агентів. Було заарештовано Василя
Рикуна (селянши-держал с. Говра, Вербівської сміт, Дубенск.
повіту), котрий, користуючись Становищем Члена
Всеукраїнського Трудового Конгресу, провадив відверту
агітацію проти державної незалежності України,
але на поруки тодішн. Дубен. повітровою війс-
кового нагальника Метельського (пізніше білшов. ком.)
і других осіб, було ~~освободжено~~ Рикун, з обов'язанням
не виїздити з міста Дубна і не займатися агітацією.
Як тільки Рикун ввійшов на волю, зараз же
втік до с. Сади і там оголосив знамениту
"Садівську республіку" (район станції Верб.).
Яка була правдивою смійною болзкою на
здоровому тлі Дубенської повіту і не одна
душа отинилася після на такийому світі
через працю цієї "республіки", що своїми грабіжа-
ми і насильством паралізувала половину
повіту стиндючи нормальну працю органів
адмін. влади, особливо при несенні допомоги
потерпілим від війни, і відбудові знищених
війною місцевостей.

В наслідок праці платних агентів-ворогів України
незалежності, — вправ тертвом покінчив
Олександр Мельник. Події тоді рухивалися предив-
но так: Числа 10 березня було одержано поліцією
відомості ^{Садів} тайно, що в м. Дубні існує
ташня білшовицька організація, маюча зв'язок
з Харковом, і керуюча місцевими татиними силами
(головне "Садівської республіки"). По провіренню відомостей

було зроблено кілька араштів серед місцевих більшовиків в Дубні вночі з 13 на 14 березня. Зразу все замитушилося некаге в компанії. Близькі до Дубна села, як Ратин, Могиліці, Іванів, Гірники і інші через, відповідну агітацію, стали хвилюватися, зазвляючись проти Української Нацдон. влади, бо та влада, мовляв, грабить трудовий нарід, вивозить річечне добро в Австрію — (тут справа йшла про евакуацію деякого майна з протибільшовицькою драгтою в Галичину в район Броди-Красне). Днем 14 березня пок. Олександр Мельник сам, без нізкої охорони, їздив до с. Могиліці на сільське зібрання для заспокоєння населення і пояснення про евакуацію, а на інших селах було зроблено кілька холостих вистрілів з гармат, що стояли на станції Дубно (Галицькі частини). Вночі з 14 на 15 березня в Дубні стало привоженське і місто було зайняте якимсь озброєною батальоном. Як після вияснилося, то була „Садівська республіка“, що прийшла визволити арештованих на передодні, членів комуністичної організації. Зайнявши місто в числі кілька сот осіб, частина повстанців вимушена була вступити в боротьбу з курінем Галичан під командуванням (Возняка), що був розташований в камарах на др. передмісті Сурині; друга частина зайнялася „порядкуванням“ міста, розігнавши міліцію, „відкривши в'язницю і т.п. Мокійний Ол. Мельник був повідомлений про потяг в місті і мав намір влізти переховатися, але він чомусь, злегковаживши небезпечу, залишився на своїй квартирі в д. лікаря Невіровського (позак) при вул. Коштовій, записавшись тільки ружмичею, болдом і реп. „Parabellum“.

Ком стало розвіднутися (15/III), то на вулиці коло квартири пок. Ол. Мельника з'явився озброєний відділ в супроводі Якова цивільн. осідника, „ієрусалимською поведінкою“. Нападати, не рішчись зразу ввійти до мешканця Ол. Мельника, а, заїснвши на вулиці, стали обстрілювати з рушниць кімнату Ол. Мел.; останий став відстрілюватися з рушниць, а ком не старшило надати, то пробував через мешканця лікаря Невіров. пробратися на другий кінець дому і на другу вулицю, але йому, з невідомих причин, п. Невіровескі не відкрив дверей до всіх кімнат і пок. Ол. Мел., зібравши останні сили, кинув бомбу в нападальних, сам з револьвером в руці, вискочив через вікно в сторону напасників і став скоро пробиратися через сад Невіровескою на вул. Пекарську, а далі на болото „Горбачинською струку“ за взимцем в напрямку ліса „Ольшани“. Бандити стали доганяти втікачів Ол. М., стріляючи по йому в слід: він відстрілювався з револьверу; будучи ранений, кілька разів падав, але на останку, діставши зрадницьку кулю в хребетний стовб, звалювався на бік на болоті в яких 10 кроках від ліса „Ольшани“ ком Горбачинською Струку на проті садів Сіміцької і Зелінського. Ком добігши напасники до лежачого Ол. М., то стали над ним роздвірські змуцання: через голови побити на куски, лице поволоом багнетами, попередивали копити в руках і ногах, та попрацювали турловою. Впевнившись в смерті пок. Ол. Мельника, бандити здерли з него одягу і голяки, подалися в свої сторони, замтаючи замордованого Ол. М. летати до берега в одній

закривавлений білизна на снігу. То сталося
в суботу рано 15 березня 1919 р...

Через яких нузу родин місто було очищене
від бандаців, а в наслідок нападу на м. Дубно
і замордовання повітового комісара Ол. Мельника,
відбулися арешти військовою владою осіб залиша-
них в нападі і навіть деяких було покарано смертю
(13-14) переважно п'єдів, хоч здається, деякі були
невинні, за що й до нинішнього дня дубенські
п'єди бойкотують українські свята і вистави.
Було пограбовано багато скленів (якась рука
хочіла навіть поробити хрестин крейдою на
скленах не підлягаючих грабунку і то при
вигляді стрільцями). В грабуванні скленів
було завлашено і воєків-залман (здається брідська
і инш. сотні запасов). Мешканець пок. Ол. Мел.
було пограбоване до міста і через кілька літ
знаходили деякі пограбовані речі в "садівцях"
(по прихоті полків на дубенщині, село Сад
було карною експедицією спалене.).

На третій день, під звуки музики, та
поєсні орудійні вистрїли, при багатій зблизі
народу, з духовенством і з військовою почитом
було торжествено похорнено Олександра Мел-
ника на Копті Української держави на кладов.
гешської кол. Страклів (в 6 кілометрах від Дубна)
де спочиває рідиз його дружини Марії Осиповної
Валашек. Залишив по своїй смерті
Ол. Мельник дружину Марію і двоє дітей
маленький Володя скоро помер, а старша
дочка Оля (має сьогодні 16 літ) живе при своїй
матері в Стракліві. Дружина Ол. Мельника
вийшла замуж за м. Кендзеревком (полк-мелник).

Якщо допомогти вдові покійного Ол. Мельника
було видано одноразово з грошів Головного Отам.
Метлюри — 5.000 Карбов; дальшій допомогти
не довелося отримати з грошей загальної
державної катастрофи.

Покійний О. М. був добрим організатором,
енергійним працівником, інтелектуальною
людиною, щирим і вірним сином своєї
нещасливої народи і якби не руйнування "роботи"
тесних сил, то був би покійний багатий
присутствував для своєї Батьківщини, особливо
для Дубенського повіту, про який він так
піклувався.

Про його сміливу і відважну натуру
можуть свідчити такі епізоди. Після першого
невдачного захоплення повстанцями влади
в Дубні в осени 1918 р. і з ліквідаванням його
Гетьм.-москоськими офіцерами при допомозі
німців, — було нагальником повітової варті
(поліції) Ленці заарештовано приїжджачого
залізницею коло Дубна, пох. Ол. Мельника
і нагальник варті Ленці особисто, в великій
радості з такої здобуті, взявся допровадити
арештованого до в'язниці в Дубні, маючи
допомогу поліційства. Вранці арештованого
середньою вулицею, ввечері при наміров.
зборі. Ол. М. зручним ударом підбив ізвалю
нагальника варті, а поліційства розорвав і
дав ногам знати. Через кілька днів зруток
дубенських повстанців, з Ол. М. на чолі, був
заскочений і оточений офіцерським загonom
коло ст. Рудизь-Мозайська в районі села Іванне
Мусіє. Не встигаючи жовти попасити в руки

вурога, просто худом брагувався на нещасній
селенській підводі під дощем офіцерських
кур. Невно й при заворушенні в дудні 15/III
покітний Ол. М. надігався втіти неспро-
димо, та не довівся....

Спочивай добрий Олександрє Макаровичу,
вільна тобі пам'ять.

7084.

Мельник Онековцев

Лобов (сирота)

Мельника Олександра
 (Мельника Олександра), Члена Центральної Ради,
 Голови Морського З'їзду і члена Укр. Військо
 вого Революційного Комітету, який працював
 при особистому команданті м. Київа підчас
~~воїни~~ з більшовиками 15-26 січня 1918 р.

Д О К Л А Д

1918 р.
 15.січня ^{ініціатор} я був на гарнізоновому засіданні вибраний в Укр.
 Військовий Революційний Комітет, який весь час працював при особисто
 му команданті ^{апр. Київ} Д. Ковенкові.

25-го січня підчас відступу всього укр. Уряду і військо
 вих частин з міста Київа я, порадившись з оставшими ще тов. член ^{апр.} (ко
 мітету добровільно згодився залишитися в Київі в контр-розвідці ^{апр.}
 аби зібрати певні відомості ^{про} з сил ~~ис~~ більшовиків і доставити в укр ^{апр.}
 штаб. Зі мною залишився теж член В. Комітету матрос Ющенко, але він не
 маючи російського документу, який я мав, мусів залишитися на приват
 ній квартирі, а я ж залишився в готелі "Франсуа" кімната 115.

Після відходу наших сил 26.січня
 більшовики ввійшли в город о год. 10-11, а до того часу всю ніч і ра
 нок обстрілювали ^{Київ} (шрапнелями і ^{гранатами} снарядами 6-8 калібру. Як тільки більшо
 вики ввійшли в город, зараз же стали робити труси в готелі, де місти
 лась Морська Ген. Рада. Деякі кімнати були ^{замкнені} закріплені, то штиками ломали
 двері і забирали не тільки зброю але й майно членів Морської Ради.
 /~~більше брали чоботи і одягу~~/. Прийшли і до моєї кімнати, ^{замкнули} потребували
 документу, я показав і вони сказали, що я можу вільно жити. До самого
 вечора я ходив по городі і придивлявся, де вони робили склади зброї
 і майна, як, де і ^{штрабували} щограбували, все те я брав собі на замітку.

Вночі з 26 на 27 о год. З ночі явився в готелі ~~чоловік~~
 з 15 більшовиків і зразу ж окружили мою кімнату ^{та} і обявили мені, що
 я іменем Рев. Ком. заарештований і кажуть мені, що я член Центральної
 Ради, Морського З'їзду і працював при штабі особистого команданта
 і що я маю бути негайно розстріляний. З їх поведінки зразу ж було
 видно, що вони мають об мені ^{дуже} самі точні відомості; стали робити трус
 і хоч у мене документи ^{були} і добре були заховані то вони їх знайшли,
 бо кожен шматинку перемацували. Найшли квіток: Член Центр. Ради, член
 Морського З'їзду і посвідчення що я ^{укр.} Укр. Воєн. Рев. Комітетом ^{признача}
^{як} комісаром в укр. військові частини (по боротьбі з більшовизмом,

і цього було більше ^{аж} чим треба для того щоб мене розстріляти. Я зразу зрозумів, як вони, прочитавши це писемцтво, кинулись до мене, що пощади мені не ждає. ~~се~~ Вони хотіли мене тут же стріляти і казали, щоб не вдягався, бо шкода одежі - пропаде.

Але деякі розумніші сказали: поведемо його на двір, щоб не носитися з ним. Як вивели мене в низ, ^{дверник} тут же ^{погано} ~~швайнар~~ допоміг мені, сказавши більшовикам, що я приїхав за якимись ~~укр.~~ речами і показав на 2 машини до писання і 5 польових телефонів, які я здав йому під охорону. 1/2 машині і 5 телефонів як наше військо залишило Київ ми з тов. Ющенком відібрали від грабіжників в 2 год. ночі коло Військового Міністерства, звідки вони їх несли. // Якийсь матрос прийшовши додав, що мене дав ^{но} ~~й~~ знає, що я великий контрреволюціонер, голова ~~Кішкор~~ Укр. організації (я правда був організатором і весь час головою ~~Кривого~~ ^{Кривого} Укр. Громади і навіть там був вже раз зарештований більшовиками/.

Ясно було, що хвилини мого життя підраховано, але мабуть час ще мій не настав, бо проводир цієї банди якийсь Любимський каже, що розстріляти ми його ще ~~вспіємо~~, а коли він працював при штабі, то він нам ~~решкаки~~ ^{як} каже важні відомості об укр. силах. Я їм сказав, що це буде тільки найва проволока, що ні слова вони від мене не почують, але вони нарадившись таки повезли мене в свій Рев. Ком. на дворець.

Як мене везли вже світало і на моїх очах біля Царського саду розстрілювали 14 офіцерів, тут же лежала уже велика купа набитих, з яких ще йшла пара, ще навіть не устигли захолонуті. Привезли мене в дворець, представили тов. Чудновському, який уже був призначений комісарем по гражданській часті м. Києва. Тут то я побачив весь склад цього комітету, де за винятком 2-3 ^{об'єднанням} ~~чоловік~~ майже самі недорослі євреї й єврейочки. ~~весь комітет був їми~~ Я просидів в комітеті хвилин 30 і ~~весь час~~ ^{весь час} (по телефону прохали дозволу прийти витати) різні єврейські організації. ^{мій ак} Як ^{побу і лаву} уже мене мали виводити то ще ^{хто} ~~хто~~ подзвонив і чоловік котрий підходив до телефону, сказав щогор. ^{городський} Голова ~~Раб~~ ^{Раб} ~~витає~~ ^{орського} Рев. Ком. і прохає дозволу прийти делегації від гор. самоврядування. За браком часу і важних справ допитувати їм мене було ніколи ^і ~~то~~ вони порішили тимчасово (мене посадити) в Лукіянівській тюрмі, а опісля випитати і розстріляти. Чудновський сказав посадити мене в камеру ч:5 кор. ч:9. Так і зробили.

Я не стану описувати того почуття, яке було в мене в останні данні розстрілу, бо кожному це зрозуміло і не смерть мене лякала, якій я вже не раз дивився в очі, а мучила мене думка, що десь на Волині мене жде стара мати, жінка й мале дитя і більш не діждуться і не побачать

ши сяжнів 100 спинає мене якась людина і хв. тає за руку. Я не так зля-
 кався, як здивувався і кажу йому по російськи: "Что вам о годну товарищ",
 а він мені відповідає по українськи. "Я, каже, вибачаюсь, що вас затримав,
 но я бачив, як вас привели в тюрму і як вас питали, хто ви, і як ви їм
 відповіли так гордо, що "я громадянин Української Народної Республіки".
 Як вас заставляли говорити по російськи, а ви балакали по своєму, то
 у мене слези полилися, жаліючи вас і я до цього часу плачу. Там у тюр-
 мі все моє майно грабують і декілька тисяч грошей, ^{але} мені їх не так
 шкода, як вас було шкода. Я дивлюсь я на його, а у його слези, як у малої
 дитини капують. Питає мене чи вже справді буде кінець нашій Україні?
 Я йому відповідаю, що ні, що ми ту погань ще виженемо з України. "Чим
 каже, я можу вам допомогти. Я йому щиро подякував і так він мене роз-
 жалобив, що у самого слези полилися і величезна моральна сила влила
 ся в мою душу. Я розпрощався і розцілувався, як з найріднішим братом,
 не дивлячись на те, що перший раз його бачу в своєму житті.

Записав його адресу: м. Переяславль, Яготинське вул. 24. Ан-
 дрій Василевич Глоба-Латушенко, а тутешній: Київ, Губерніяльна тюрма,
 алеж він здається виїхав домів. Дійшовши до Ковельського мосту, тут мене
 знову задержав караул, але караул уже ~~свій~~ українськи. Мене заареш-
 тували, бо не було жадного посвідчення, /бо всі мої документи і гроші
 забрали більшовики./

Доставили мене до с. Ігнатіївки до штабу І-го Запорозького
 Загону от. Прасовського. Тут уже мене всі старшини знали, кі працювали
 в штабі особистого команданта. Дякуючи пану атаману мене накормили,
 дали грошей на дорогу і посвідчення. 30-го січня я добився до міста
 Литомира де відбулася тогож вечера нарада членів Ц.Р. і урадили, що
 бш кождий працював там де він буде найздатніший, то я ще з деякими то-
 варишами виїхали на Волищину. На ст. Здолбунів я ще раз був заарешто-
 ваний більшовиками за агітацію проти них, тут то удалось *вискритися*.

Працював я в Дубенській повіті де ще й тепер залишилося по
 селах багато більшовиків *в Андрушівці* волості під впливом більшовиків
 винесли постанову формувати отряд в тих німцях і уже було набрали
 біля 31 1/2 тисяча, то багатько стояло праці, щоб до цього не допусти-
 ти.

7285.

A. H. inges. N. 2. A.

50

Fig. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Сінь Галемок.

(Уривок зі спогадів Д. Підси. 18. брису. У. С. А. С. Н.).

"зазвонили кюрі вночі, не пересіаючи,
замуримь українці, та на війну їдуть.
~~А~~ не тужить, українці, що на війну їдуть,
але вай Мамбіг допоможе, тося повернеться..."*

Пунка: нісень. Летить на спілі, поділілі від снєви
жмиа, мікає гє до того ліска, що над Свотригєли видєа
і уїдєєсь у тихій, погілєвкїї околиці...

Шляхом, що врізавсь в лєси Гогіам, проходить наш² кур²
кур² в напрямі місїорка Галєм.

Ат тугі коло Галєма певно стрієно червоних, до досі
нісє переходу за зоруч не доводилось. Сїзнає, що з Галєма
не їа змєгати ся...

Щє не рогамо зоручєл вєдї переймєл від мої хвєлі, а
мє рога переймєл, а в останній погляд кидєл мємє ої на
галємєкї лєвє, а з євою тугєю кожний сїрїєлє згадує дїє,
Галємєку....

- Гєй, гєй, браїє, а що тєл в нєс тєпєр ? !!!

Ат нє тєлє тужєє, що нє в дєлє тєпєр, бо є лїє нємє вєвє,
що від 1914-го року зорї зрєк нє кидєтє.....

Сївєють сїрїєлє. Забувєсьєлє на хвєлє, що тєл в дєлє".
Пунка за курїєлє нєсєтєсьєлє, сєткє нїє курєвє збївєтє.
Вєтєр Гроскурєа сємєєлє, думєку думєлє....

Тє мємє рєїтєсьєлє червонє, що рє, рє, їзє горбєкє їє сїрїєлє
нє нєс впадуть ?...

А вїє з нємє зєвєкєєлє вєє. Жїєє, а вє сєлємєлє при С. С.,
до нєх в нєлєкє попєлє, тє лєдвє з нємєєлєлє від нєх врє-
тєвєсьєлє. Гєсєє і мєєєє єлєєлє втїє від нєх, а лєрєз тєдї
бєлє трїєкєєлє, тє тєлє сїєєлєєлє, бо нїд "сєєєєлє"
чєрєє нєлєкє прихєдєлє.

* зєвєлєєлє нїєєлє сїрїєлєєлє 18-ї брїєвєдє.

Неділя нині. Така гарна погода. Небористе, без хмарок, тільки
там на заході когось полумтало, стрільці до нас ворожать.

Сонце ще встало (~~тако~~) припікає на шалю порошок, в який
купаються ноги стрільців. Деякі росі. Ті з приязністю
притискають ноги в розпечений порошок...

Ай, хто нас прибуде, сиротами, на далеких сивоїм України? ... Ще поки порошок в ноги гріє, а далі, далі силих [як]
пожалерзують? ...

У мене покищо роботи „добри“. Ще в Галичині дістав
зроблені зі свинцю, та вдалоті розливають, розла-
зять, як опухлі, а на ранці так парять, що завидую
тоді „росій команді“.

Сонце спикєсь над Галичиною, як входило в долині
положене село. Село велике. На вулиці вранці пусто, не видно
майже нікого, тільки подекуди сирі селяни підходять
до воріт, на нас глядять...

Англікане „ідуть“... шепчуть до себе...
Гітлерівці, чи тут вранці зачухало. Не знає. Куріє
нас завдає переслідують відділи першого, які скупчи-
лись в поближкї лісі, на ліві від села...

— „Ох, зблоро, та куди котимсь?!“... пропівав стрілець
Гідух

— „Ох, такий порок!“ мовив до себе промовив „дядько“ Мавка.
„Закругуєш язика! Краще ви тоді вих! Диві, як весілля!“
Стрільці кинули очима направо. На горбку, на широкій
подвір'ю грає сиравді рілська музика переплітає пару-
боцькіми стівами. На подвір'ю було повно дівчат та хлопців
парубків.

з того села
Небо всі хлопці при війську слухають, думав, коли ми
проходили село. В неділю перед вечором ними рілська вулиця
оживає, а нікі які одного не подивились село.

— „Так, як Україну боронять!“ — сказав до мене „дядько“

взад стему як звазов до першого куріня.

А всі вкочотять... Що з ким там десь, не знати.

От модії війна! Сфронта ціла Україна і не на ніякого сфронту.

На спінках коня іде назад кіньми, яку стрігали перед
хвилю. Командант кавалрії спускається під сітарем. Гово-
рить мовою, розводить руками...

Що стинають?!!!

Кіньми загубили звязок із запоріжцями, які лехать вми-
тає по талтій сітароні ліса, а те пер^{ше} (їх розот з нами) одкру-
чує персієневі дольмевиків. По талтій сітароні, сего є вме
їх розсірілка. Тідецула рх покла з ліса.

Влісі і за лісом сітарілка не втихає. Там запоріжці проди-
вають рх до кая...

Смеркля... Сотні готовять рх до бою. Буде наступ. Вигра-
зах, неперпінку, персієневі на лизає всіх. Це перший рій із дольмевиками. Фруть рх
змиьки, листи, лїтїмїації....

- "А що, хорку, трасуть рх ноги?" - питає Максим Жорка,
який не може ніяк наложити бачкету на кріс

- "Гогоди рх трасуть рх?!", відповідає той. "Раз мати родила!"

"Наложити мекі се бачкету, бядьку, бо я ніяк не могу."

Коли бачкету наложити, він пробуде замок і натискає на
голову мазеняку...

Нараз всі некає мовою з звуком обривають... Голос "слава"
покидає звідтам і покотилося зрілко по полях...

Стіріла зрізла тільки врук трасе воздуха...

На сітарем в руках ліцкіїме кріси і рекає приказу-
Від запоріжців приходить звязок... Вони вибили червоних
з ліса, які подалі рх на право в село (здають рх Баликівку
ути). Різка сітарілка всісі, то запоріжці вишук-
ють недобитків.

Нараз сітар, яка була вислана взад за село, докочить
мо^{звизли} такою червоні втикли кудись на право.

зі штабу бригади приказ: Курінь вдарить на село,
до якого подальше босовишки. Вперіод з'ястемою нідє
мешкає сотня...

Відділюючись від Куріня і йдемо на право дорогою, яка веде
покили до села, до якого потягулихсь червоки.

На ліву від нас вісі стійшло, якби там перед хвилиною нікого
не було... Мелка ніз легла на землю. Небо затемнуло хмарами.
На дощ показує. Вітречі які не мелеско, парко стійало.

Довкрузи така темнота, що кілька кроків перед собою
нікого не видно. Сотня іде тихо. Здається, що з жмійів ди-
вляться на нас мисі рі... Ось, ось сипке на нас ворота за-
сідка зі скоростіріла...

Перед нами темніє мовчів ніби велике дерево. Ні, то
вітрак розпусив крила. Скоро і село буде. За вітра-
ком вдолі стійть ^{наша} сієма. Ступі сотня стійка і рі. Сієма
була під селом. Велі спокійно. Сієма не завважила
нікого.

Темар Трошкурка виміав мене зі сіємою далше село.
- "Іти оберемо, какадує. Не вірити тишикі!" -

Зі місійма стірільцями підходжу під село. За нами
що кілька десятків кроків поспівають звзкові зі соїкі.
Ось вней зарисувалих високі дерева над хатами
по обох боках дороги. Розділю стіну на двох і йдемо
боками дороги попри подвір'я...

Пересуваючись покламо по під вороті та на слухуємо...

Не рути нігде нікого... Село заснуло твердим сном...

Така тишина велі непокоїть мене... Подевуди заходимо
на обійстя, на слухуємо по під хати, будівки... Гавки робака
тоді з'яв нас погує... Знає, що там нема руху на подвір'я.

Показує хтось підбігає за мною... Оглядаюся: Юрко.

- "Іти роко?.. Чому не тримаєшся сотні?!" -

Сієма коло мене мовчки, на землю кріс поспівав. (затримав для него).

- „Вертай зараз!“

„Гдево“ Максим, який є в сільські промії:

- „Най їде з нами. В пригоді може сїмачи. Він вам там поїде, де й кіт не втримаєсь“.

Гдево далше. Чи село таке добре, чи так поволі посувають наші сїмачі?

Сїмачи в тишину коучи оден, дружи я далше в сїліх релі- обїзвались. Та то не коучи розпорог. Сїмачи в сїліх так запігав. Є недодрї на него, що розбїв тишину.

Чую, що вїс моври. Дошк рїс, такий легенький, сонний. Коли миваде ціле село розбїдати!.

До хати нігде не захожу, щоб галасу не родили пиймачи. Пошк рїс. Сад та хати в сїліх рїс. За село на горбку який будинок зарисувавсь. Дяк на нїх нерівний, заломаний.

Або мпихір, або інакший грамадський будинок, думаю, бо не рїс рїс. Ні дерева, ні огорожі коло него.

Довідуюсь від звязкового, що сїмачі поступат по сїліх. Знають, гервоні куди, інакше мпихули...

Не подвірї на край села видалося мей, що хтось в сїліх рїс. Не дово. Захвиль в сїліх і тупіт тупи поза сїліхами.

Переламу сїліх зачине ворота. Не подвірї тихо. Товар на оборі сїліх, сонно рулига. Під хатото біліє мей на порозі. Рідка накритий казїк рїс... Легко буджу його. Сїмачі твердо, а мейко тупі галас рїс.

- „Казїк!“ - терливу його.

- „Ну! ну! - Чого там?“ - здаєсь в сїліх, що збудивсь.

- „Хто з вас галасав перед хвилиною?“

- „А, не знаю! Нікого не бачу. Є мей“ - підвівсь з лїжарки.

- „А ви того тупі на сїліх порозі погуляє?“

- „Казїк сїліх. Чачи не певні“.

- „Чи не рїс в сїліх?“

безпечно на даху.

Ізза рова давило їх тільки на деревині стіни шпихліра, ли не пробуде хто звідтам пролазити, та тежало, заки ротки зближувались до нас...

Оніз... Тоді починає нападати релі раз ~~зростається~~... за нами встигати галір. Сотні підходять...

Максим радить мені кинути під двері шпихліра бугну гранату. - "Вилази, хто там в середині!", гукаю, бо зараз вас гранатами закидають". - Та заледво два старішці моя гранати ще з Галічани.

Шпихлір гутти легкий галір. За хвилину скракнули тяжкі двері і показали нам поспішають первоармейців. Один за другим виходять зі шпихліра. Хриси кидать підходи. Декого вони збиває первою лекторку з сундуку. Було їх деять. Були би певно відстрілювались по нас, та крізь рупари в стінах побачили, як ротки проходять релю. Ізнали, що краще піддатись.

Юрко зліз з даху. Вони здивовано подивились на нього. Він, як почув шуміт коло крайнього подвіря, перескочив кліт і піскав в іншому шпихліра. Там притаївшись бачив, як первої втікали з подвіря городани і як ховались в шпихлірі.

Коли я раптом почув, що він виліз на дах, а не дав мені знати, відповів, що бовкну, що заки він дасть знати, они можуть втіти. На даху гуде різночудний, бо знав, що про него не дають і гуд, як они говорили. Спримав тому, щоб не касирати і нашу увагу звернути в ту сторону.

Красноармейці застали у того хазіна, з яким я говорив, і не пусти, як їх хазіна відійшла. Екраз як наша рота була на вулиці села, они зобачили нас і хотіли в шпихлірі захопити. і куди було можливо, дали мітками дорвоїх. Між ними були два жидки із Галича, ~~а~~ два із Волинської, а решта із північної губернії.

Їх відсіявлено до штабу ^{наша рота} бригади. Коло шпихліра висіявлено ^{наша рота} полеву каторгу, на якій я мислю зирвоїти зиріємі старішцями.

Сотні розлієшися в релі. Відпочиваю. Наший Юрко, який сів із радощами, довго розказував, дивлячись як він здогадує первоїх, як ліз на дах і наделукував, що они говорили. - Про даху, кривий дошка, допотів дощ, тепло до шпихліра дірною даху, яку воливі проломилася граната або ~~хто~~ крок ~~завалив~~ перекину. а засув під стіною.

787.
A. D. Fastogatt.

55

Storartok novstematna na Refconuene
besvoro, 20. f.

Полк зупинився в долині, приказ розувавши кам. пар. щоб сотні
всадити місто зі сходу, півночі й заходу. Раствина між по-
сильних наскочила на двірце, розоружили до дві сотні, біло-
шубників. Скоростріли збернули на шкату. Роздівся приказ.
Вкінці шкату не приїждів розоружено в шкату. Забрали
наше возів крісів виробу 20-го року, та всяких інших матеріял.
Місто забрали без бруднощів, окрім малих перестрілок.
Потім вдался гарно здобути військового матеріялу, коней й
інших потріб. та повернули ввечері до тієї самої камони.
Косели, лишивши місто під розпорядок частини "горній запри-
жків" що прейшли з півдня від двітра. З того самого щитом
містом.

Перескокували на старих конях і раненько другого дня
поїхали до кам. Берддорф, де стояла каманда 3-ї Гребеди.
За пору годин ми були вже в Гребеді. Загалом думко-
 було між козаками між Гребеді предумувалося до повстання
і повстання затим ширину й енергійнійшій акції. Така була
дівчина додана кождому енергій і відваги, подоба якийсь слово
дух. Та воно так не сталося. Не довгий горай дискусії, зі
сторони повстанців а старших Гребеди, не дійшло до жод-
ного порозуміння між ними. Тоді як старалися доказати
каманди повстанців. От Менарович, сот. Бірий т. д. р., про
широке повстання по Україні. Бл. Кавицька, Дмитрош
ки т. д. р., що все це було задумано, бо кам. Гребеди не мо-
ла звикнути на такий не певний крок. Вкінці мав
пошкодити загалом галицьким частинам які були вже
на фронті проти поляків, зі сторони білшубників.

Перед відїздом розстріляно повстанцями 2-х командирів Гребеди.
Дідушка й Кава, котрі були прислані білшубниками як довір-
жені щоб слідувати про дієвність в галицьких частинах. Оби
були галицями. Розстріл виконав пор. Г.

Перед ввечері полк поїхав в дальшу дорогу, сотня за
сотнею зі снігом на цотях вирушила в широкі степи України.
Крайовою з частинами 3-ї Гребеди. Такого сумного крайового
неможна відчувати той, хто не переживав такою болючого момен-
ту. Як отже була розлука з цими галицькими частинами, з цими ві-

Наш друзів одного яма, котрий мучив одні й та сама горна сумна доля. Цим францужини це була ність-шми-жак уму-жамовиті. Котра верилася кождому злибим думит це. Був шми-жак котрі шми-жак за вато змощи свої, коті пере-мучені але горді голови на стінах військ Українці.

На не далеко прейшло нам за вироком мучот, бо тільки нічкім недалекі старці-жакима до Броневи вже дождав нас. Ми вачимо на мучі комо дріви нам обоз вже під кон-трелем військовиків, котрий був вичаки наперед, це рані.

Томк почало посувався вогниву на прямиї залізничні, котра перетинала нашу дорогу з правої сторони станції Жакима. Броневи сунувся з своїм приладом нам на встрічу. Ми звернувшись підкорно. Роздався звук вистрелу гармати, за свистом кулі. На всі ці стріли мало заснували зброю біз нас, ми підсунувся далше до Броневи. Камендонт вичаки втот місцях і в переговори до Броневи, а втот час розірвали залізничні. Писемні біз Броневи потеркуми і вичаки що нам. Броневи сказав що висте всі зради-ків вичаки. На доволі расу не проваїками, але зброю мучились в розстрілю і мучили прямо на Броневи, за гриміли гармати, за вичаки скоростріли але ми все були на другі сторони залізничні, всі ціли, а Броневи то самі на дріви щоб не закончили його. Вечер пре-ходив, пера вичаки нам обоз, з вичаки кімко і з-ці, котрі подались дошном в вичаки станції. Вкоротки расі ми бачили як біз за вогон комо обозу гнавсь до нас обстрілюючи кулями. Обоз вичаки хотів кривав з вогнім скорострі розірнувся.

На нощі всі тілки поготкові церемонії, ми подались уш-кні нощі в дошну дорогу, з вичаки, що це вичаки рознесе вогонь повсюди по всі Українці.

На цю ми ся не сподівались, щоб всі річки втот сошні-вас, кімко вичаки на вичаки, з вичаки за вичаки.

2-й кімко томк після військовиків вичаки, казавсь 3-й, 3-й і вичаки але ми вичаки вичаки нощі.

~~п. 94.~~

Риби в правління і судові з. о. у. н. р.

число: 1-5.

*Zkrytí prahu - pozdějším měří směr. kousek dříve
- s. stank. vca. m. st. abed. - zhuť am Hl. bizzinč-g 800
vysokým erozím - kam se spouští na vrch.
~~Linn~~-off žral nepřiměř.*

[illegible]

107 Творба засега била е само 14/11 1902. Когато
символически била утв. уред - що се касае до
повеќеот јаз нис ~~не~~ македонски априорно фактори
- и тоа неједнакво нис сами јазу бидејќи
- а нис сфигура на нисосеко - неједнакво
шо јаз гојдвоста јазу - нисосеко нис - нисосеко
- а нисосеко факторно нисосеко - нисосеко
и нисосеко - а нисосеко нисосеко нисосеко
и нисосеко нисосеко - нисосеко нисосеко
Творбата јазу од нисосеко нисосеко

[illegible]

62
 1899
 23. Zatočenstvo vior ~~se~~ ~~zatočenstvo~~ b. y. Shs. Pazi - ne izpro spalim
 knožani kosi kapa - I opremam, ego se odapam
 na knožni - nožna se I opremam se kosi
 knožni - a se opremam se kosi
 opremam se. - dny i amu svo yobu izu mda.

12.) Уклавена зграда била мисла до општин-
и не била мисава до културног - несе била
до у једности. -

[illegible][illegible]

i bazmianst dymuanta Puff; tar vraso fopporben
buzetara byin dymuanta 100 2f. - gpusko
by rgori, 2, 5, 10, 20, 25, 50 yubam
100 t rory. - Tozi gicas gira cyedimant
kroar da rjovumun - i bye dybda rjovumun.

Wazmra: Bazmra i mibacine puzluta cu
dybota - dani em obodoga dybota -
rjovumun ji byrory da gupmtoi itrepa
morytum - rory morytum. -

kumme uc morytum labmora morytum
gyma morytum a morytum byem cyedimant
z dybota - tozi ova puzluta cu.

gyma dybota gupmum cu morytum
morytum morytum - i z rory rory morytum
ix morytum gorytib - ia morytum
dy galyto morytum - morytum rjovumun
morytum rjovumun morytum - ab
morytum morytum rjovumun morytum
morytum morytum rjovumun morytum
morytum. -

kumme morytum rjovumun morytum
morytum rjovumun morytum rjovumun
morytum morytum - a gorytum.

kyma gorytum byrory tozi gorytum
gorytum rjovumun morytum morytum
- morytum. -

Tozi gorytum morytum gorytum rjovumun
kyma morytum gorytum - i gorytum
gorytum rjovumun gorytum i gorytum
gorytum. -

Меня перебрали в организацию ВМФ. - и теперь я
нахожусь на службе в качестве полковника.

Мне хотелось бы сказать несколько слов о службе
- и о том, как мне удалось - да, это правда -
получить повышение - в том, что касается - и потому
что в настоящее время я уже занимаю место
- заместителя командира полка в составе
Миротворческой группы в составе полка в составе
- занимаю место заместителя командира полка - и
нахожусь - сейчас я занимаю место заместителя
и занимаю место заместителя командира полка
в составе полка в составе полка в составе полка
полка - и я уже занимаю место заместителя
полка в составе полка в составе полка в составе полка
полка в составе полка в составе полка в составе полка

В настоящее время я занимаю место заместителя
полка в составе полка в составе полка в составе полка

Меня перебрали в организацию ВМФ. - и теперь я
нахожусь на службе в качестве полковника.
Мне хотелось бы сказать несколько слов о службе
- и о том, как мне удалось - да, это правда -
получить повышение - в том, что касается - и потому
что в настоящее время я уже занимаю место
- заместителя командира полка в составе
Миротворческой группы в составе полка в составе
- занимаю место заместителя командира полка - и
нахожусь - сейчас я занимаю место заместителя
и занимаю место заместителя командира полка
в составе полка в составе полка в составе полка
полка - и я уже занимаю место заместителя
полка в составе полка в составе полка в составе полка
полка в составе полка в составе полка в составе полка

Меня перебрали в организацию ВМФ. - и теперь я
нахожусь на службе в качестве полковника.
Мне хотелось бы сказать несколько слов о службе
- и о том, как мне удалось - да, это правда -
получить повышение - в том, что касается - и потому
что в настоящее время я уже занимаю место
- заместителя командира полка в составе
Миротворческой группы в составе полка в составе
- занимаю место заместителя командира полка - и
нахожусь - сейчас я занимаю место заместителя
и занимаю место заместителя командира полка
в составе полка в составе полка в составе полка
полка - и я уже занимаю место заместителя
полка в составе полка в составе полка в составе полка
полка в составе полка в составе полка в составе полка

пимого створення провезу підзем.

Одповідно до цього, то і провади Аберга -
 до Канонізації і тому саму історію
 землі, визначити опрацю - безпечною
 бажано ками до того, щоб уникнути
 із цієї же речі, як і ками, щоб
 - тому історія історії.

Одповідно до цього, то і провади Аберга -
 до Канонізації і тому саму історію
 землі, визначити опрацю - безпечною
 бажано ками до того, щоб уникнути
 із цієї же речі, як і ками, щоб
 - тому історія історії.

Тому ж історія історії, то і провади Аберга -
 до Канонізації і тому саму історію
 землі, визначити опрацю - безпечною
 бажано ками до того, щоб уникнути
 із цієї же речі, як і ками, щоб
 - тому історія історії.

Тому ж історія історії, то і провади Аберга -
 до Канонізації і тому саму історію
 землі, визначити опрацю - безпечною
 бажано ками до того, щоб уникнути
 із цієї же речі, як і ками, щоб
 - тому історія історії.

Тому ж історія історії, то і провади Аберга -
 до Канонізації і тому саму історію
 землі, визначити опрацю - безпечною
 бажано ками до того, щоб уникнути
 із цієї же речі, як і ками, щоб
 - тому історія історії.

69
 Ke spursunt caa go nyneccca wyronatow
 Abirorwaggy - bei o'pm gwyrari - i konygo
 p gyari vromul baya - ja beaty groy. —
 y. l. l. i k higonurane go th. 2. A (aduron
 orsoo - i berelun t bigta bizonin ellicya.)

№ 95.

70

Ген. Василь Кортуальск.

Служил в вашей вихвальной Борбе.
(пр. 1918 - 1920.)

Сл. 1-4.

Спамини з нашої визвольної боротьби рр. 1918-1920. Гетар Василь Косташук.

Для передбрання влади в Снятині вислала команда 24 н.п. з Коломиї під ніч на 1. листопада гетара Михайла Савчука з одною ретною. Дев'ять днів тому прибув я на відпустку з італійського фронту. Рівночасно з моїм прибуттям Савчука до Снятина, дістав я також таке повідомлення, підписане членом Національної Ради п. Василем Стефанюком, щоб я негайно зібрав всіх військових зі свого села Тучкова та зголосився ще тої самої ночі у гетара Савчука. О 10. годині вечера був я вже з 10. людьми свого села у Снятині. Снятин був вже в наших руках а я ввійшов в склад тимчасової військової управи. Поручника Мартинюка вибрано повітовим військовим командантом, рет. Савчука командантом залог, а мене єму до допомоги. Гетареві Сіловському поручено організаційний відділ. Видано відозву, в якій завізвано всіх військових добровільно зголосуватись до укр. війська. На другий день з цілого повіту загалом стягались добровольці. З поспіхом думали ми в Снятині організувати кадр, але опісля на поручення Коломиї залишили сю гадку і відсилали що дні транспорту до Коломиї. В Снятині лише сотню залог і відділи пограничні. В перших днях листопада мали ми багато клопоту з відступавшими відділами австрійцями з Буковини і Закарпаття. Були се по більшій частині Магари і Сехи, з Магарами приходило навіть до кровавих сутичок, але всі менші відділи були розоружені. Дня 4. листопада, оден більший відділ магарської кавалерії і артилерії лусіли ми пропустити з оружьем, бо вони заявили, що збомбардують Снятин. Ми були а за слабі іпустили з тоном. За те на другий день 5. листопада розоружено цілий батальон Сехів і одну батарею враз з великим обозом і інтендантурою. Добика була дуже велика. Ми мали около 1000 криків, около 60

воїв і більше як 100 добрих коней. Формально війну з відступниками на потягах провадив на стації Статин-Залуче поручник Одеський. Він не пропустив ні одного потягу, який би не здав оруже. В половині листопада почали масово напливати до нас військові з різних фронтів так старими як і козакі. На-ступила реорганізація військової новітньої команди. Гор. Карпинцев зібрав новітнього комісара і виїжд-шов до цивільної служби. Товаришом військового ко-мендантом іменувався "Окружна Команда" Коломий поруч-ника Василя Одеського, а гет. Савчука стягнула до Коломиї. Адютантом Одеського зібрав гет. Погода Андрій. Ї обняв команду залом і іранічної сторожі. Обов'язки стаційного коменданта обняв гет. Мурмелюк Василь а пізніше хор. Печарук Дмитро. Залуча єн-горовська організаційна праця. Під кінце листопада набував вже в новітній в'язничий лад і порядок. Пере-проваджено точно мобілізацію до 36. року життя і асен-терують. Мобілізовані відсилали до Коломиї, де органи-зовано похідні куріні.

В, марті 1919 р. організує Окружна-Команда Коломий Т. гуцульський похідний курінь, який був призначений на ве-лику Україну на більшовицький фронт. До того куріня призначено і мене враз з одною сотнею зі Статиня, якою я командував. Курінь направлено на фронт Бердичівський, який вже лопався під великим напо-ром більшовиків. Для 4. квітня прийшло до нещас-ної для нас битви. З моєї сотні лишилося всього-динь, другі дві сотні майже цілком розділилися. Залишув-тись хор. Остафійчук Михайло. Більшовики приїхали на нашу праву крику і зайняли нас з задку. Приї-шло до рукопашної боротьби великого замішання. Як ми так і більшовики були в сірих шинелях, через що пізнавалися як хіба з близька. Ситуацію вирішував гетар Федасюк з Коломиї. Вдаючи більшовицького коменданта почав зі всієї сили кричати: "Товаришу! держись на лево". З дійсно "товариші" почали пере-суватися на ліво, мимогом наші отвір на право.

Ми скористали з того, що болшевики отворили нам дорогу, поклали відворот. Закав ся загальний відступ на Шенетівку, яку в короткі болшевики рівномірно заїмали. Ми поїхали на Яголюбів, де наставила реорганізація нашого куреня. Наші побратими вмілено до І. м. н. С. С. В Яголюбіві я захорював і відїхав на 3 тижні на відпустку до свого селя Купови. Настав най, львівський фронт заломив ся, а 23. мая досвіта заїмали Румуні Святиня. Я лишив ся під румунською окупацією і пробув цілий серпень і місяць. Дня 17. серпня 1919р. виїхав а транспортом з Коломиї через Чернівці - Хотин на Р. Україну. Тут приїдено мене до штабу І. корпусу У. Р. А. де був в місцевій команді. Тут переїхав а союз з Денікіном а відтак відступ перед болшевиками з Хотиника до Галиці. Тут наставив перехід до Червоних. Цілу зиму з 19р. на 20. перебув а в Галичі в команді міста, де провадив відділ кватерунковий. Надходила весна, а з нею росли наші надії. Чогось досить вже було болшевиків, бо добре дали ся в знаки. З початком цвітіння всі військові частини покинули Галичину і поїхали на фронт. В Галичі лишила ся ще (те) технічна сотня, а в болшевизській команді міста ще наші кватерунковий і поліційний відділ. Вночі з 23. на 24. цвітня відступив під Галичу от. Мотомилник зі своєю київською дивізією і повстанцями. Всі Галичане перейшли на сторону (~~болшевиків~~) Мотомилника і прогнали болшевиків з Галиці. При цій переходила Галиця з рук до рук через що потерпіло місто і внало чергового великого пожеару. Згорів самий центр міста. Бо кілька днів на приказ Мотомилника опускали Галичу і зачіпали разом з нею партизанку. Нашою цілю було пробитися з Галиці аж до Анполя, де був власний фронт і де оперував ген. Вдовиченко. Нас кало великі завдання; кругом були болшевики, їх заїмає де в кождій місцевості були їх бокі гайки. Тако за пидето треба було собі здобувати і робити дорогу. Ми Галичане не пробуємо були до таких операцій. Дня 2/5 рано закав ся біг о Вапнярку. На стасії стояв потяг з розоруженими Галичанами, яких захотили болшевики.

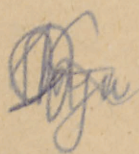
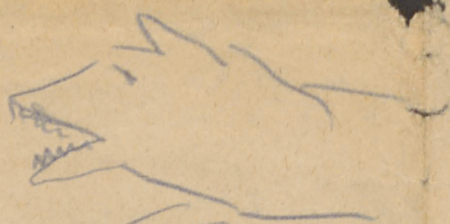
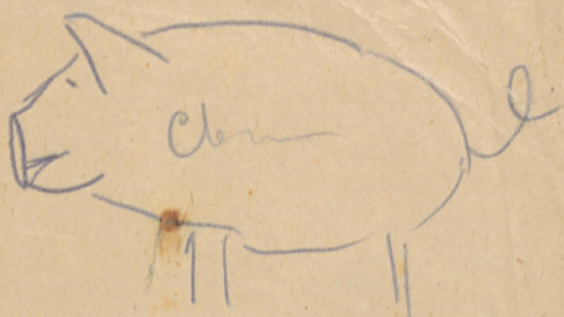
В насі перевороту в Ванярисі і околиці. Ми були жертви туріли большевики залишити під напором батька Моттонника. По полудню заняли ми Ванярку з однієї большевицької броневика. В бою в Ванярку визначилась Галицька технічна сотня.

По заняттю Ванярки переправили ми через її узол наш вже багатий обоз і решту частин. Після перейшов обоз через залізну дорогу, большевики знова заняли Ванярку. Кавалерія Будзенова пустилась за нами в погоню. З дня 4 і 5. маї прийшли до кровавих боїв під селом Антонівцем і Вільшанком. Під селом Гастелією отрупили нас большевики зі всіх сторін. Іскри перед нами полумилися всіми Антонівцями всі групи от. Павлинка. Між нами був сам Павлинко, Моттонник та бувший мік. Назонець. Положене було скрутне, вряда за-налась паніка. Та під проводом Моттонника ми не змінили прагнати нації. Все, що зміло взяли за кріп і дорога була втворена. День 6. маї ми мали вже зв'язок з от. Здобичем, значить перейшли фронт. Та тут наступав велике розгароване. Довідуюсь про долю наших бригад і про нових союзників.

Що не поміг вже і прихід Потіля до Єлпиді, наступні падав з дня на день. Большевики перейшли в наступ, ми були на сапін правім крилі над Дністром. Девіз Моттонника держала се знаменито, але туріла відступати на півноч толоцької команди. Так відступали ми вздовж Дністра аж до Нискева, переправились через Дністер і розложившись в Товмачі. Так пробув я у от. Моттонника до половини серпня 1920 р. Далше відступати уважав я за невідповідне і дня 16. серпня взяв відпустку, з якої більше не вернув, бо не було куди. Так Галичани як і Наддніпряни сиділи ^{вже} за дотами.

В Турові дні 28. першого 1924.

Василь Косташук

2 T K
 105 99 72
 90 95 54
 77 94 38
 44 93 43
 68 98 24
 61 92 23
 58 102 19
 44 107 X

40 112
 25 117
 12 122
 22 108
 27 102
 32 98
 32 91

34 96
 33 101
 5 106
 4 106
 9 54

Козацький шми

~~Вопілка ніс~~

Співаний сучасно до Центрального Раду на переміщення і поштових
Гільмий Козацтва (Куріями емерти) на мотів російської н.

Там рвуться гранати українці.

В листи тую пісню в записав собі: подано далі ако
пам'ятку. — Авторів її не знаю.

Ми Куріям емерти
Нам дух до свий

Ми Едем проти емерти
Нам лет гроновий,

Гранат України над нами

Уже гордо в дії з ворогами.

Ми сими емену

Нестрашна емерть нам

Без страху і лаку

Ми летимо там

Де рвуться гранати українці

Вперед нам приказ наступати.

Ми в ному нагуємо

Сак вдем так і вміє

Ми Громо мануємо

Едем на емерть на сїю.

Ми вкром еменами літаєм

У емерти у оми замадаєм.

Ми Куріям емерти

Гурра всі ура

Кому треба в емерти

Нині завтра з нас

Наша присяга Україні елужити

Або несно в емерти, або вільний мій.

Пісню влого вдалось мені той пісню перекласти і записати.
Моті далі она вте скорше звича, то прощу на будучи

у ністатти її в новий випуску стрілецьких пісень
Сурми. —

Ід еще мало вівірн замислю ^{орну} ~~замислю~~
~~сама~~ ^{се} наша замислю ^{нісна} ~~нісна~~ перетворена з нісн Замуринсь
порнопорн, євивана в деяких частинках наших інтелекту
тннх стрілецьтва, по перекосі за збрязь котра заринає
єв.

Замуринсь Замурине
Що нїде прожити,
Гей гей до розсудивсь мотий ворог
Зуракає з хат.
Гей вфї Зан Замурине
Пай вфї муринсь Гей гей
Зарпіданте єтї Кош.
Ігити за Овирпо мити.
Ігити ігити Замурине
Карад не вертають
Гей гей як загадють за рідний край
Слідити се в мивають.

Колн і та нісна Зан звїсна то промунь таком
у євїї Овирник, на паматку її уністатти.

Ркаго деєні ^(євїрн) ~~євїрн~~ / ^(євїрн) ~~євїрн~~
понареветено з російських, воєнних, адо наших,
австрійсько замислю Вілкових, перемисловани,
в українській характері, по то воне мнунь
на дружині рік на євїнх Овирку.

Замуринсь

Козачка пісн. — III.

I.

Надгробна крст з мар
зображення, як права
дівчи, дівчи бона лави,
Бо козацька мала дівчи
Крст в руззих застрім.

Ел масивни, що втирає
 Гла землі своїх братів
 Пливом масел, що нездуха
 Зміє рух ел ітун коню
 За провину ще дідів.

三

Внахъ бояхъ, не може бити
 Не разъ мислъ доверю
 Ах! прераси ми Карпати
 Туги си мисли, не умирай
 На збуну ларом.

一五.

Без кутайки, без камен
Похороню козака
Пиром літерзВерховним
Поніс вітальну до родуни,
Що за даченка річка.

—
V
—

В. ^{Дн} Все люба ^{та} ~~сам~~ нова
Не нова, а нова
Бузе змечива пучина
Пан з Україна мина
Пане гачко лиз Дніпра.

Тисини лозахил (Ҷапонизил) пойгоҳҳои Аспини б. раси
Ҷапонизил Соил 1914-15 р.

Польський Лисинецький прорив 15. IV. 1919р.

і героїська оборона 5. IV. батареї, 4-тої золотівської бригади, поручника Володимира Салана.

Вігніс пологого дневника:

Лисинецька позиція 15. квітня.

Вночі 14 на 15 квітня о 2 год. на довідинку підійшли польські частини 5-го ^{Лисинецького} лисинецького полку 16-тої сотні під наші сторони на Лисинецьких позиціях і зручним маневром розбили наші передові сторони (часті стелі-них), а потім вдарили опокійно на село Лисиниці, розбили ^{наші частини} і забрали більшість в полон. Дізнавшись про слабість і занедбану сторону наших передових ліній, кинулись цілими 5-ми ~~Лисинецьким~~ ^{Львівським} полком в браттєвий наступ на Винники і Тортову Скалу, ^{яку} ~~до 3-тій год.~~ рано заняли. Наступ на Тортову Скалу перевели сей-час по заняттю Лисиниць 14-та і 16-та сотні лисинецьких. Піхотні частини XII. курії прибігли до пущок 5. батареї, котрі були в законі 1 1/2 км. від Лисиниць і Народиць ^{ми} крику, щоб батарея виїжджала і спасалась, бо Польки ідуть колонами з Тортової Скали. Тому що не було дуті отрілів зі сторони Лисиниць, ^{батерія} командант поруч. Саланка казав здержати піхоту, поїхав в перед до Лисиниць і довідався, що там вже Польки, ^{дав} приказ відкрити огонь на Тортову Скалу, та Лисиниці; ~~тому що~~ ^{тільки} командант був командантом групи "Південь" 4-того арматного полку, котра складалась з батерій 1/4, 2/4, 3/4 і 5/4 і приказав рівномірно тими батеріями обстрілювати і призначені райони. Сиде по розвідці батері-команданта з Лисиниць, він післав сейчас на обезпечення Підборуць хорунжого. Германа Євгенія і кількох людей, бо це було досить тем-

но і не видно було ни Поляки наступати. В часі
мої розвідки дійшов хорунжий Терман до 6-тої пущки,
яка стояла в Лисинигах і при допомозі хорунжого Єліа-
шевського з 1-мої гавдії, котрий рівноже там приїхав
і ще кількох людей, загали витягати пущку. Витяг-
нувши її на горбок, ^{відніс Поляків} підійшов ^{вони} з машинним крісом
і загали по них сікти. Убили одного з тих людей з 1-ї бат.,
а хорунжий бачучи, що не уратує пущки винавз неї за-
мок і вернув з остальними людьми до батерії.

Польський наступ на Підбірці, — і ярка контр-атака 5/4 батерії! —

Около 8-мої год. рано 15. IV. загали Поляки наступати
на Підбірці, однаго ураганним огнем батерії 5/4, 1/4 гав-
дією, відступили вони з великими втратами: бате-
рія 5/4 стріляла підтягнувши пущками на напрямній
стрілі [Direkterichtung]. Подіто наші батерії усту-
пили з Винник до Унтерберген і на приказ 5. IV, бате-
рія остановила 2 пущки на Винники, одну пущку на
забезпечення лівого крила, а ще одну на Кортову скалу,
щоби звідти розганяти польських розвідників. Поляки
побачивши здобуті так легко Лисиниги, Кортову скалу
і Винники, скріплювали свої нині раз більші сили
і хотіли іти даліше на Підбірці, здобти залізної
лінії, Левів-Горцовиці. Авілі були критичні. Фронт
остався без піхоти, тільки самі батерії. Ярву дія-
льність взяла на себе 5 батерія, на голі котрої остав
сам її командант поруч. Салак; Він загородив заліз-
ною стіною людьми свої батерії і ураганним огнем
своїх пущок заступив дорогу польським наступаю-
чим частинам. — Він моментально організує часті
своїх людей піхотний состав всіх іздів та ремісників

обкладає охоронні лінії пущок [місто ніхоту] Geschütz-
bedeckung], висилає отені (патрулі) і т. д. Батерія
безперестанно паляла ураганним огнем, по польських ново-
занятих позиціях. Польська артилерія також прийняла
свій хід, зачала обстрілювати нас з Лисакова, з Кривця,
з Підзамча і з Броварів. Пригада посилає її 2 рази
амуніцію, від якої пущки були розпалені до червоності.
В той пропаланий день, батерія $5/4$ випустила 2500
стрілів, де ціла обслуга була погнута від безперерив-
ної артилерійської канонади. —

Дальші дії батерії $5/4$.

Тому що Польки не могли посунутись в період на Під-
брізі, пересунули свої наступні на північ від неслизної
дороги Підбрізі-Львів. Це було для батерії $5/4$ і $1/4$ стра-
тегічною небезпечкою, бо Польки могли заїхати нас з пів-
ночі (батерія стративши Гортківську Скалу не могла
обсервувати правий фланг, не знала, що діється на право).
Дано приказ хорунж. Терманови іти з одною пущкою
і частиною обслуги до двора Підборців, де на приказ зачал
острілювати Польків, які не чуючи досі жадного артиле-
рійського огня, посувались збитими колонами. Однак при
помоги своїх пущок, ціленим огнем розігнав Польків, які
в неладі відступали. — Тому що габсбурґи не мали амуні-
ції, дістали приказ в вері 15/4 відїхати до Миклашова,
куди рівночасно відїхала 1 австрійська пущка батерії $5/4$,
котрій забракло рівночасно амуніції. Тому що в Винниках
були Польки, команді батерії $5/4$ не знала, які там сили.
Тоді зголосився добровільно десятник Олійник Михайло
командант іздових і батерійний мисець пущок. Сучман
Твар, в двох піти на розвідку до Винник, котрі підій-
шли до самого містечка. Польки зачали до них стрі-

ляти, тоді батарея $\frac{5}{4}$, відкриваючи похилий огонь на Винники і тим способом уможливила їм відворот.

Пам'ять. — Верісні і нічні бої 15. IV. на 16. IV.

Наша батарея $\frac{5}{4}$, стояла даліше в боях дійств-
вях на своїх старих позиціях в Підгірцях 15. квіт-
ня 1919. Нараз під веріс побачила назад від себе зі сто-
рони Муклашова розстріляно [прій швармміно],
тому що бригада не повідомляла її, думавши з погано-
ку, що це поляки з Винник заходять відтягнути батарею
дорогою до Муклашова. Однак, щоб докладно перекона-
тися, післав командант одного кінного розвідника
воступа Дунаєвського Онуфрія, щоб переконавшись доклад-
но чи це наші, та як це наші, — чи мають намір насту-
пати. Розвідник довідався, що це П. польський курінь
іменем Семена Петлюри, курінного команданта поруч.
Бачинського, котрий заявив, що має приказ наступу-
вати на Винники і просив о артилерійську підготов-
ку. Батерія звернула еще одну пушку на Винники
і розпочала артилерійську канонаду. Курінь нішов
вперед, заняв Винники і часті Гортової Скали. Одна-
к під польськими напорами мусів відійти на позиці-
ю перед Муклашовом, де знов ліве крило $\frac{5}{4}$ батареї
було цілком відкрито і загрожено зі сторони Винник.
До вечера батарея відстрілювалась від Поляків. О 10. год.
вечером прийшов еще на поміч Х. курінь голосного всте-
сам. Гздейки, де обсадив ліву міну Поляками, а бате-
рією. Два рази штурмували Мисиниці і Гортову
Скалу, з огляду стратегічних обставин замислено
атакувати старі утрачені позиції, а установлен-
ня нових і скріплення їх. Батерія цілу ніч з перер-
вами палила все, а все огнем по польських занятих
місцях. В пізній ночі одна рота $\frac{5}{4}$ батареї підійшла

на східний вихід села Підбіриць, а друга рета оста-
лася в Підбірицях, де обі рети віддали алярмові стріли
для удержання піхоти в погоні. Ранком дня 16.
квітня мав відбутись наступ на Тортову Скалу.
Сильним ударом ^{наша піхота} ~~завдала~~ ~~їм~~ ~~і~~ всі старі позиції (III і I. ~~стр.~~)
куринь) де батарея спомогала їм: безперестанно, наші
ла артилерійськими ^{сво} ~~огнем~~ ~~своїми~~ польськими настівцями
частин ^{сво} 43, піхотного полка. Зі стратегічних обста-
вин, оба курині пізніше мусіли ~~опять~~ відступити
на нові позиції на вихід від будинних загат.
По полудні того дня, появилась над батареєю польська
ескадра літаків, які від літатого одес за дрином без-
перестанно атакували ряди нашої старої позиції,
обсипуючи батарею градом куль, нациновими кріса-
ми і летучими бомбами. В напрямку нашої ба-
терії, кинули 7 бомб і сіючи з нацинових крісів не по-
нали, ані на одного коня ні чоловіка. Бомби падали
довкруги батареї, при чім случився такий епізод:
Одес пушкар на ім'я Іван ~~Ханис~~ ~~сидів~~ на горбоку
і дивився на польську позицію. Нагло поглянув на
гору, на літаків загав утікати і по хвилі на це міс-
це де він сидів упала бомба. Літак стріляв еще
з нацинового кріса: Маді пушкар Тюття Среде приско-
чив до пушки, наладував гранати ~~то~~ ~~пробірів~~ елементи
і віддав стріл на літак, [се був знак для літака, хо-
тять він кидав бомби і стріляв скорострілом на ба-
терію, його ніхто не бачив і він нікого батареї не
зробив.] Опять за пів години польська патуєрка приїхав-
ши зі сторони Кривир прийняла хід своїх операцій
по наших спільних позиціях батареї. Також стріла-
ла польська, тиха батарея з двох, Мураківської ро-
гатки, а полева з Гриварів. Фактично здержано
польський наступ, де тільки понесли колосальні

Вітрами. Це був перший героїський подвиг $\frac{5}{4}$ батареї в нас, 15 і 16 квітня 1949. — Подіями нами вітрами 1, зінсута пущка і 5 проїхавших без вістилюючий в Лисинихах ото вістилюючий Михайло пущкар Ясний Іван, Оленік Лаврентій, Короташ Петро і ще одне незвісний. Двоє уникло ст. пущка. Це Шинкевич Михайло і пущка. Свістук Михайло, котрі розповідали про кроваві розправи поєрєких військ над пущкою з II. курієм. — ~ ~ ~ ~ ~

Батерія на нових становищах!

Наша піхота закинула позицію коло батареї в расі польскої сильної канонади підійшло вже зза Єртівської Скали саме ту ретю, котра отходила на старій позиції; На приказ она відіхала в напрямі на Миклашів. II. Чета сіюла досить отверто, так що рівномірні її треба було цоснути в село. Відтак батері-командант дістав приказ, від полку сотн. Масковського відіхати з цілою батерією до Миклашова, на нові позиції. Занявши нові позиції, сей час по прибуттю окопались, одна рета відійшла від командою бул. ст. дес. Будзанада Петра на Камінну Гору 278. в зовсім отверто поле. — ~ ~ ~ ~ ~

Похвала $\frac{5}{4}$ Батерії, від 2. Тов. Корпуса.

Вечером, дня 16. IV. Висказав полковий командант сотник Масковський батерії $\frac{5}{4}$ в імені II. Голови Корпуса слідуючу похвалу, котра була менш більш такого змісту: „За героїську оборону своїх двох днівних позицій і за куйну охорону, її і бравніх подвигів, котрі доказала $\frac{5}{4}$ батерія в дни 15. квітня великим подвигом україн-

іських військ, борячихся за правдиві ідеали, проти "Вандализму", мляхоцького кровожадного наїздника "Дисемінація".
 Х. Столітній виставує П. Гамуцький корпус в імені
 команданта 4-го гарматного полку, в перші команданти
 5/4 батерії всім старшинам і підстаршинам, рівнож
 пушкарям горько признання і похвалу. Ми гордимось та-
 кими, що іня їх вкращують великим спомином істо-
 рії нашої укр. галиц. армії. Радиваєсь подати стис всім
 визначним старшинам, підстаршинам і пушкарям до іме-
 новання.

Команда П. Гал. корпусу, передано телефо-
 нічно.

сотн. Масковський.

Командант батерії дав таку відповідь. Тому що всі
 в батерії навіть ремісники і кухарі були при батерії,
^{де які} ~~тими~~ на небезпечний розвідку, (голосилися добровільно).
 Всі стовнили свої обов'язки, тому відзначивши кожного
 одного, або двох, будуть покривдені друзі. Тому бата-
 рі командант в імені козаків, підстаршин і стар-
 шин, приймаючи тільки похвалу як найбільшій
 нагороду. —

Павел - поручк.

Із Ч. довр. 344. Золотівської бригади.

До всіх батерій!!

15 С. м. удалось ворогові проломити наші позиції
 в Лисинірах: Як згідно зізнання полонених поляків -
 одна, однієвка ворожа стемжа 16. і сапні і 5. полку ле-
 гіонів, вийшла вранці ранком під охороною праки
 від хреста на дорозі Кривчичі - Лисиничі, до наших по-
 зицій, не замислена ніким, перетяла наші засіки збуду-

на вартового, забрала його і не наїшла майже нікого в окопах. Все спало. Сьогодні забрано нею з скорострілими і коло 20 людей, без бою. Далішого стрільбою збуджений нами хоружий порав з кількома людьми відстрілюватись, але вже було за пізно. Двана лейтенантів відпроваджено полонених, а решта пішла далі в село, [де стало погорілі] і викликало паніку серед цілої залоги, яка здебільша розбіглась. Наступ на Корнівську Скалу перевели по замітку Лисиних, 14 і 16 сотні лейтенантів. Цим наступом удався, хоч ще раніше ніж з Поліжків не думав о тій, а ми сподівались в тій расі ворожого наступу на певно. Навіть якби ці дізнання полонених були пересадні, то все таки не підлягає сумніву, що 1). Крайнє занедбання обов'язків на фронті XII курія) - 2) Злий дискурний старшина і підстаршина, маючи стілець перед фронтом, алемових сигналів і т.п.) викликало паніку і наш відворот, отриманий із тими більшими втратами, що куринний обоз був (проти наказу команд. бригади) також в Лисиних і в дурі, що сили ворога були сили рази не великі на всякий випадок. - Команда бригади зарядила слідство проти винних старшин XII курія і віддала справу Галевому суду. Сьогодні терпіти, щоб легкодушність деяких старшин, в такій важкій для рідного краю рас, без потреби наводила такі тяжкі і болючі втрати. Що цього доси не зрозумів, того навмисно безпощадно суворість, з якою тепер і все звернеться команда бригади зглядом всіх легкодушів. Прекрасно вели себе наші частини і їх старшини усіх курій і вишколу, скорострілів, однак взагалі вказали, бої 15 і 16-го с.м., що здебільша наші піхотинці легко переходять в паніку, цілі відділи бояться ворожого стрілу, розбігаються свідомо поза боєву лінію, при першій нагоді вилізляють себе

зміг дисципліну особливо, де за мало зважени і енер-
гійні старшини. Зате з великим призначенням підпо-
ситу канада бригади діяльність наших гарматників.
Усі батареї стріляли зараз і добре, не раз були батареї
перед німими растинками і не одгодили далі стріля-
ли не раз, ілими пущиками під проводом своїх старшин,
як підпущили на стосі і в наступ не раз удержала
сама артилерія наш фронт. Осв і взірцев та доказ
на це, що треба і можна досягнути. Дуже добрий
був такий телеграфічний зв'язок. Висити не оста-
вився телеграфіст з 111. куріня і коли вже все роз-
біглося, він одиноким до останньої хвилини інформув-
вав команду бригади про ситуацію і відгуків до від-
стрілів, що йшло на виразний приказ канади бригади.
Осередня Київ функціонувала взірцево. Важний
день 15. с.м., який буде для всіх відділів відпрацюванням
доказом, але зараз і вказівкою, як дуже уважно
і тільки треба дбати про службу на позиціях
в нощі і особливо над ранком, як важною є охорона
отесами, дитур старшин і підстаршин і відповід-
ні алармові зарядження. —

Всі команди пропонують до 48 год. по одержанню
цього наказу внести на відзначення усіх старшин
і стрільців, що особливо відзначились в цих боях
і яких треба завдячити, що з нещастя не вийшла ка-
тастрофа. Про кожного старшину, підстаршину
і усіх стрільців, які своїм поведінням виконали
зміст пологати і ширити деморалізацію, проло-
жити в інтересі справи в тім самім разі
звідомлення до команди бригади. За точне і совіс-
не виконання сего наказу, відповідатимуть командан-
ти курінів, батареї і сотень. —

Мухомов

Остан Лущевский
мешк. штабу.

команд. бригади.

Пасковський

сотн. команд. 4. гар. полка арт.

Авасьнаа Федакуча!

Помілао Ган на пробу оден нашій вичас
з моего денника. Сунніваюсь з горю чи ти зможе-
ти уністити его хоть в расу в Календарі
першої Камни. Чи ти его замисти чи мо-
жемо десь використати, се буде залетати
виг Гас, а не виг себе скажу, то мо а
Ган перемисав зі свого денника в свій
правдиві факти, котрі неможливо провирити,
а се може використати до Історії Ір. І. Армії.
Коли Ган було дізнавсь потрідно таких
своих виставок, то а думався Ган
то не вигнилося і прийшло, до а їх маю
госити.

/.

Після деяке поагнення. Датерма Салана
у котрій а служив була до Портківської
осередку в 4 золотівські друдагі. до 5/4. д.
Виг Портківським приказом Корпусної Команди
ди ту датерму 5/4. приділено до І арте-
лерійського полка Отамана Караса І дру-
дагі сот. Кондрацького. В полку Караса
датерма отримала в. л.

Портківський

поркою тисеру, где часто стрільби переборювалися:
 але в новтні а особливо в другій половині новтня,
 коли Замика Армія загала творити на полудне знов
 новий фронт з Деїкіньським Арґом, тоді тисер
 напав на цілу Укр. Армію з цілою силою, где загав
 її безпоміжно десятиквати. А воне найділовіший
 наступ ёго то був в місцях мистонаді, в цудки
 і в ёїхні істороні. В тих трох місцях цілком був
 тисер розвонув і. і. а. від довоздатності. — Се був
 масе се був акев страшно шафево смерти окну,
 не тільки війська одох Армії але також мирного населення.
 І кудна неприходили які частини аке буть село, так
 що для стрігалось по селах вігні похорони померлих
 на тисер мовий. В якіх то селі нестоділа Укр. частина
 то рідко було знайти хату, щоб там хтось з родуни
 не летав хорити. За Вилінієм ми стрігали такі села
 где були вилініи цілі родуни. І в таких то селах
 приймалися жити обидві армії. Котрі село не було
 еще заражене тисером, то заражувала її кола армії,
 тепер на вігворот, котрі війська частини, стала
 великий вігворот здорових стрільців, приймали на
 постілі тисером село сей раз заражувалась. Борода
 да з епидемією була немощива. Брак санітарних
 умів вігдувала Армія еще в місцях новтня, а
 коли прийшов був колодний мистонад, котрий
 так несподівано закорив долу і долу Укр. Армію,
 тоді тисер придурав великі міри. — Так він вігдо-
 во не було тоді тільки вігновігних лігнних
 мистонад, котрі хоті були в деяких місцях та
 мистонад, були так переносили особливо старши-
 нами і діти, котрі були дітвирі міста. Але
 котрі ~~котрі~~ частини були даліші від лігнних
 і мистонад і коли хорих в частинях нагдєралось
 багато, тоді вігдували їх цілими ваками,
 як тринцять, ефок а навіть ділові веретє до
 таких міст і ~~коли хорих~~ як Вилініа, Мли-
 ринка, Бар і други; і там як не було військових
 місць в лігнних, склади їх в колодних етай-
 нах та казармах в давних сардаках, в котрих
 були новітні ~~в~~ вікна, а там ~~в~~ встрамних
 мурках гинули, до не було куди опікуватися. А коли
 і там не було місця, то привозили назадо до
 частин, не раз воне і мертвих, закопаних від зими.

89

В таких то тайнях где їх скидали от напруж³у
у Випини, хто нав шасте видіти таку страш-
ну картину, то своїх вранінь і душевних потрясень
незабуде до своєї смерти. Кров у них етичалась
а ціле тіло морозило ледом коли прийшлося зоварати
на то страшне некло людських мук еще на землі.
Можна собі представити, великий друждний фін,
а він повно на долівках на смерті солони, ще повно
вущий, летать раз коло разу, людські постаті:
одіграні, голі, виснажені, розні і друждні з викривлени-
ми цетамі. Богато їх лежать воне по кілька
днів, мертві, і нема кому їх ковати. Богато
з них в борщії налянуть крижуть зриваються
і впадають оден через другого. — Богато рути
криків з фронтівих вранінь, до як слушно сріль-
ні казали там цілий фронт був. Там угу-
місти і цілу найну Романгу, і наступ, і від-
ступ, і різнонапінні крики доїх різні погрози
а також і стрілецькі лайки. Там в руєте як оден
стрілець розмовляв зі своєю матір'ю, дитком милом
з братом зі сестрою а навить з дівчиною. І шодите
які думи тверді на плач, то така вранішня кар-
тина витаче. Ван всі слова зорині, а і серце
Ваше, надіє такого долю і розпущу що рується
седе мов в догевілю. Там подарите як на солоні
дружні і смерті, лежить молоденький стрілець
еще з одимом дівчиною накривий старенькою поде-
р тою австрійскою шинелю, мисе его ан ворить
баг порадки, а сам трісється мов в пропасниці, і
безнастанно порештих стареньких австрійських
плащом, накриває своя хоре і змине тіло. А там
знов в одній переділї лежать на куні ~~лежать~~
вишкіреними зубами воне мертві, котрих може мате-
рель хтось помагає, і рекають на підвож коли їх
звітан задержуть, щоб зродити знов на якийсь раз,
порозне місце на свіданий склад мерців. Такий
транспорт трүнїх вивозить без параз без ебвизент-
ків на кладовища где таки на помі їх закопують. — Зви-
райно згапають мої дігноту (Денікінські згадані тигри)
що вомалот ошу сніжну ногу, негуєне мудоку
по широкі. І так як за напасть принопають їх
на нів снігом на нів землею, так що пераз еодіки
их вигортам з вітан і одігнотам, доки, руки коліна.

4

30

Снігом на нів землето прихортом їх. До такої
дні пераз скупували 30, 40 а навіть 50 трупів.
Мені розповідали що в зимі в така похоло
у котрій є 80 ~~мороз~~ ступенів поховано. А як пераз
скупували їх, то таким способом було зникати.
Знаючи до трупів найменше ми знаємо таких
що ішли під примусом. Як ще ступенів сани хо-
вади то хотіло б догнати, що пробу вистелати сано-
вою, викладають рідом і закопають хрест. Коли
знають же примусом, они мов на сани скупали
~~хотіло~~ як дитя; одного навздогін, другого на хрест
на повперек, одного стори, головою сніг а ноги
до кори: і збивалися один до одного, дружи, в друзі, одна
один, дружи міжком голі, інші не мають
надігнати доки або ноги содаками. Трапило
такий спад що ~~хотіло~~ негасить того нікому
спастись. І такі митали наживали замки
ступенів. І такі митали мертвих або складів
трупів у с. А.: інші їх наживали ~~на~~ Писарю-
на реферидайка. І тому низький як котрийсь
заслаб ступенів у якіх рослині то просить
і блага своїх товаришів ступенів і свого
команданта мови що до митало невідсила-
ти а най ви уміє в рослині. - І коли
пераз надералось в якіх рослині багато кори,
а трудно їх возити на возах так форми
шармами, і пераз коли хоре командант
надерати кори такі відіслати до якого
митала то кори пераз (розуміє як ще
намають мають) плачуть як малі діти по руках
і митють, мови їх невідвозити до того митого
митаря. І відіслали аж тоді кори як стра-
тилі міжком припинієть, недуми що жими
родити і где їх возуть. Тим що там єще
намають, возили команданти їх на возах зі своїми
здоровими рослинами, котрі низький таком
від них заражувалися. Неодних рослині особли-
во в дачерних (особливо в лісах сім 1950 р.)
був такий великий відсоток порожкованих ступенів,
що пераз старими як коруни а навіть
летарі митали возити коло коней і їхати ким.
Котрий кори на тир у замки Арамі, прино
завижував тому митальному що вдома у мені
хаті на подушках утерав серед родити.

В місяці листопаді і в грудні 1919⁵ коли то ⁹¹ у. Г. А.
була вже до краю розложена тих страшний неви-
рими ворогом тиср, хто знав як він медуло ноги
перенура з Денікінцями і завішення орунтіа на цих
ноги медула наступив Розгром нашої Армії.
Мені ще до тепер здається що як хто говорить
що наша Галицька Армія могла ще далше вобовати
разом з Придніпрянською Армією проти Денікинців
то тоби певногів того нажева некле а сугів ноги
в таких місци, що недарув і непересниваб тих еф
страхити що' ще здається непереснивала у сін
столими магна Армія. Придніпрянська Армія
хоті такот була десаткована тиср, но в таких
розмірах як Галицька медула тому, до була лутше
ввінувана у свої унургованні як теплу одит
і добру одуву, а то богато значимо. А ніколи не-
дарув шоду у Придніпрянських частинах тільки
возили хорих на тиср на своїх овозах як Галичане.
Галичанами як нині як наші Галицькі Бригади від-
ступали по Бердичевській Ракетній з Денікинцями
на півдні: а було то 18 грудня 1919⁵ у Аї мотоску
Махнівці. Там були зіхались всі овози наших
Бригад Гі Галицького Розпусу. Було ноги дуже сильний
мороз. На тих овозах летала в коридорі друга Галиць-
ка Армія тисрозна. А були мов похідні мінимали.
Мені ^{так} прийшлося бути якось так випадково одну
урвану розпову рвах наших старини певно Романзон-
тів овозів. Тамас оден другого ти тільки назви наро-
дів? — 87 з відновідай запитаний по 16 вте не-
живих: а в мене саме перше 65, а по 7 тільки
неживих, але нині до берега еще буду мати їх ділами
до мало таких 67⁶ що тун тун фогарують.
І таких то хорих на тиср як повезли до двадати до
ділше по добрім морозі так хрий фістабав запарення
і мусів синути. От такі то були страшні відносини
нашої у. Г. А. У селах ноги ніхто нехотів оставля-
ти хорих тому, до населення ширмо рунки, що
большовики нишають всіх веросних вілика, на то
рачені на хори тиср. — Тізьніше в січні 1920⁷
у відступі нашої Армії на півдні, вже
богато наших стрільців ^{хорих} (лишалось ^{току} хорих по селах по
хатах з котрих 50% віддороблювалося. В місяці
люті і мерті (вте за большовиків) богато стрільців
умирало

на поворотний тиср званий Рекланс а також багато на запалина легки. — З приходом большевиків поправилася думка справа з тисрозними військовими лініями, до Армії дісталося більше медикаментів лікарів і шпитальної обслуги. Досить взірцеву лінію з організував у містечку Тульчин сотник Рудницький котра кожному стрільцеві врятувала життя.

У до місяця червня 1920р. знамої великої тому дев'ять місяців ще досить сильної довоздзатної Укр. Галицької Армії, осталися тільки шкелет. З трох Корпусів залишилося тільки з Бригад. У той четвертий здався найгірший ворог тиср, він робив нашу армію до Катастрофи. То було того що в червні 1920р. наша Армія знала до 3х бригад, але і ті частини ті частини що остали при житті, були так порозкидані по цій Україні, а котрі поприходили до своїх частин, що були з ними без елемента з підтримки з корою елемента знов до поворотного тисру, се були тільки не могли на армію. Всього було цій армії вразовувати котрим потрібна ^{було} добу опікуватися. Треба було хотіти два місяці часу щоб ту армію парад (вже хотіла маленьку) з організувати, поставити, відновити і таку волю добу одіграну добре вивінувати щоб вона хотіла в частини представляла якусь добуздзатність. У здається що з такою вже Армією не могли і большевики. Вони планували її цінно розформувати нести свою Армію, а найкраще старалися забрати її старшин яко певний елемент, а замінити їх своїми правдивими волюїстами. У тому той четвертий ворог У. Р. А. найбільше прикинувся до її Катастрофи. У як Волось хотів мотати зима і річки повністю з деструкцією Шведську Армію Карла XII на

Україні в 1709 році, котра того року на Тополі
 вогно стратила свого сина, переляку, так само
 Укр. Галицька Армія у 1919 і 1920 році стратила
 свою смілу боротьбу сподіваності до фальшивої своєї
 боротьби за свою міль біг того четвертого воро-
 га невидимого а фізичного тиску. І тому то ~~на~~
 при війні влітку 1920 ф. мусило прийняти до
 її Ратаїстфосри.

І нині Рудод непереконана Укр.
 Галиць. Армія по траводерзі України вогно
 нахотується її сідки: тиски а тиски сунтих
 і похурих могом на котрих вогно давно похили
 ті хрести що самі стріляють своїми руками
 їх закохувати. Ті нині сунти могом, сунти
 свідками нашого минулого свідки нашім Вуз-
 вольних Значань се Великий докучення нашої
 Великої Української Мертвошоді. — І нині
 в насі так Великого терору на Україні, ніхто
 десь тими могом неохотується до там ле-
 жуть (після дошмелювського терміну) Конфедерально-
 Московського црвоного інтернаціоналу. І в таких
 містах як Вилки, Могилка, Могил, Пугил
 Брацлав, Баб, Бершадь Ридилник, Балта, Камінець
 і догато інших містах, где на їх кладбищах
 лежать цілі сотні курії полки а навіть
 цілі Бригади Українських померлих стрільців,
 разом зі своїми старшинами, своїми колегами
 корунтими, ретарми, поручниками сотниками а
 навіть отаманами. Разом з ними ~~а~~ летать і їх
 воєні духовники (свбшники) поети письменники
 що великам їх долю пера. Летать з ними разом
 і їх лікарі що їх лічили, і сестри милосердя
 що уперетомлений праці коло них охороні. Летать
 з ними разом і невідомі (цивілі) що дола їх
 виснажили з хай іти з Галицької Армії в море

94
в плехо на встрічу сонцю золотому. ⁸ Лемити
на тих цвинтарях України цвѣт * Ромашна
сила і гордість У. Г. А., а велика

Правда Україниського народу особливо нас
тамар. А ті останки що прийшли з неї
суть живими свідками Великого Гролю
що прийшлося перенести разом на тій тер-
нистій дорозі Великого нашого Походу рефез
Гору Голгоерту до того краю сонця котре
було показало і знов зайшло за ~~х~~ х-нари, і нас
окружило ~~на~~ ворогами у дорозі зме орми
ворогом пошесті.

Уак Ромаш Серди у 1915 році
коли відступали перед своїм ворогом що зажав
дуб їх землю (австрійським військам) вздовж річки
Дніпи, назвали то місце Сердською Голмою
Смерти, бо там їх багато не тільки згинуло від
кулі, але також багато їх згинуло від холоду, во-
лоду, нудги і пошесті. Нині Серди ті місця
з Великою надомкестею думи почитать і став-
лять на всіх воєнних місцях великі пам'ятки
своїм мученикам і героям а їх імена увіковічню-
ють золотими буквами.

Так само Пам'ятковим
буде Ромного Україния Правосуде України,
где тільки там і най смерть тільки прола-
лось крові, тільки на тих місцях згинуло
розстріляних ворогами, покинуло в доло, а
тільки то утало мучар від того ремберто
ворога мисру. Ті всі місця мучар фор-
лачно перешли до Історії а назва того
місця буде во віки зватися Українським
Помірокутним Смерти. У Ром внас

Ротатискович

Искр. у ротатисковича

(go bulofactan)

~~1885~~
Pisani

(Heligoni.)

Deperavi

15. Внодять і інші старшини, підстаршини, здорові-
ються, оновлюють свої прийоми, новини, постою на фескаді.
З другої війни і з на дворучні голоси стрільців,
котрі роблять те саме. Звичайно, як стріляється сотня
зі сотнею, однокласами, чи і воєнні побратими відшукую-
ються дороз і починаються балаганки, каяб багряні кони
не боялися одні з другими. Прото, стрілецька рідня!

Згодом всі почасті вмикаються, і як одні, так
другі повертають до величезних подій. ~~Спринг~~
Повоприбувши мікяві довідатися, що тут сталося
і просять сотника оновити.

— Подумайте собі — оновляю сотник дудинський з
пересердх — я шми через дурницю погубивши що
найкращого роя. Телісфону тим дурням з бригади,
що москони на Лийї горі, а вони: неправда і не
правда! Контуть, що хто зна, чи і в Анноберту є
і приказують конче руда писати свеху. Особливо
отой Квотерник *) намірав на це. Він коє мачи
точні ~~не~~ віки, і байдуться йому за стрільців.

— Ну — значе — не було роя. Я посилю свою
Тавалко з Т. ^м роям, кончу як і що, пачаю йому,
щоб не думав тее... розумієте. — Через розумку беру
глибини, і їду за ними, щоб у рогі чого, помігши
випутатися з хомени.

— Це з мій ліса доміс мей Тавалко, що вони
перешукали ліс, не помітили киде ворога, тільки
якесь воєнне тліло. Я сказав їм дольше, а
самі вже безпечно їду за ними. Тавалко з
роям вже певно були десь за горбом, як ми стали
підходити до ліса.

— Не спостеріг я ще зовсім добре в ліс, як яким,
стрілець вмикає: **)

— „Мядишурники на право. О, о давітья, ховаться.“

— Посилаю я в тому напрямі глот стрільців. За
хвилю вони летять з гори і кончуть, що там яка
сотня москони, саме ладяться на нове праця.
Мій мій вилка в австрійських одностроїх...

— Я даю приказ, стрільці миттю розскачуться в
розстрілю, а тут як промуть нас москони! Ми
попримамом до хто мій, та давай протжати по мит.

*) Квотерник — сотник Булави каганової, при 129. бригаді.

* *) Мядишурниками називали стрільці гомельських онов-
лений (Landsturm), котрі характеризувалися були своїми
короткими одностроїми, та сілими конами через миче.

ЗАПРОШЕННЯ

На підставі § 2 Закона є зборах, пресиме В.П.
прийти на Нараду в Кооперативне-Освітній справі, яка відбудеться дня ...
..... год. в демі ч.
.....

Запрошення

На підставі § 2 Закона є зборах пресиме В.П.
прийти на нараду, яка в Кооперативне-Освітній справі, яка відбудеться
дня год. в демі ч.
.....

Запрошення

На підставі § 2 Закона є зборах пресиме В.П.
прийти на нараду, яка відбудеться дня год.
в демі ч. в Кооперативне-Освітній справі.
.....

Запрошення

На підставі § 2 Закона є зборах пресиме В.П.
прийти на нараду в Кооперативне-Освітній справі, яка відбудеться
дня в демі ч.
.....

Запрошення

На підставі § 2 Закона є зборах пресиме В.П.
прийти на нараду в Кооперативне-Освітній справі, яка відбудеться
дня в демі ч.
.....

Запрошення

На підставі § 2 Закона є зборах пресиме В.П.
прийти на нараду в Кооперативне-Освітній справі, яка відбудеться
дня в демі ч.
.....

16. — Аж тут і шоростує біг нит обізлався. Бачу, що з цього нічо не вийде, наступати скінчили на добре укріплену позицію нема як, висунулись до нощі, там перекозують спільним, відступити хочуть — поспіши відступати в заг. Маса, що без перелі обіймаючи. Але тоя рая таки мого. Ного певно москани зобрали, хор і не хочеться виступи в це. Я не знаю що давати, щоб їх тут розгид побачили.

— Не шуніться, товаришу сотник — ~~успішно~~ сот. Імєна. Як що ви так виступе в збрідності нит хлюпів, то вони ажроз не можуть вернути. Може їх Москани вимкає пропуском слобідно в село, в перекоранто, що злидтом усе не вернується і не займать. А вони ~~не~~ перехитрим москани і може вийти що не вийде?

— Легли, чи не сталося — дудкаський свій. Звоните, що не вте десяти година. Вже був час... у глиби хтось постукає.

— Відійти! — кинув банду не сотник.

— Таке сотнику! Вісунь Гаванко голосить сміливо, що вернув із ~~сестри~~ сестри з сніскавською! — голосить виправданний на "погрі", біля порога вісунь Гаванко.

Після постання нові у нині який. Сотник здалося прокурор орі, не хоче виступи, що не того вісунь.

— А пій де? — митар в кімні.

— Голосить сміливо, що стоїть біля хати!

— Е ви? жини, не подати? нині? — доштургується до ~~дому~~

— Ток є! напе сотнику. — Багато віднолідог вісунь.

— Далі їй сюди!

В хаті заворушилося. Ожні встали, мавши роблять нічце на лавицях, усі розді побачили нит проковали, ноги наче з того свідка вернули.

Двері відчиняються і входить зурок спільний. Обскітася, зіриві, усміхася, орі сьотє радіє, ~~у~~ умішного смовелая обовязку. Але вийде по нит, що на сину держаться з умішним на ногах, хор і не показують по собі того..

Сталося струнко і голосить свій поворот.

— Муніть, муніть не — говорите зворушений сотник, тут не десіляда. Сидайте відпівкити. Вони не коментують.

— Ану, еура, котрий там є — кимсь до другої хати сотник — зрива там була. Давата перекушту ану.

— „Декуємо спільно, накі сотник — кожен маротечк. Ми не гонимі. Агі, ме н' вам умісми хатю" — і вийде на сніл хиті і само від мовчання, а за ним і другі.

Запрошення

На підставі § 2 Закону є зборах, пресиме В.П.
прийти на Нараду в Кооперативне-Освітній справі, яка відбудеться дня...
.....го год. в демі ч.

Запрошення

На підставі § 2 Закону є зборах пресиме В.П.
прийти на нараду, яка в Кооперативне-Освітній справі, яка відбудеться
дняго год. в демі ч.

Запрошення

На підставі § 2 Закону є зборах пресиме В.П.
прийти на нараду, яка відбудеться дняго год.
в демі ч. в Кооперативне-Освітній справі.

Запрошення

На підставі § 2 Закону є зборах пресиме В.П.
прийти на нараду в Кооперативне-Освітній справі, яка відбудеться
дняв демі ч.

Запрошення

На підставі § 2 Закону є зборах пресиме В.П.
прийти на нараду в Кооперативне-Освітній справі, яка відбудеться
дняв демі ч.

Запрошення

На підставі § 2 Закону є зборах пресиме В.П.
прийти на нараду в Кооперативне-Освітній справі, яка відбудеться
дняв демі ч.

99
— Е ні — конче сотник — ми не можемо брати
big вас усього. Вам боляче не може бути. Ох, оден розправив
щоб похитати, як прогнати, а решту ви собі зловите.
І то я вам зможу за свід.

Вночі в грі було, консерви, починаються
припрошували, дякували, хотіли і не дошло.

Тому де що перекусим, сотник конче до візника:

— Ну, тепер бачу "Таванку", конче десьте сум?
Ми, значить нічим, не я — думаю, що ви вже не вер-
нете. Але я все казав, що мусите вернути. І я
прецінь знаю, кого посилати на таке діло...

Діло з присутніх усміхнувся на це, але не
оджувалися, бо візник, герой київського двору, почав
обов'язати. Як і інші, що бачили, що довідалися,
як вертали, — вважали. І зомертим візником
судом прикути цього ~~обов'язали~~. І хоч не одному
з них де що погідне було, але то мовчав...

Тому скінчив обов'язки, сотник, а за ним
і інші старшими злочинами признаючи нашим
подібностям, за собою словесна обов'язку. На
кінці же сотник додав:

— А убогаєте "Таванку", на другий раз, так не
призакануйте за погідно. Також сириний треба буде
коштів на виставці діло. Тепер ідіть спати, а
завтра за бешкет. Тоді маєте два дні вільного.
Доброї ночі!"

Сириний вийшов, а сотник став диктувати
звіт до бригади. Інші же обговорювали між собою
про вислужку надію.

Тоді не всім нам сириний зачавши за собою
добре двері мої, як ціла сотня в моїх дачах:

— Спавно! Гурра! Най нічого!...

— Що Таванко старачеся перекусити:

— Тимто, та не москати похити!...

— Е, що нам тепер москати, як ви повернули
здорові — відновити розрадувати сириний. Нас і та-
хт тепер з дві сотні. Най ніщо приходить!...

І не спостигли нам надривники розданими
зде білими, як у нас підлошми і на потемки якісь
руки і серед радісних окликів занесли в приготувані
заздалегід у сім'ї ямки-печення. Тут же подалі
дешеві "ковби", зрізано на голонки, "півбаву" (супарів), солоні
смакувані прикорми хліб, сир. А конче перекуска скінчи-
лася, почалися обов'язки перебудови, аж доки сон
не склеїв усіх повільно...

ЗАПРОШЕННЯ

На підставі § 2 Закону «Про збори» у складі Президії
прийняти на Народну в Кооперативно-Освітній справі, яка відбудеться
..... в Ред. в день ч.

Запрошення

На підставі § 2 Закону «Про збори» у складі Президії
прийняти на Народну, яка в Кооперативно-Освітній справі, яка відбудеться
дня в Ред. в день ч.

Запрошення

На підставі § 2 Закону «Про збори» у складі Президії В.П.
прийняти на Народну, яка відбудеться дня в Ред.
в день ч. в Кооперативно-Освітній справі.

Запрошення

На підставі § 2 Закону «Про збори» у складі Президії В.П.
прийняти на Народну в Кооперативно-Освітній справі, яка відбудеться
дня в день ч.

Запрошення

На підставі § 2 Закону «Про збори» у складі Президії В.П.
прийняти на Народну в Кооперативно-Освітній справі, яка відбудеться
дня в день ч.

Запрошення

На підставі § 2 Закону «Про збори» у складі Президії В.П.
прийняти на Народну в Кооперативно-Освітній справі, яка відбудеться
дня в день ч.

Prämien-Berechnung.

Antrags № Name des Kontrahenten

Tarif Versicherungs Summe

Alter Jahre. Dauer Jahre.

Prämie $\frac{0}{00}$ K h

Erhöhung wegen K h

Erhöhung für unterjährige Zahlung K h

Total K h

Stempel K h

Polizzengebühr K h

Provisionsverteilung :

Agent $\frac{0}{00}$ K

Subagent $\frac{0}{00}$ K

Inkasso $\frac{0}{0}$ K

....., am 19

Filiale der „Karpattia“

Lebens- und Rentenversicherungsanstalt a. G.

Prämien-Berechnung.

Antrags № Name des Kontrahenten

Tarif Versicherungs Summe

Alter Jahre. Dauer Jahre.

Prämie ‰ K h

Erhöhung wegen K h

Erhöhung für unterjährige Zahlung K h

Total K h

Stempel K h

Polizzengebühr K h

Provisionsverteilung:

Agent ‰ K

Subagent ‰ K

Inkasso ‰ K

....., am 19

Filiale der „Karpattia“

Lebens- und Rentenversicherungsanstalt a. G.

[illegible]

Prämien-Berechnung.

Antrags № Name des Kontrahenten

Tarif Versicherungs Summe

Alter Jahre. Dauer Jahre.

Prämie $\frac{0}{00}$ K h

Erhöhung wegen K h

Erhöhung für unterjährige Zahlung K h

Total K h

Stempel K h

Polizzengebühr K h

Provisionsverteilung:

Agent $\frac{0}{00}$ K

Subagent $\frac{0}{00}$ K

Inkasso $\frac{0}{0}$ K

....., am 19

Filiale der „Karpattia“

Lebens- und Rentenversicherungsanstalt a. G.

Prämien-Berechnung.

Antrags № Name des Kontrahenten

Tarif Versicherungs Summe

Alter Jahre. Dauer Jahre.

Prämie ‰ K h

Erhöhung wegen K h

Erhöhung für unterjährige Zahlung K h

Total K h

Stempel K h

Polizzengebühr K h

Provisionsverteilung:

Agent ‰ K

Subagent ‰ K

Inkasso ‰ K

....., am 19

Filiale der „Karpattia“

Lebens- und Rentenversicherungsanstalt a. G.

[illegible]

Prämien-Berechnung.

Antrags № Name des Kontrahenten

Tarif Versicherungs Summe

Alter Jahre. Dauer Jahre.

Prämie ‰ K h

Erhöhung wegen K h

Erhöhung für unterjährige Zahlung K h

Total K h

Stempel K h

Polizzengebühr K h

Provisionsverteilung :

Agent ‰ K

Subagent ‰ K

Inkasso ‰ K

....., am 19

Filiale der „Karthia“

Lebens- und Rentenversicherungsanstalt a. G.

Prämien-Berechnung.

Antrags № Name des Kontrahenten

Tarif Versicherungs Summe

Alter Jahre. Dauer Jahre.

Prämie ‰ K h

Erhöhung wegen K h

Erhöhung für unterjährige Zahlung K h

Total K h

Stempel K h

Polizzengebür K h

Provisionsverteilung :

Agent ‰ K

Subagent ‰ K

Inkasso ‰ K

....., am 19

Filiale der „Karpattia“

Lebens- und Rentenversicherungsanstalt a. G.

[illegible]

Prämien-Berechnung.

Antrags № Name des Kontrahenten

Tarif Versicherungs Summe

Alter Jahre. Dauer Jahre.

Prämie $\frac{0}{00}$ K h

Erhöhung wegen K h

Erhöhung für unterjährige Zahlung K h

Total K h

Stempel K h

Polizzengebür K h

Provisionsverteilung :

Agent $\frac{0}{00}$ K

Subagent $\frac{0}{00}$ K

Inkasso $\frac{0}{0}$ K

....., am 19

Filiale der „Karpattia“
Lebens- und Rentenversicherungsanstalt a. G.

[illegible]

1. ~~Сотворені за благоді Божою~~
 2. ~~по милості. і насліді благоді Божої.~~
 3. ~~Тіла з форм виготовлені~~
 4. ~~авторитетом ніхочим, упродовж оці аристотелів~~
 5. ~~змінені згідно з тим, що з'ясувалося.~~

Спріємлі, розмістивши виступ. У їхній
і в їхній, ^{по сирині} ~~у своїм~~ ^{у своїм} ~~до~~ ^{до} ~~тому~~ ^{тому} ~~вразив~~
тамі собою для ~~двох~~ ^{двох} ~~сам~~ ^{сам}.
але ~~по~~ ^{по} ~~кучки~~ ^{кучки}.

Sexo je cisterna za razuzgostv mykav
 denno broim, pozablen i tsi b kap m.
 ka agat tati, kbarfi v ukas: tuma na
 vuna nyo: duri dila (kugis y dila)
 nyo: gny zak. nka zuzkav: nyo dafyov
 kap m za vlasar ofobu
~~Ther...~~

- 1) Минутані, спонора, руга
- 2) Добрише - у нас на Квасі
- 3) у новіа
- 4) Сп. афак - новіа
- 5) Вфак на двару, сфак.
- 6) Вфак новіа Вфак новіа Вфак
- 7) Вфак новіа Вфак новіа
- 8) Вфак новіа Вфак новіа
- 9) Вфак новіа
- 10) Вфак новіа Вфак новіа
- 11) Вфак новіа Вфак новіа

Prämien-Berechnung.

Antrags № Name des Kontrahenten

Tarif Versicherungs Summe

Alter Jahre. Dauer Jahre.

Prämie $\frac{0}{00}$ K h

Erhöhung wegen K h

Erhöhung für unterjährige Zahlung K h

Total K h

Stempel K h

Polizzengebühr K h

Provisionsverteilung:

Agent $\frac{0}{00}$ K

Subagent $\frac{0}{00}$ K

Inkasso $\frac{0}{0}$ K

....., am 19

Filiale der „Karpattia“
Lebens- und Rentenversicherungsanstalt a. G.

Гетар Дмитро Несриг
Кдт. Гуцулеської сотні
обкожаний підга першого
відвороту з під Львова
коло Езлівця, ворогом
Кайновою, здержує ^{хоть сам} ~~яко~~
і тяжко ранений, виво-
дить сотню з такого
положення. Замість
золотого тризуба за
короб тієї, носить
ро чини Гет. (інжінєр
тєйєр) Несриг шість
шартих близи на
голі і шці, від
ударів ворожих
шабел.

Торкун

Рефугіє

109

хр. Давидов

Давидов

Сот. Попов

Новосілка

Харківська губернія

Вулиця Климів

на вулиці Климів

Школа

24 жовт. н. 1881 року

10 жовт. 1881 року

Полковник

49 44

196

196 57.25

2176

255

102

1275

органу речовини. Шукати переважно входять до ^{літ} розва-
гу "Керманса 9." і "Лонд", які ділять сечоговне
розпускання і виділення речовини кислоти. То свої дії мають
завдячують згоді **Рієвності** вапневих потів, як же
окріпцено ділять пропизацією, умілюючи дробити
крової судини. Може літати, яких слід теж і в Керманських
водах, розпускання згоді сечової кислоти і прикладують
до їх видалявання. Розуміють, що ці води, завдяки
великій **Рієвності** інших хемічних складників, ма-
ють таку велику вплив на регуляцію срукції м'язів
і координують провідну обличчя речовин і т.п.

Рієвність слід треба теж задати ^{про} дієтетику,
якої значення в бактеріологічних ^{лікуванні} ~~лікуванні~~ і загально
призначенні. В Керманській сорава повинні налагодити

...ако то не е само, аз се наем
завет — ах, вота...

Създавам се то неже

Ами изгасло. А когато
мислиш, мисли
и едновременно с това
куди ти изгасло.
Ако пак не изгасло
Христос. Куди ми изгасло

Създавам се
неумоляващо

Създавам се

Това са мисли
и едновременно с това
мислиш, ах, вота...

и едновременно с това
мислиш, ах, вота...

куди ти изгасло
куди ми изгасло
Ами изгасло

Създавам се

неумоляващо

Та за това казвам, когато
вотата не изгасло

Куди ти изгасло
куди ми изгасло
Ами изгасло
куди ти изгасло
куди ми изгасло

куди ти изгасло
куди ми изгасло
Ами изгасло
куди ти изгасло
куди ми изгасло

куди ти изгасло
куди ми изгасло

Та за това казвам, когато
вотата не изгасло
куди ти изгасло
куди ми изгасло
Ами изгасло
куди ти изгасло
куди ми изгасло

куди ти изгасло
куди ми изгасло
Ами изгасло
куди ти изгасло
куди ми изгасло

куди ти изгасло
куди ми изгасло
Ами изгасло
куди ти изгасло
куди ми изгасло

куди ти изгасло
куди ми изгасло
Ами изгасло
куди ти изгасло
куди ми изгасло

куди ти изгасло
куди ми изгасло

7 30,7

210

Их жагун нам соф, агуи

Ек дофунца **W** ик днаним

Ек днаним **W** ик днаним

И Кнаним **W** аф го саним снаним

Ах ме, у Вад днаним бее

И Кнаним **W** аф го саним снаним

Вад днаним **W** аф го саним снаним

И Кнаним **W** аф го саним снаним

И Кнаним **W** аф го саним снаним

И Кнаним **W** аф го саним снаним

Ах ме, у Вад днаним бее

И Кнаним **W** аф го саним снаним

И Кнаним **W** аф го саним снаним

И Кнаним **W** аф го саним снаним

И Кнаним **W** аф го саним снаним

И Кнаним **W** аф го саним снаним

И Кнаним **W** аф го саним снаним

И Кнаним **W** аф го саним снаним

И Кнаним **W** аф го саним снаним

И Кнаним **W** аф го саним снаним

И Кнаним **W** аф го саним снаним

И Кнаним **W** аф го саним снаним

И Кнаним **W** аф го саним снаним

И Кнаним **W** аф го саним снаним

И Кнаним **W** аф го саним снаним

И Кнаним **W** аф го саним снаним

И Кнаним **W** аф го саним снаним

Де літає душа твоя, моя рідна майусю? Чи під сонцем, чи далеко геть у віковичній безодні світу? Бо тіло твоє, поховане он-там під горою, де сивоги скорби випікали мені і вогнем падали дадошу, коли в останній-вже раз ко-ло мли і бачив твоє мертве лице.

Чи забуду я, як ти, витмакавши очі свої від горю, уле в ту-мани смерті своєї в останній раз омочила лице моє вогнем твоїх сльіз? Безсима дрібача ніжна рука твоя тре-стима мене і ти така, благословляючи мене в останній-вже раз твого життя.

Що шепотіти тобі уся? Чи не хотіла ти мені сказати, що ти дала бийти мені дит горю і мук, дит сльіз і скорби, до бийти, мотіва може не збудована дит щастя і радощів? Душа твоя десь в безоднях світу, а худа вона не лишилась в твій же час в моєму серцеві вічним образом питань про життя і смерті?

Я чув багато разів, як тріпотіть серце інших майстерів, до я чув твоє серце, добре і ніжно, моя рідна майусю.

Я зрозумів велику святую правду, що в серцеві є все те, що бракує розумові до щастя і радощів на світі, що в серце людське те менше, що отриває все світ і без якого саме щастя не є щастям правди вим.

Я бачив турботи, відрачі, горе і розпучу чужих мені май-стерів, а худа вони не були мені рідними?

І худа мені не зрозуміла надмірне горе мілтонів май-стерів нашого нещасного Краю, де німі розумові і морує море нещастя, злоба, нищечина вогні, душі, бийти і правди? Горне безумство розпучи і злидню звірячого страху, бач бийти і сиріт злидню в нещасному цім краї в потік відрачі, горя і скорби, яких може ніколи не бачив це світ.

І тіло в розумінню тебе, в звязку з духом і серцем твоїм, моя рідна майусю, я зрозумів, що ніякі теорії суспільно-еко-номічні, ніякі політично-соціалістичні науки, ніяке ніяке красно-мовство і спілосозії не можуть удосконалити людського життя, коли це удосконалення буде провадитися без огляду на велику людську правду, що жахуватиметься в серці людини: повага і людсь-кий до людини.

Коли бранці такої сердечної звязи між людьми, то всім-всі спроби удосконалення будуватимуть бийти – все ніщо і, на-віть піде, і не переведуться карцарні і обрахки, обдурені і обійдені, незадоволені і нещасні, ситі і голодні.

Як в давній пущі зтолених мандрівників прагнуть скор-ше дістатися на молодий брук і марять про всі роско-ші земної природи, так і в бийти люди, через недовідані і не-удосконалення суспільного життя, прагнуть до того свят-ного, марячи створенням ідеалами; споконвітків ва-жит їх мара внаслідок думок і бахань, досконалення щастя

перевантаженого і скупілого.

Але, чи б можна рятувати мару за правду дійсність? Чи можна задати мару, якою вона ніколи не була, руйнувати ціле життя, руйнувати пош з усіх його корінів?

Правда, не можна стати на бік сильних і тихих життями, цю і кривди, які падають з їх сивої дзвониди, згорілого у хмари і етискають у кулак, через свою байдужість і непомітність, і ногою відпирають собаку покірливий віднош брата свого, при голодному голодом і нуждою.

Але б, куди можна не хаяти сирітська буря несприятельного буря сирітської владно і безкарності гарті, верховодя якої ніби то в крові і сивогах люблять яким правду скупілого життя.

І не можна собі уявити тому, хто призвичаїв до пикари, сирітський небажаний сирітський, той тираний кошмар, віднош передують там Краї.

Надмірне безпочинне сирітський мучення-матері-Рід-ної Землі — давно перейшло свої межі і стало близько до Божівства. Мати їсть свою дитину! Та що може бути сирітський за це нещастя? Милотни гинуть безпомічній від голоду на багатих родючих степах серед розквітлої благодатної природи! Виголодні нещастя живляться від здолжати і смерівежми! В розпачі кінчають своє життя самоубійство! Що це сказати? Яких ерактів, якого воєно, яких грошів і димкавців це треба, щоб урозуміти правду сирітський Краю.

Не можна вдержати стону безмежного сирітського безпомічності гиную сирітський, на очі якого мати збожеволіла від розпучи під ноєм отямілою пересипуєвом здичавіло го розбійника.

Це білсерця, збожеволілого розпучкою — отже мого нещастя. Мати мого — то моя рідна Земля, то милотни губах мого сирітський у червоній тумані Божівства сирітський і розпучи.

ізтсєз на неоглядно величчє.
їхє є монументами надїє і перемє.

Нє, коли обдєвивєз бєлєвєдєдє, є
щє бєлєвєдєдє нє є вороги їмє. Вєдєдє нє
бєлєвєдєдє і хрєстїянєдє, казєдє бєлєвєдєдє нє є їмє
є прємєрєкє єдєдє.

Дєдє, гєдєдєдє сєлєдєдє, кєдє тєк, тє кєдє бєдє і тє
бєдє вєє пєрєдєдє, тє бєдє мєє вєдє і згєдє.

Дєкє дїлє нє вєдєдєдє пєдє мєдє прєдєдєдє, крєдєдє-
мєдєдєдє, бєдєдє, кєдєдєдє – вєє нєдє тє їмє дєдє. Тє дєдєдє
нєтєкє бє кєдєдєдє і прєдєдєдє гєдє і нє сєлєдєдє,
кєдє вєдє вєє їмє бєдєдє і кєдєдє мєдєдєдє бєдє змєдєдє,
є дєдєдєдє рєдєдєдєдє.

Тєдє рєдєдєдєдє гєдєдє сєлєдєдєдє гєдєдєдєдє.
Сєлєдєдє сєдєдєдєдєдє гєдєдє і зєдєдєдє прє сєдє прєдє і вєдє
тє бєлєвєдєдє вєдєдєдє прєдє нєдє обдєдєдєдєдє вгє-
дє, щє вєдє бєдєдє і вєдєдє вєдє і пєдєдє нєрєдєдє
зєдєдєдєдє іє мєдєдє кєдєдєдє і вєдєдєдєдє нєдє вєдє
вєдєдє і нєдєдє.

І в тєдє нєдє вєдє бєлєвєдєдє сєдєдє крєдєдє і нєдєдє, щє
вєдє вєдєдє вєдєдє сєдєдєдєдє бєдєдєдє, щєдє зєдєдєдє
нє зєдєдєдє вєдєдє кєдєдєдє і зєдєдєдє вєє сєдє зєдєдєдє.

Стєдєдє рєсєдєдєдє рєдєдєдєдє бєдєдєдє вєдєдє.
вєдєдєдєдє, щє рєдєдєдєдє мєдє нєдєдє зєдє-
дєдє зєдєдєдєдє рєдєдєдє, бє нєдє мєдєдєдє пєдєдєдє
гєдєдє сєдєдєдє нєдєдєдє сєдєдєдєдєдє.

Цє і стєдєдє. Ієдєдє рєдєдєдє нєдєдє мєдєдєдє
сєдєдєдє вєдєдє рєдєдєдєдє. Вєдєдє бєлєвєдєдєдє нє
рєдєдєдє нєдєдє сєдєдє, нєдєдє мєдєдє і вєдєдєдєдє
нєдєдє і щє гєдєдєдєдє нє вєдєдє нєдєдєдє.

Вєдєдєдєдє прєдє сєлєдєдє, вєдєдєдє вєдєдєдє рєдєдє кєдєдєдє
бєдєдє, дєдє і прєдєдє, гєдєдєдєдє зєдєдєдєдє і вєдєдє
гєдєдє сєдєдєдє і дєдєдє щє, зєдєдєдєдє бєлєвєдєдєдє, щєдєдє-
дє, нєдєдє.

З нєдєдєдєдєдєдє нєдєдєдєдє вєдєдєдєдє, вєдєдє нєдє
дєдєдє, щєдє крєдєдєдє щєдє прєдєдє, щєдє зєдєдєдєдє щєдє рєдє, і
зєдєдєдєдє щєдє стєдє і крєдє. А тєдє, щєдє кєдєдє вєдєдє і нєдє-
дєдє, тє дєдє крєдєдєдєдє іє вєдєдє нєдєдє вєдєдє рєдєдє
нєдєдєдє, вєдєдєдє, вєдєдєдє і вєдєдєдє.

Знищити поміщиків, купців та підприємців було дуже легко, тоді як селянство не ругалося зі своїх віковичних форм життя, бо не знало мішак, хоч зрештою ніби то готувалося з більшовицьким злом, не знаючи, що він таке є.

Зі своєї природної суті селянство рвалося до покою і порядку, при яких можна було б вільно жити і працювати. Від того, що більшовики називають революцією, а що є на ділі розвитком розвою і погрому, дійшов до того, що і селянина штовхнув до боротьби з бакунінським революціонером, розбійником і грабіжником, вільним від вимог людяності і сумління.

Коли селянинові було надіслано перший більшовицький наказ: „дай“, він сказав своє: „не дам“. Оттак, саме життя довело до сутини господаря і златіс в господській коморі.

„Я працював, а ти береш, каже селянин. Яке не ти маєш право на мою працю? Кожне зерно вимочене в моїм поті і бурмо я нікого не дам.“ — „Давай, каже „комуніст“, патяну що это нужна для красной армии“, а красная армия вое-ет за коммунизм і счастье всего света. Не дам, расстреляем тебя, как собаку і все добро твоего сташи.“ — „Добре, дам, та не займайте мене“, відповідає селянин.

Та не так воно сталося. Знищене право людини і хазяїна і грабіж було названо комунізмом. „та що не це виходить, що все, що в мене є, не моє і його всякої-твими в мене можуть відібрати, мене самого забити і ніхто не тільки що не скаже нічого, а навіть і права не має сказати“, так визнав своє становище селянин, побивши, що його принижено до робочої покірливої скотини.

Чи жби він міг не спробувати рятувати свого стародавнього права на свою працю? Жби могла не боліти його душа, коли життя на очі його почало нищитися і руйнуватися ні за що ні про що? Все так ~~у~~ поветана ворожа злобна атмосфера, насичена вогнем ненависті і незадоволен-кід.

Життя вимагало твердих основ, правди і порядку, а була тільки одна дикоруйнівна сила. І сила божевільного буйства революції викликана таке ж божевільство відпору, протесту і злобної вороженості.

Неможливо описати того всього, що робиться на цій про-

сторі України. Може нема такого кутка, що не спр¹⁷³обув
як небудь противитиме большевицтву. Майбутні історики
зберуть безконечно довгу назку різноманітних фактів вишван
ня людського гніву і жорстокої нечеловічої карі за вибухи
цього гніву.

З цілою моря гнівної боротьби нашої молодості проти на-
сильства московської окупантської влади може взяти
зараз одну лише ^{кратко} і це буде оповідання про поведан-
ня в м. Медвані, каміньського пов. на Київщині.

x x

Містечко Медван лежить у гузирі трьох повітів: ка-
нівського, таращанського і уманського. Населення в ньому
щеє коло 20 тисяч. Є дві церкви. Люди бідні. Хазяїн-серед-
няк має 5 десятин землі, а більшість має менше як три
десяти, а багато є таких бідняків, що володіють тільки ка-
тою та кавалком огорожу.

Містечко розтяглось довгою стрічкою. Може біляша його
паєтина в лісах та гаях.

Повстання почалося на початку грудня 1920р. Не було жад-
них агітаторів, які б підбавали молодість на повстання.

В містечку мешкало до 50 большевиків: це був так званий
прог-отряд, військовий відділ, що виїхав з повіт^{во}го мі-
ста для збору по селах развіоретки, продналога та веї-
ської ушкоди данини. Цей відділ перевозив большевицкому ав-
тацію, для того людей зганяти на схід, щоб не дивлячись
на робітничу пору, і примушували висувувати великих про-
мов.

Большевики закликали підтримати, як вони казали, на-
заїрабочево. І приводу цього якийсь чоловік одного разу не
випустив і сказав: "Який же ти робочий, як у тебе рятка
три пуди!" Такі сходинки большевики робили для того, щоб аб-
роботати, як вони казали, сазмани ~~на~~ крестяніна" 4.
хусвідомити селянство

Спочатку діло йшло ніби то нічого. Селяни ходили на
сходи, давали развіоретки, підводи і корились мовчки. Жаден
большевик не хотів ходити пішки. Треба йому проїхати
дві версії і давати підводу. Хто його зна, чи це треба було
їхати, а їде, командувє, наказувє. Гвінтовкою погромує.

Доводилось мовчати, горитись, сиркати, дожива смерті
в очі дивитись. Яка охота селянинові йти битись і виш-
рати? Чи не ліпше було йому сидіти тихоенько вдома
хай ідуть битись, большевики, инша справа, то їмій

ЛМЗ 4.

та й боявся вони зміни влади, щоб не було кари. Більше з них воює ще й за те, щоб можна грабувати і нажива-
ся на рахунок свого одержимого брата, хоч і ціною його
горя і сміху. Море десь попав до цього розбійного цурту
просто з дурного розуму, то не дурно ж і кажуть: „за дур-
ною головою і ногах нема покою“. А чого б, кажу я, тишов
бачили селяни? Нікому було направляти його та й нема
на світі такої сили, щоб уловивши його задурно і ні за що
бачили.

А все ж, гошу люди не послухалися большевицьких про-
мов, газет і величезних промов!

Большевики раз зібрали хліб у містечку, а потім
у вірні, дали оголосити, що будуть брати хліб і втретє,
та, ~~вприт~~ того, оголосили мобілізацію від 20 до 25 років.

Дати хліб утретє вже не можна було, бо все забра-
ли раніше. Відкіль же його набрати того хлібу? Де-
які люди вже навіть встали віддалі.

Большевики ж казали: „хоть вымни из камня, а дай!“

Та де ж справді набрати того продовольства? Унес і
так кипіло серце у людиності, а як рознеслася куф-
ка про нову развіорейку та мобілізацію то селя-
ни її зовсім розсердилися. І ~~милосердні~~ ^{справді} таки ~~ж~~ ^ж, доки
ж його брати той хліб!

Большевики скликали сход з приводу мобілізації
і нової развіорейки, щоб заспокоїти селян. Самі неси-
ливо говорили на сході: „Ничто-же, кажут, паміж нас не-
много, а там, даєт бог, і на нашій улиці буде праздник,
кагда осуществітсь коммунизм!“

Якийсь приїзний оратор казав: „Ми даймома, что вели-
каго поже будет радить в социалистических садах куски
золота і серебра. Мы даймома таже, что само небо бу-
дет принадеит нам на тугах хлѣб і сахар, і люди не
будут хадить, а будут летать, а детия как лілі і ро-
зи. Техніка і наука, вся культура, будет взята в штикі
і мобілізована. В кажедаи уездном городке, в кажедаи
мястечке будет университет і академіз і певизи будут
петь песни счастья і радости. Нам только нужна ваша
помощь. Нада напрахь все уміліз і стараніз, все мужики
і женщины, чтобы осуществітсь коммунизм.“

Та жено було, що збирати новий продовольств...

110 5
На сході деякі люди кричали: „Воді вже брати шкуру, хай
хоч обросте! Перебийте всіх нас, тоді все буде ваше!“ Комуністи
появившись револювером за такі образливі слова проти совіт-
ської влади. Та то вже нікого не злякало, бо перетворили
ся гана народнього терпіння і не можна було стрима-
тися, та й доки не стримуватиметься і терпіти, і за віщо?

І от там же на сході селяни напали на большевиків і
перебили їх.

Стород відбувався далі. Піднесено до всійаточного вирішення
питання: чи давати хліб, чи ні? чи давати хлопців до
війська, чи не давати? І що взагалі робити?

Вирішено одностайно: хліба не давати і дітей до вій-
ська також не давати.

Ікраз тоді відомим стало, що мобілізованих гонять у Та-
лекий Сибір. Того люди кричали: „пощо дітей будемо поси-
лати в Сибір? що вони каторжні чи що?“

А коли було постановлено цілих сходою большевицьких
наказів (не виконувати, хтось ~~сказав~~ запитав: „що ж тепер
буде? не пошлють же большевики за забитих своїх товари-
шів та й не погодяться на те, щоб мобілізації не було
і щоб нової розвирейки не мати?“

— „Де ж наші старшини, кого ж не допоможуть нам?“
казали люди.

Виступив уперед один бувший старшина і каже:

— „Люди добрі, чи знаєте ви, що ви наробили?“

— „Знаємо!“ кажуть.

— „Чи знаєте ви, що ставте проти большевицької влади,
що ви оголошуєте їй війну?“

— „Війну! Війну! Оголошуємо!“ кричало селянство.

— „Чи знаєте ви, що большевики не пошлють нас і кри-
шють карний відділ? А чи знаєте, ви, що таке війна, що во-
на вимагає крові, горя і сіз?“

— „Знаємо! Що буде, те й буде! Якого Бог допоможе!“ казали
люди.

— „Я не відступив від селянства, казав старшина. І знаю,
що вже з цієї пори залишило все своє майно і хату мені буде спо-
лено. Та див мене кущів зелених хвате — світ великий. А
чи ви не забуваєте, добрі люди, що у вас є жінки, діти, хова-
ство, які монедуться потерпіти ні за що?“

— „Все йдмо, нема повороту, казали люди, що буде, те й буде!
Не відступимось, бо доки не його терпіти!“

І от тоді те м. Медван було оголошено на військовому
стані. Відразу ж приступлено до формування військової си-
ли всіх хлопців від 20 до 25 р. Було мобілізовано. Ротний скликав
поголений відділ військової сили селянства.

120
Це жисті миз і собі пристають до відділу. Коли ж
самолюбство сама зобов'язалася згадувати діло, то
тільки так змове, бо надійшло не було на кого, треба було
все робити самим.

Менше жисті надійшли, - це почував кожен селянин. Як
які люди то й висловлювалися і загрозили мис, очіку
ли скорі смерті.

Той старшина, що на сході тоді тримав прашову, зараз
же зі сходу поїхав з трьома козаками на сусідні села,
щоб оповістити тамовиню людину про рішення Медви
на та щоб прихитити ті села до співпраці.

Вибрані отамана для керівництва військового відді
лом і його організацією. Зараз же було вислано тро
ху людей. Отаман поїхав до козаків-самостійни
ків у сусідні с. Луку, де на цукроварні стояла бойова
вишка охорони. Хлопці несподівано напали на бойови
виків і розігнали їх, п'ятеро вбили, привели 5-х коней, при
вели зброю і сідла.

Війну розпочато.

Кожної хвилини очікували карного відділу. Щоб не
бути занадто закоханими, посилали розвідку в Богу
слав, Камів і Таращу розвідати, як там прийнято
вістину про Медви та що наміряються робити бойови
вики.

Вночі особливо сильно обалосі про отороху. Що ка
зати про те, що конна дорога, конна вулиця, а може
і конна хата охоронилися, - люди ходили на поле і вмі
і там стерегли, щоб була часом не наскочили бойови еки
було призначено ~~наблизити~~ ^{наблизити} нагайника нічної охорони,
який пильнував цю діля. З сусідніми селами був зв'язок.
і там також вел людину старанно пильнувати доріжжя.

Треба сказати що деякого з бойови екиків з медвини
самого продоводілу люди пошуквали і пущили на волю,
бо того було метитися на звичайних бойови екиках, які
може врані і бігом туди поїхати. Завели лише кошик з
до того, кинути, люди, що душу свою запровадили чортіві і не
може вже бути від них ніякої користі.

В. мисточку була так звана "комуністична ягейка", ку
ди записалися і деякі зі своїх людей, - їх забили, хтось
були свої люди.

На цей вечір день від початку війни одержано було ві
сту, що вислано два карні відділи на мисточку з...

Таранці і що відділи вже в дорозі.

121 7

Зразу ж в обох церквах ударили на баянт. Люди з-тубились до бою.

Не можна того докладно розповісти, що робилось в містечку, і по сусідніх селах, який там був настрій і кодулки. Руба може тільки сказати, що летали в комах, не знавши, що на село несеться буря і хто зна, що вона принесе і що буде. Великі мішки жовани йшли у човни, щоб було часом їх не забрала яка куча.

Якось було тихо і сумно і почувалось, як трівогою і страхом огоріталось все навкруги.

Незабаром розвідка дала знати, що большевики вже недалеко. Таранчанський відділ якого протверз вперзу і ввійшов у містечко. Відразу ж большевики запалили три крайні хатки і вбили трьох жованих.

Дружно вдарили на них люди і розігнали їх. Чоловік бо большевиків було забито, декілька взято до полону, затоплено трохи зброї і декілька коней.

Богуславський відділ не встиг дійти до Медвиги; не допустивши. Люди його зустріли і напали несподівано. Большевики тікали, хто куди, а люди гнали за ними.

Нісся цій невдачі починався запеклий борець, бо большевики не могли простити за свою поразку і мотукали надзвичайно. Такі рази вони пробували покласти на ~~себе~~ та нікого з того не виходило. Нападатимуть і врані і вночі та великий раз їх бити.

Люди бились дуже люто. Коли починався бій, там всі люди. Хто не мав зброї, брали сокири, лемішки, коси і серпи. Навіть тільки брали уразь у баян. Вона ступила одна лава озброєна, а позаву йшла друга що тиснула за передньою. І не було можливості нікому деннодіно оковатися, коли треба було битися; та й ваяк рвався до бою. Біжись який хлопця з мушкетом до містечка. — "По куди?" питається дядько. — "По воді". — "Давай свою бивитовку, а на твоїх місцях поклади". Большевики напали і розпущали гудки, що Медвиги це являється козлом. Там, казали вони, люди сами по роки нашірми роблять.

Люди були надзвичайно задоволені з того, що от вийшли з містечка, а большевики нікого не взяли.

дівизія і всі продотряди, що були навколо, отаго мез пір
Медвиг. 123

Якщо все так скотилося, як вихор і закрутилося сьогодні
у військових потяг. Тому не було ніяку на майбутнє, що ро-
бити і як. Далеко наперед ніхто і не думав: постановили на
своїх вояках і вояками дружно, вибудовуючись від напа-
ді і гді.

А вже великі сили бовшеских зупити на Медвиг.

Почалися страйки, уперті бої, які іноді тривали декілька
бойових днів розтягся на 30 вер. Стоїли, змигали ду-
ли люди, а все не трималися. ~~Бо то не було робити.~~

Довго на військовій нараді вирішували, що робити. Цілу
ніч обмірковували. Ясно було всім, що ситуація вже стала ду-
же небезпечною і з кожним днем гіршало. Вранці було
вирішено дати ще один бій, увівши всі сили, які є у місто-
ку, а тоді вже як не поведеться подолати ворога, вирі-
шили здати містечко. Головний військовий відділ му-
сив вийти геть, бо з переважними силами ворога все одно
він не міг би справитись.

І ось скінчився страйковий, лютий бій, та то вже був останній
бій, після якого відділ вийшов вночі геть з містечка, бо не
повинен був піддаватися ворога.

Всім людності було оповіщено, що містечко здається ви-
рочно. Тоді вся людності вийшла в ліс, боїлися насильства
і пістолі. Жінки, діти, чоловіки, казівки, дити - все пішло у ліс.

Дуже раді і весело увійшли бовшески у містечко, яке зда-
валося їм неприступною фортецею. „Варшава наша!“
х) історичний вислів одного видатного військового діяча - моска-
ля, надісланий телеграфічно царю по захопленню Варшави у
правеских повстанців в р. 7

Кричали вони і почали метити.

Зразу ж вони записали хати, яких згоріло тоді 643
і коли 1/2 тис. раних будівель. То було щось страшне! Ре-
вев скот, запертий у тирях, падає скотом поцупав як мо-
же, тріщали стріли, вибухами бомби, які кидали бов-
шески.

Тоді ж забито 5 сім'я, яких здибали вони вдома. Чи мо-
же ці люди хотіли дома вмерти, чи може з якої причини
не могли сходитися у ліс, а тому лишалися у мі-
ста свої боду.

Тоді ж згоріла старавадна дерев'яна церква. Та-
меш були всякого церковного добра, яке люди збирали

літ, ~~про~~ дбаючи про красу престолу божого. Пограбувавши
та поживили спочатку святанці, а потім запалили. 124

Все згоріло! Дзвони і ті попилились і погоріли. Милішки горі-
ла купна вулиця лишинців на тім святій місці.

Потім же забито і святоземника. Старий він уже був го-
ловик і років більше може як 30 на цій парадії. Любили
його і слухали. Побачив пожежу сибаренський пан-
-тієць і вийшов на ганок. Стоїть, дивиться, богу мо-
-литися, а бошевські у двір насувають. „Где бандити?“
нишпорить. Все мабуть почував відомий старий
що біда прийшла і на нього і незачотів ні захищатися ні
просити. „Акі, кане, бандити? Уже бандитів не було.“
То ви бандити. Навіщо ви запалили бідні хати відомий
людям? Чого сюди приїжджаєте мучити людей і драгуйте
їх? Божема вкуче, коли то вулиця приступили, а всі зло-
дей шкуру дерете!“

Одні кричать: „Саварі, где бандити?“ Інші кричать:
„Зачаю кинці дайши, званиць названієм?“ Один бошевський
просто приставив револьвер до лоба праведника і сів рає-
нув. Другі мабляма рубали його тіло. Чотирі дні лежав
власний крові нечуємий, але поки поховали його люди.

Начальник Мезвинської поліції, яку люди самі собі вето-
рили, раєшривши, коли побачив, що у ворогів руки ^{попавши} понава.
Петка і двоє дток лишинців без усяких засобів до життя.

Та хто одна чз сина розбива собі нечужі? Святий і ти-
святий побивши того дит зробивши стару дит бездомним.

Бошевські ділами поміж будівлями і поділи їх, кидати
чи др тих бошди. Уже що було тоді, про те один тільки бо-
знав, бо не можна переписати, скільки шкоди людям був
зроблено. Не було такої хати або кошери, куди б не забіг-
ли бошевські. Брало все, що хто хотів.

Торною хмарою диму закрилось містечко в той час
як нечуємий хазай викидав з міста на пожевище, де
хазайнували збожеволіли від злоди озброєні люди. Бачуть
люди, де горить, муть, як реве скот, признають, де горить хаз-
хата, та рятувати не можна.

Весь і другий мотували бошевські.
Несміливо приходили додому люди. Учасний же то
хот свій рідний куток мав не порушити. Нікого в містечку
як безмислено велике горе було бачити, у кого згоріла
і все добро яке наробили що дитини і зідди.

сердечні, за що твоя така кара, за що такі муки? Та
нікому було жалітися! Мовчки плакали люди на різ-
них потілищах, замовчали сивозами посидіти вогонь
попеларниці. x x

А між тим військовий відрід вирушив геть на м.
Виньград, де зєднався з відрідом повстанців об'єднана Цвіт-
Ковського, що вже давно оперував у тій місцевості.

Якось само нещастя прищипувало ^{взяли} тобто і який ^{для забезпечення} тил (сво-
го існування і військової роботи. Тил був такий: зєдна-
тися з іншими сільськими повстанчими відрідами, щоб
спільно провадити військові акції проти правих і
Мета: не давати бовшівцям грабувати людей, не давати
збирати хліб на продмаг і розвіорістку, і нищити
кошуністів.

У Цвітківського було коло півтисячі кіннотці.
Це був дуже оприттний, досвідчений і безстрашний пар-
тизан, який давно вже удосконалювався в партизансько-
повстанчій військовій роботі.

Через те Медвинський відрід, в якому тоді було близько
тисячі людей, роздався під керуванням Цвітківського.

Починався рухливий, завжди турботливий партизанська
робота. Неможливо було ні на хвилину бути спокійним.
Кожний крок треба було обмірковувати, щоб була ра-
сон не потрапити на відступ. Самим головним було
бути розвідка, що мусила бути безперервною.

Лише тоді становилося вважалося безпечним, коли
все було відомо: де бовшівці, скільки їх, що вони роблять
що будуть робити. Могли б дуже допомогати, сповіща-
ючи у свій час всі дані про ворога і тоді повстанчий ві-
дрід був завжди озброєним і обережно робив свої не-
сподівані переходи, нападаючи на **окупантів**, відби-
раючи у них награбоване майно.

Не можна було лишатися довго на одних місцях, щоб
не дати бовшівцям спроможності вислідити відрід. До

водилося насом цілу ніч і хати, а вдені спати.
Населення ніде не відмовило в кавалкові хліба, та
повстанці уникали безкоштовно користуватися з нього
зголом.

Вияз утримання себе повстанчий відрід забирали
на цукроварнях. Там на такий цукроварний бр...

12
126
і по 300 тис. пудів цукру. Для охорони цього цукру
на цукроварнях було розміщено большевизки відділи.
Вони не допомагали при вивезенні цукру на маши-
ну, а там виробляючи цукор в Москву. Ревжан-
ський відділ робив напади на цукроварні, нищив око-
лицю і набирал, скільки було потрібно, цукру. Бувало і
так, що нападали на цілі поїзди з цукром вaise на
дорозі до міста. Тоді селяни повертали назад
у село.

Селяни повітали раку, боли, що цукор добро на-
родне.
Колосом, козаки віддавали цукор по 2 пуди
цукру; за новою монетою було двісті пудів, а за старою
навіть виштовкали коней на цукор. Селяни були дуже
по віддавали коней за цукор повітаним, аби цукор
чи не дасть большевикам.

Менше не продавали ніякого цукру, щоб якнебудь не зби-
ралися з большевиками. То продавати, то ховати,
то комісари поїхали. Жадан колуно не виймає
пашки з повітаних рук: то були вороги не прихильні.
А відділ все збільшував, бо майже цукор приносили на
село, щоб примушувати до повітання.

Відділ вразі поділився на два полки: Марафонський
і Канівський; загальне керівництво належало Уфимов-
ському.

На військовий поради вирішили рушити на Уман-
щину і там ще підняти свої сили. Експед. від-
діл, який вийшов відомості, що там був Бютов з його
отрядом повстання відділ Дерзукра і Грива. Зна-
вуть не такі ~~повстання~~ повстання той великий баль-
шевизмський сили було в не монета, а ще там великий
сас сподівалися, що такі з сими силами все здоби-
тись. Поки все ще було добре і повстання відділ ма-
спрацював, поділяючи свої сили, йти дозволу-
ту української армії і примушувати до неї.

Та такі біда стрілася: кавалерія буденної про-
таділа через пашу і ліси, через ці села і хутори, на-
до, вишукуючи повстанців. На селі валили
пашки коні ціли буденні. То були на ве-
рху в прямих, а там кругом, оточили.

1278 13
небезпеки, які здавалися особливо небезпечними.

Іноді за однієї миті сунула друга й третя. Тоді доводилося уникати бою, бо як би більшовики не напхали, де саме повстанний відділ, туди відразу стіли в велику кількістю вівся і моли в паровити великої шкоди.

Козаки порозумілися хто куди і потоварили, викупивши, ~~з~~ закінчили проїзду більшовиків. Лишилися тільки невеличка ворітка зі штабом, який стоїть далеко вліво. Нікого й вогорити, що проїти лавою вівся моту келомана. Тому туди повели більшовиків розізди, які ними порили там, хватаючи людей, що перебували в міс з коровами і кінями.

Повстання розвідка була надзвичайно обережна. Доводилося переходити штабові то в одну, то в другу дік, не виходячи з даної місцевості.

Буденівці приперли повстанний відділ, хоч і не знали, що його, як раз у медвинський міс, де було найбільше переховувалися.

Надзвичайно був пересторожний наряд м. Буденівці. Одного разу їмало їх трос по під м'ясо і нарізали на повстанну розвідку. "Ви какова нарка?" питалося буденівці. "А ви какова?" "Ми, кажу, 22-го". "А ми 21-го", кажу повстанці. Під їмало ближче більшовиків, бо думали, що на своїй нійтани, а повстанці соопили їх не сподівано. Ну, тепер знаєте, якою ми полка?" питалося. Роздавалися їм документи. Одні політком бригади оказався.

Бачили він, що понавис і що спостиня воя нема, закурились гарку і каже: "Кончайте скаред..." і погано виглядав.

Розстріляли його тут же, а коні, сідла нові-новісінькі, шаблі, бивнівки і револьвери позабирали.

Як пройшли коні цети буденівців, погнали знову збирати повстанці до куту.

Ніде вже не було більшовиків, а тільки коло самого Медвина лишилося декілька їх, може з 10 або 12, які стояли в літній пошти і були звязком між буденівськими частинками.

Якось так сталося, що відділ напоровся на цю пошту. Може хотіли було її зовсім не зайняти, вирішили туди вийти, щоб вбити всіх більшовиків.

немає, що вони бачили повстання військо. 128 19

І от знову у нас європейська кара на нещасливий Мед-
век, бо якраз був Медвек бури знищені більшовицьки.

Карний відділ заїхав просто у містечко, оточивши його висто-
неподібно густим наметом. Вирвавшись з містечка не було як.
По хатах ходили більшовицьки і зганяли всіх людей на
сход. Нікого не лишали дома: ні старого ні малого... Марш,
бандити, на сход! — людей тоді називали іменем „бандити“!

На сході більшовицьки наказали вийти всіх тих, що
мають від 20 до 30 років. Таких вийшло багато. Тоді звелі-
ли вийти з хати лише таких, що мають від 20 до 25 років.
Відразу ж всіх їх взяли під ^{варту} ~~контроль~~ і повели геть з містеч-
ка. Ніхто не знав, що зі всього того буде. Мовчали люди,
змирені і стурбовані, тихі і покірливі. Навіть більшість тих
матри, куди повели хлопців і що їм буде.

А їх вивели недалеко за містечко в долину на по-
іселих порубали. Всього забрали 65 душ. По дорозі від-
утих. А 64-ох порубали з порізами. Не то, щоб одними
ударом зарубали, щоб позбавити людину життя.
Кожному було нанесено нещадно сотні ударів т
поно шаблем, щоб нанести найбільше вни і так обр
тих на смерть втрачаючи, а собі втіху від вони
сти.

Пообрубували руки, ноги, вуха, голови, повикрикува-
ли оці, покірливі і пошмацькували шаблями.

Невми доносився до містечка європейський крик убав-
них, бо це було зовсім недалеко. Та хто міг іти ряту-
вати, та і хто міг що зробити? Чи не була яка мо-
жливність допомогти? Ні крики ні прозби, ніщо
не допомагало.

І як уже поїхали собі більшовицьки з містечка, наї-
шли люди страшний, криваву купу трупів. Лише два
лежали трохи в стороні під горком: видно хотіли ті
кати відпочити, багачи, що смерть прийшла.

А решта 62 людей, порубані ~~вони~~ на кавалки лежа-
ли на купі. Відрубали голови, руки, вуха, кавалки
маса валялися на окрівавльній землі.

Тільки і чути було в містечку і без того. Горні купу-
тури гаряча, нещасні бідні люди, погорілі, багачи, ма-
лі діти, все це глибоко, в саме серце врази
еталося непереможне горе. Кожному було

15
шували вогонь своїми сивозами, отмакуючи своїм широким
мисливим долом. А тут прийшло нове горе: порубали
наймолодших, найздоровіших парубків і голубків. 129

Матері не впізнавали своїх дітей, озираючи скрива-
влені порубані трупи. О коли взяли на повозках забитих,
матері ставали навколішки і молилися до них, як
до святих мучеників. „Боже ти наш милостивий! За-
що ти нас карави?!“ голосив дехто.

Якже вже могло бути більше горе, як знищене господар-
ство, що заводилося, роками і віками, але й воно вже
здавалося байдуже перед цим ще нечуваним страхот-
ним і лихим!

Діти і сироти жовили слати. Ніхто не хотів ні їсти
ні пити, бо кожному душило це страшне горе. І згра-
далися потайки, зля бучка, що могла б нічого було мов-
чки коритися і терпіти, як би воно там не було. Та що
ж тоді являвся? Чи могла було відкрити і розкрити здуши-
ти у своєму серці? Хто хотів тих горь, крові і сліз?
Збенітасена до краю, роздратована, змучена молодістю
чи хвиля не спромогалася шукати якоїсь правди сво-
го нещастя? Та де ж її знайдеш, коли кругом буває буря
наших снів і море мотіє флюди людьми до людей?

О коли вдарив перший похоронний дзвін по покійниках,
замучених турками, ні одна жива душа в містечку
не могла здержати своїх сліз. Що говорити про ста-
рих, мамі діти не свідомі бігали по вулиці і голосили.
І ніколи не забудеться цей ^{воно} страшний похорон, коли хо-
вали вірубани голови і руки і посипані попілком
трупи.

Недалеко влісі передувал медвинський відділ, до
якого вже багато прилучилося козаків. Декого не бра-
хувалися: заміру бідолахи, порубані серед 64 муче-
ників.

Нема що й казати, як страшно приголомшувало вми-
нє на медвинський відділ тяжка біска. Коли
розповідали люди, як це було, козакі здіймали шапки
і ахисталися, змакуючи рукавом сльози.

Чи могла ж було стати керуючою, раз сама дол-
викнула на шлях нещасної боротьби і мук? Пово-

16
130
ту вже не було мазад: треба було йти воя бі на
смерть, до загибелі, бо й жити як небудь инше теж не
можливо було. Що буде, те й буде, а воювати вирішили,
що треба.

На військовій нараді постановили вирушити на
зусілля фронтові Українського війська і розпочати
акції в тилу у ворога або примусити до війська.
Напрямок вибрали держати на румунський фронт.

Надзвичайно менше їм такої не випадало, щоб не бу-
ло сутички з ворогами. Тяжко було робити перехо-
ди, бо штаб вважав немовиливим рухатися навши-
р, не довідавшись, де ворог і що він наміряється ро-
бити. Розвідка все йшла попереду.

Наєкапував відділи на продотряди, несподівано їм них
відбираючи у них все, що вони награбували у селян
щоб повернути селянами; або далеко обходив даєткою
дорогою такі продотряди, коли вони були сильні.

Іноді ніт тепла, дощ, холод, а люди в якій стоять на-
готові, очікуючи, що даєть розвідка, можуть голодні
і холодні. Чи буде біт, чи доведеться йти далі, а чи тут у
місі сидіти? Година, друга, третя минає, а стояти треба.
Тот туди і село недалеко, та не можна туди йти.

Та козакам майже ніколи не було невесело, щоб
там не траплялося: хіба на короткий час, коли-не-
коли, як уже дуже прикра пригода світається.

Оден з козаків, так той і над смертю свого пер-
тував. То він підсилював десь у лісі, як Левін з кортом
бачкав по телегороду, то він найшов якогось старо-
бачного шефа, якого викопав один кіт, ще діда відового дід,
та як там було написано про стародавні часи і
модерне життя.

Промокнувши накрізь, вода мене поспина, по ногах,
натікає вже у роботу, а люди собі немов нічого: цілий день
сидиш, а той собі оповідає без ураду.

Заєвітить сирника у щипцю; закуриш і знову оповідає.
"Чого каже бо сотворив диво познання добра і зла? Та
не спроща. Ева, як покуштує якого яблука і згаву: "Е,
не солодке!" Адам даєть другу: "Е, дуже солодке!" "Той ще
зірве инше та даєть. "Е, дуже гірке!" "Е, не добре", а "то зне".
Не можна було погодити: відбили солодке, коли не гірке; відбили
гірке, коли не солодке. Звикаймо, як узяка жінка. Тоді бо

Це той самий, що мене за горлянку душив!"

Загопили собі цілий ворожий обоз, повозок може десятків з чотирь, намагаючись до відправки до міста. Чого там тільки не було: і хліб, і мед, і полотна, і вбрання, і сало, і масло, і борошно, бо не забрали жодні все, що їм бачили. На одній повозці був навіть улик з бджолою.

Великою втіхою було і для козаків і для селян, що бачили скінчилися добре.

Лише одного козака було забито в цій бою. До брий був воляка! Цілий відділ був на похороні. Вшамували небіжчика співачами з рудими та проспівали пісню, яку сповів один з козаків. Люди і козакі плакали, коли чули пісню співали; ось вона:

Спи вми, козаче,
Спи, любий бранце,
Спи ти спокійно в землі!
Вми в ти Україну спасати,
Вми в визволити її

Тірками сльозами заливало село
Залите село,
Кров'ю полито поле,
Зруйновано все, що було,
Що наша конана сім'я.

Знищена праця,
Воля забита,
Правда очиджена скрізь,
Совість в свинячій кориті.
Мати осіпана од сльоз!

За село твє умир,
За нашу волю
та за батькову хату,
За нашу крауцую долю
та за рідну правдошку-мату!

Сті вже, козаче,
 Сті, любий брате,
 Сті ти спокійно в землі!
 Вий ти Україну спасати,
 Вий визволити її!

Після похорону відділ вирушив геть із села, бо не було того
 лишати тамі в селі, хоч люди й пропонували трохи
 відпочити.

Одного разу надітали козаків, що повертав з фрон-
 ту українського війська. Він подав відомості, що
 вже вся українська армія відступила за кордон
 в Румунію, а частина в Польщу і що вже давно немає
 нікого бою.

Тоді не було того відділові проїхали вперед і він по-
 вернувся назад на рідні терени, де багато місць, де знайо-
 ма. Без місцевості, де була знайома кожна заміна кося.
 Вирішили безпосередньо побільшувати військові сили і акції
 не припиняти.

Тоді надітали на повстанців відділ Дерезука і Гривна,
 які здіналися докучи під загальне командування Цвєт-
 кового, бо вирішили, що він найкраще розуміє справу
 керування відділом.

Однак же становилися гіршими, бо не було тієї великої
 сили, на яку можна було опертися, — не було жадного
 протидію вільного фронту, і доводилося рахувати
 лише на свої власні сили. Чи потрібно зрештою більше
 повстанців чи не потрібно? Що буде?..

Та про те мало хто думав, бо кожен на великий зусил-
 ла велику роботу мав свою працю, а ^{через те} ~~то~~ ніколи було
 думати роздумувати.

Великий успіх у боротьбі радував цілий відділ надзвичайно.
 Не всі й думали про те, що велика сила зва цього успі-
 ху, які спадуть на них горе і біда, коли більшовики при-
 дуть мститися за свої неспішки. І на кого спадє відві-
 славність? На хлопця, дітей, старих, казаків?

А окупанти мстили жорстоко. Приїшли в село, де
 було забито їхніх „товаришів“, і зараз розпочинали розпра-
 ву. На перший пошток обстрілювали село з гармат або
 кулеметів. Дали шукати серед населення винних. Треба
 було забити голову, щоб вилізати що-небудь, — то забивали
 треба було мучити, — ~~мучили~~ без жалю. Через п'ять мінут

посить тобо, як ми вдемі в село, ми уже всезнаєм, (21
самі мурейкі все розбалтатимуть нам", так кажуть ко-
муністи.

Питають першого зустрічного селянина: "були бандіти?"
Половік мнеться: щоб таке сказати, щоб і не понасти-
ло. — "Та були якісь "товариші", а хто його зна, що за
люди." — "Врбощ! Арештаватимуть ~~їх~~ ^{їх}!" Селянин притомлює,
а нарешті під загрозою смерті все розкаже перемика-
ючи.

Найжахливіші і найстрашніші заповіді нацистів
їм прищучилися вбивають окупантів, аби допитатися, що
та як, де повстанці та скільки їх було і хто в селі їм допо-
магав та хто з ними зв'язок тримав. Тим могли їм
виправдати селянина, що тямлений за язик він вважав
неволю мусить говорити, того від нього вимагали
вороги, хоч потім і сам себе за це стидався.

Ті не зовсім не рахувалися з людьми, як з людьми. "Всі
ви бандіти!" "кажуть на селянство і годі." "Всі ви буржуї",
говорять, всіх без розбору драють наопа, як сідараву казу.
"Що стоїть попу в борату вустілісь! Скорі машини приве-
злом, — із пакойнікодо сало будем варити і мило делати.
Зачем ~~їм~~ вам землю дарем тратити на мершвецо?"

От прикладом, одного разу треба було їм докопатися
до двох, звідки повстанці підтримувалися. Який же
спосіб вони надумали?

Вирішили перш за все, що про повстанців можуть знайти
молоді куркулі, піп, як або вчистив. Прітали в село і по-
заарештовували всіх "на око", щоб потім вилловити
нишки повстанців серед арештованих.

Заїхали до одного молодого доброго хазяїна. Дуже то
був працюючий і заможний чоловік. Невдовзі перед тим
одружився, вніс і дитинку була. От заїхали до нього на
подвір'я "комуністи". Вводять у хату. Один і каже: "Ти
що та скривави бандитів?" — "Хто, що, як?" питається бід-
ний чоловік, а сам зблід і тремтить, бо бачить, що біда.
"Не притварайся бандитом, розкажи, де бандіти!" — "Та
я за совітську владу, а і прознаю і розвіюрюю жапа-
тив і на червону армію жертвував. Я невинен ні в чому." — "Роз-
скажи: за совітську владу!" — "Товари, а не то тут тибі
і смерть!" Б'ють чоловіка. Крикий і голосий жах, кричить
дитина. А хто допомогло коли все село тремтить і нікого

оборону зробити не може. Терпіть неборака, бо може, ¹³⁶²²врятує, на цю діло і кінчитиме як небудь. — А, так ти не хатиш Гаваріть, так пеняй же на себз! А ну, жінко, роздевайся!" командують. Пляче, просить, Благое тетюка. "Роздевайся, а то тут тебе тлаво пелавка в земно закатаєм! А ну, ребята, налезай на бабу!" — "Люди добрі, кричить селянин, побійте мене бога, не псуйте душі людської!" Та ніхто не слухав його, бо пройшов той час, коли на сумління і страх божий уважалися. "Люди добрі, товариші, все розкажу!" кричить в розпучі селянин. Через тів година нашілники сміються виїзжають з села. Душе задоволені, що розкрили всіх повстанців і що ї баби красивої не лишили в покою.

Найжорсткіших, найстрашніших способів утворювалися, аби погнати селянина за язик. На найбільшійшій місці совісті, стиду, гідності людської старались надавити і то найбільшійшій, щоб спричинити невимовну муку, разом і фізичну і моральну. Людей роздягали догола, зав'язували очі за голову, а тоді довбалися в полові органи і ні-всими їх, щоб примусити жертву говорити те, що треба. Кидали людей у глибокі ями, а там вже робили, що хотіли. Наливали в ніздрі і в уха воду, колом шпилькою, зуби, ніс, забивали під нігті гвіздки і ще видурювали сотні різних найдривовипеніших згрозам.

"Это мужіге царство нада разрушїть: оно еще болзе стра-шнее, чем буржуї всего света. Кулаком їх крестїть наба-на в камунїстическую православную веру. Все амїді-карї і язичкі," — так казали окупанти на селян, — ми-шон переважали, зато хоть сотни астанбомуа надво-них: недовсь успеют нападітєсь!" Отакє казав большевик одного разу у селянина в хаті, не лишаючи ні хазяїна ні хазяйки.

Большевики прочли про повстанний відрі і післали цілу дивізію війська знищити повстанців за велику ціну. Ця дивізія якраз була в тїм районі, де перебували і повежан-ці.

Тільки що відріл почав рух, коли почулися гармашні стріли. Послано розвідку. Похоче було на те, що больше-вики ввійдуть у дії. Але прохи переходом виявилось, що вони не знають, де саме повстанці і стріляти навман-но.

Повстанці рішили вдарити велиа силами на большеви-ків, не орікуючи, поки вони те саме зроблять. То ї дуже вабача монументально захопити хаті.

Але поки не було все вивідано, повсїтанцї не рухались, звстаборившись у лісі і висїтавивши пильну охорону. Роздивившись, що і як, розподїлили людей на курти, надали кожному відповідне завдання, а проти переходу розпочали наступ.

Не сподівалися вороги наступу, і кинулися тікати. Між ними ледве дали кілька стрїлів з гармат. Майже з усіх боків наїдали повсїтанцї. Захопили в полон командира большевицької бригади. Він мешкав в самій крайній хаті і вийшов, щоб сісти в екіпаж. Курер ще запрягав коней, а повсїтанцї кричав: „Почекай, самі запряжимо!“ Дїсївшись тоді добрі коні і екіпаж повсїтанцї. А крім того, взяли ще одну гармату, багато набоїв, рушниць, дескатка кулеметів; кіннота мала багато коней.

Майже повсїтанцїв подїлилося. Побільшувалося і кїськість людей, бо скрізь прилучалися охочі люди, у яких душа була до краю ображена і змучена. Приходили й такі, яких нікуди було йти: або чека і смерть, або бїї і нещастя, — бо їм сновати неможливо було, бо окупанти безшлюбсердно винищували хоч мало-мало підозрілих між них людей і навіть винуватих таких.

Раз большевики зайшли в те село, де нарадився Тарас Шевченко. Там, може навіть в кожній хаті висїв портрет цього поета. Большевики стрїляли в портрет: „То, кажуть, бандитський батько“.

Вдержали повсїтанцї повідомлення, що большевики змушували над людністю сел Мамляки, та ин.

Відділ посунувся туди, щоб припинити карну роботу окупантів. За повсїтанцї там людність вони оголошували поза законом. То значило, що великий окупант мґроби, що хотів над коженним селянином і селянкою не мав права противатися.

Розвідка дала знати, що большевиків багато біляше, ніж дивізія. Вирішено було вдарити перед ранком.

Найбільшого успіху в повсїтанцїх боях досягнуто, коли бїї завластось вдовоїта, — большевики саме добре розіспїли, а варті, як вона є, надокучили буркати за село...

Раптом затрощали кулемети і мушкети, галюла гармат, яку таке ввели у бїї, і козакі кинулися на село.

Мало доводилося бачити подібний переміж, який охочив большевиків. Між ними, хто куди понабе. Бігли босї, без шапок і без шинелів, аби тільки врятувати душу. А кіннота ви-

пила з заєдки в лісі і кинулає рубати втікачів. Цієї-²⁴
ком усе большевицьке майно лишилося в селі. Взяли там ¹³⁸
37 голів поголаті худоби, багато пеньків і заколотих свиней,
багато рабраної у мотей одесей, і головитої і петючої, багато
хліба, набоїв, рушниць, 12 кулеметів.

Немає того і казати, - люди дуже раділи з такого успіху.
Одному селянинові повернули порося, а він і каже: „ото
спасибі вам, годував-годував, все шкодував різати, дунав
- продам: бабі поботи справити, а вони й забрали. Тепер
нічого не треба, - зім там годі, а то знову заберуть.“

Багато большевиків попало також у полон. Божарка,
християнка, каже, що з примусу пішли мучити людей, що не
хотіли цього і здавна мали думку примусити до пов-
стання. І люди судили, хто правий, а хто ^{нїх} ~~виправданий~~.

Большевицьку владу надзвичайно здивувало неповедення
з карми відділом. Вона призначила комісію виявити
причину цієї події і ^{та} не сілалися тут якої контрреволюції.

А повеїтанці довго ще галили й полошили недобиті кава-
ки большевицького війська.

Тепер уже возили з собою гармату, яка була поки єдина
у батареї. Отаман Гризло навіть пропонував відіти не-
реєструється до Лебединського лісу, де він мав законного
в лісі ще одну гармату і багато набоїв.

Хот і був у всіх боїв успіх, але очевидки могла тріпотіти
кошів і біда, а тому вирішили з'єднуватися з новими від-
ділами.

Була думка ширити повеїтанців на Подлявщині і Херсон-
щині, бо того вартий один вибух повеїтанців, коли він не викли-
кає пожежу на найширшому терені.

Були чутки, що на Поділля оперує якийсь повеїтанський від-
діл не то Гучийпана, не то Гуленка Гучого, і що ніби то у
нього багато війська.

Посітановили розвідати, де він і піти на з'єднання негай-
но, поки большевики ще не наробили лиха. Якраз з богу слова
донесли, що там мало війська та й не переширшає, а то-
му можна захопити його. Хот і була думка піти туди
і проти почистити большевиків, та якось не трапилося що-
го зробити.

Щоб скорше з'єднатися з відділом Гучийпана, поділилися
на дві частини: однією керував Дерезук, а другою - Цвітков-
авкий. Був уже відомий район, де оперував цей новий відділ, а
тому посітановили однією частиною рушити в один бік, а другою у
звід; і цим об'єдом ко- ^{сиріти} ~~сиріти~~ у призначеному пункті. Через два

нає Цвітковський наскочив на новий відріг, як ²⁵ ~~як~~ ¹³⁹ вививав, під керівництвом не Гривака, а Гуренка-Гурого. Відтоді обидва відріги з'єдналися під командою Гуренка-Гурого.

В скорий часі скинувся бій з більшовиками і такий же удачний. Козаки одні перед одними показували свою відвагу. Послали повідомлення Дерезукові, щоб кинув шукатишну і приєднувався до своїх.

Нікого й казати, що побільшивши свої сили і військово майно, побільшилася і ~~ва~~ самовпевненість відрігу.

Дуже тішила Гуренка, що відріг, даєть біг, виростає в повну дивізію, до чого бракувало лише доброї артилерії, а там - в артилерію, а там в ціле селянське військо, яке рішуче стане проти всіх марстокошів і наемців окупантської влади.

Більше-менше довгий час спільної воєнної праці об'єдналися дві відріги. Повешанці старалися як можна менше стріляти людей в бок. Звідси виникала своя, повешанська тактика. Напади робили надзвичайно обережно, найчастіше вночі. Після нападу завжди було розроблено так, щоб з одного боку нападати, а з другого ніби то нападати, а нападати і бити тікаючих.

Окупанти не розуміли такої тактики і казали: "Торіх знаєт, как ані вают! Іной раз ат сотні бегут, а іной раз целую дивізію бонят!"

В грудні був бій під с. Іванковою. Керівництво взяв на себе Гуренко-Гурий. Хто зна, що за принципом, а центу не було. Довелося відійти без перемоги.

Знову проходили під Ніковим лісом і неподалік селищем, намір. Чи може була слаба на цей раз розвідка, чи може не було оброблено тилу, а чи може така вже доля була - хто його знає - тільки знову невдало.

Вночі більшовики напали несподівано на село, де за ночували повешанці і наробили великої шкоди. Раптом загнали гармати, заторожкотіли кулемети і більшовики пішли в наступ. Сунула їх сила-силенна. Заскочені повешанці не відали, що і як, і вирішили відступити з села.

Не було мови про правильний відступ. Козаки тікали, деохто відстрілювався, але то вже нікого не було варт: більшовики перетяли майже всі головні шляхи відступу і заперли повешанців у селі. То була страшна ніч! Багато падали там козаків, багато було страчено військового майна.

Командир Канівецької полку так оповідав про ту страшну ніч і наслідки погрі.

"Не встиг ще задрімати як сніг, коли це: гу-гу-гу-гу-гу!"

прийшли. Це смерть наш." / туркить так, що біда, сиво-27
зи котяться...¹⁴¹

"Вийшов я з хати. Бачу, по вулиці ідуть бовшівські. Що робити? Я вскочив у шинельку. Була у господаря шинелька, де він шкільні вивчив."

"Тільки що я туди вскочив, а бовшівські у двір налетіли і мерщій до кучи. Ну, думаю, прусити муть. Це наїзду і мене. На мене падає вата прийшли (а возом: хтось їм сказав, що віз? добрий тют. Викотили його і забрали."

"Господар прийшов і каже: Ну, падає ваше! Та це ще не все, бо не вибратомось і села."

"Повів мене на огорож і сховав там. Знаєте? Як картопю на зиму ховатом... - така невеличка дірка, зверну медком накриваючись, а картоплю накрита соломою а потім шинелю... Відгукнув він медку, кинув туди трохи соломи. Я вийшов."

"Не можна було там лежати. Не можна було розправитись. Зупинив мене конна голова і сів так. Цілу ніч просидів. Можливо, якраз ішов сніг і було холодно. Мене вода поза спиною, по шиях..."

"Незнаю, як уже вистарало сил сидіти там і мучитись. Не то що хворий, а й здоровий не почував би себе добре в такій ситуації."

"Вдосвіта хазяїн прийшов до мене. Довелось вилізати з мене."

"Відпочив трохи і подався на друге село: не можна було лишатись на одній місці."

"Довідуючись, що раз то все більше, як скінчився бовшівський налет і кою задито. Багато померло людей."

"Загинув там і наш бандурист-світний. Він все з відділом їздив, свій такий медвєдєвський головик. Дуже добре співав він старовинні народні пісні, приграти на бандури. Не хотів певним досягати ворогів і зустрічатись."

"Коли поганське метушництво, мабуть забуде да нього. Знаючи світний, що лихо прийшло і питається у господаря: Чи б'ють козаки, чи відсиджують? - "Та що тоді, голові, - ти світний собі, тебе не займуть." - "Чи то, питаючись, кучереті наші мучотять, чи бовшівські?..."

"Куди піде світний та ще й вночі? Знав він, що будуть змучуватись над його убозством вороги і не захотів певним їм у рук виставитись. Чи можна не собі уявити, як то тяжко було на серці обидженому Богом чоловікові, коли власними руками собі смерть заподіє."

"І шимової згадується стародавній напів на якійсь мошині, на качені, над прахом запорізького бандуриста: якого убивши сила поганської віри, не маючи зваги на камінь і великий талант до складу пісенного і до гри струнної, од якої дане виступати вата на ступі розмеленого шогли."

но поганизі не пошанували і в ночному нападі зоруч. 28
били шавивим!" 142

"Вічна пам'ять душі погубив в тім нещасливім бою. Та
і живих біда за горло душіла."

"Як би я, тоді хот здоровий був, а то дурасе заснаб і сил не маво
нізких, а їх треба було. Дообе як мене було перевезуть з одного се-
ла до другого, а то приходилося йти самоту пішки та вночі, ко-
ли мороз страшний і віхола ві завітнює."

"Ніколи бівши як два-три дні носив у водній селі. Все тяжке
і трудніше було перевозуватися, бо людей немилосердно ка-
рали за те, що вони перевозували повстанців."

"В однім селі і грабник найшовся, що пішов до большевиків
і розповів все про мене, що я є і де є. Тоді лхраз большевики
пропонували великі гроші за мою голову толи, хто мене
піймає."

"І некаго з явав, що якась біда буде і перейшов в инше село,
не каючи нікому, куди і як."

"А до мого попереднього господаря наїхала ціла сотня.
На повозці під френком лежав той, що мене вивав: єн-
давав, що мене вивав і ховавав. Муриш мого господаря,
та не могли довідатися, де я, а скільки ні шукали,
не могли знайти."

"Тяжко-тяжко карали селян за повстанців, - па-
ли їх хати а самих нищили. Велика біда була і
повстанцям, коли їх наводили. Нікої взагалі нікому
не було милости."

"Одного разу я був в селі, коли туди большевики приї-
хали. Приїхав хазяїн і каже: "Пропали ми; большевики
приїхали трусити. Все село розбили на 15 частків і на
кожному призначили по відділові див трусити". - "Ну, каже,
заповір, коли загну я, то все одно залишеш і ти. Ходити
ліпше!"

"Вискочили ми у двір, а тоді у кущю. Заможенний такий
був господарь і кущю була добра. Одна половина забита
снопами. Я виліз на сноп на самий верх і прорився
вдін до самої фіми попід стіною."

"Незбаром стало чути, що прийшли трусити. Господи
твоє воля! Як вони трусили! Не було такого місця, куди
б вони не заходили. В коморі лопатили діл пориш,
в ~~стаї~~ стайні в навожі копались, хворост розкидали, щоб
переконатися, чи нема там якої ями. Дійшла черга і
до стадоли. Слизато, зайшли і перш за все господаря на-
ють, що буржуй, що має візку і всіляке господарське
знаряддя. "Ану, бросай снопи!" командує один. Вийшов
я на самий верх і давай снопи скидати."

Я сижу собі і не ворухуся. Ну, думаю, штрикну шаблемо²⁹
— все одно не буду крикати. Бока собі прихрип пожухо¹⁴³
на великий випадок.

„Знову каманда: „Брасай Енцо!“ Але упріли, снаги скидаю-
чи. Уже чуло — близько до мене. Ну, думаю, загибів при-
шла! Що ж побити? Був у мене револьвер. Як лише снага
відкрив наді мною, так, думаю, і бацну. Що буде, те й буде.

„Знову покажи шаблем штрикати. Потім один і камей:
„Да ти, снаги как будто пята нет лежати. Ну яво к
горту!“ Хтож ще сперекався, видно комсар якийсь, та
вже перестали снагів скидати.

„Не знаю, що ставось зі мною. Сиджу і ворухнутись не мо-
жу, револьвер в руці тримаю, дуре припадє.

„Приходить через великий гає господариз і камей: „чи ви ще на-
ві тут? — вийдіте!“ А мого казакіна вже немає, забрали
кудись.

„Не знаю й сам, чого кажу їй: „та я ще трохи посижу.“
Голосу свого не пізнаю. Мабуть не тільки сам зблиз, а й
губи, очі і мозок зблизли, бо коло смерті був і чув, як вона
дихала над вухом.

„Принесли їмені казакіна їсти.

„Тільки коли бандишники геть із села вийшли, вийзі і я.
Не треба було й на село виходити, хот бандишників уже й не
було, бо, чого доброго, який чоловіка спокуситось і доче-
се. ~~Бандишники~~

„Як звір мотав, що страшний час і сам усіх боїтось, не
рекредався я з села в село.

„Бувало так, що як насунир у село бандишники, вискочив
у поле, а там далі у мене. Тамна ніч, холодно, вітер гуде,
а я сиджу в небудь у гущавині і грію свої спокутину.

„Отам на снігу, вночі, на холоді, в лісі, дружина дитини
порадила. Я тоді з нею втік із села. то разом, то наріз
но переховувалися ми обоє.

„А окупанти мотували і над моїм мотилися немилосер-
дно, не жалючи ні старого ні малого. Одна пастинка при-
ходила і робила поголовний тряс в кожній садибській
хаті і повітці, а потім зараз же приходив ^{зрешта} і знову ро-
била тряс, як ніби до неї ще ніхто нікого не шукав.

„Попереривали, поперевертали все, шукаючи поветарців
забираючи, що кому сподобалось.

„Где бандити? Где бандити? — одно лише й чути.

„Уже тою горною зимарою насунили окупанти і фанчли все
себою і страхіттями. Уже не так шукали, так шукали, що
здавалось, ніщо в світі від них не оховалось б. Як кого пришу-
тували, що ніби то ^я дономавав поветарців, так і два

там і зміджав голову, невідомо де і куди, мимавочи зо-
на потанув дітей і господарство. 144

«Де бандити? Де бандити? І годі. Канец їм чи знаєш, чи не
знаєш. Дітей випитували, щоб вивідати від них щонебудь,
бо батькам не довіряли.

«Довідався я, що Цвітковський розформовує відділ, бо
не став можливості триматися. Вуленко Гумий неві-
домо, куди виїхав і те і те. А потім Цвітковського пі-
мамо і забито. Козаки порозбігалися кудись, ховатися
грішну душу, як хто може.

«Та на певне гола людина і трудно йому совладати
з людьми жити... Коли ж мене біда спіткає, думаю собі:

«Коли не вони не будуть вже непокори молодих? Коли
скінчирь отако лихо? Бабу добре, що не може бути та-
ке становище без кінця-краю.

«А вже тараси і видуркав та що з того? Складний, мурганський,
нещасний переховується, огікуючи на свої замісли. Борода
одросла в полі. Як побачить люди, жахатимуть мене.

«Якось, знову, був у селі. Тільки що виїшов з хати, коли бачив свихи
вже тут як тут. Діло було якраз ранком добрим, удосвіта. Коли бі-
жить до мене один бовишвик, затвором клацає. «Стої! Стої! Спрі!»
кричить.

«Ну, вуляш, але вже мене захищ. Повертаюся до нього і немале
мені що підказано, каже: «Чого тобі, чоловіче? Може яхт або
молока? Так іди, баба тобі дасть? Ти може страшний від мій
і довжелезна борода, чи може страшний голос мій зробили свої
діло і бовишвик відринув від мене. Відійшов я від вікон, ні-
бито хитатиметься, а там як дремлету, скільки сну було.

«Не знаю, як мій хазяїн говорив про мене, а я вже був далеко
в полі і сховався у рилі. Служав, як стріляють бовиш свихи,
а в самому серці бою, що і сказати не можна.

«Думаю собі, завичу не ти карави нас, Господи милосердний!
За що такі муки? Що не це так робиться? Чого така жа-
пекла боротьба? Чого так нещасно спало на людей? На-
чу, сіз вдернати не може, корме холодне грудд з землі до
лоба прикладаю і так жако мені і себе і мою парову. А
що не зробили? Чим приминити це все руйнування нещастя?

«З копейки разів все бивше і бивше карави сиротами,
коли повешаних миховили. Політи себе говорять люди, му-
жати, сиротами иза того, що робиться по селам. Піймали в
однім місці козака, — на горіщі судів бідака, — стягли його
надрі і мучили стали. Голи забивали під нігті, пашро-
ти закладали мені пашці і здавлювали, викликаючи
страшний, нестерпний біль. Все допитували його.

«А одного разу піймали трох повешаних-козаків і
повели їх до місця розстрілювати. Потім уже люди він-
кавали, що самі бовиш свихи поїхали собою повернули, коли

місці повернувшись. Як розстрілювали їх, вони кричали: 31
"Будь проклята ваша більшовицька каторга! Будь ви 145
приневди прокляті розбійники, що з нас кров п'єте!" Побили
багатьох і в ксі покидали.

Милосердя не то що до повстанців, а й до звичайного селяни-
на не було ніякого. Інакше неможливо, собака єврейська не-
навісць і злоба душили цих людей, осканеніх від нашої сва-
волі. Іноді приходило на думку: чиба не з неказав людям, чи
знаєте ви, що то таке війна? що вона великає крові і
сліз? Що не винен, що таке ставосіз? Що тому винен?
Той і внакше таке став невинув, що ліпше смерть. Ніколи
роздумувати було, коли чинилось таке нашістьво і сваволь.
Як село або хутір так і окупанти. Скрізь вони, скрізь поверта-
ців розшукували, винишлюючи всякий дух протівенств і само-
захисту, розмовлячи скрізь розпук, слези, горе, смерть, кару,
нещасіз, видавшиючи людей як комашини. Чи не могли се-
ляни терпіти без кнцз і крото? Чиба тому незрозуміло,
що ненавісць і злоба спалахнули за порушене людське пра-
во, в його захист. Ну беруть хліб, ну беруть все, що попало, так
вони кажеуть, потрібно, але не забувайте, що людина є люди-
на, а не комашини, яку можна давити і топчати. На скрізь
брехливі, свз погано діло прикривають якимись високими
цільми. Ці "спасителі людська" кажеуть, що їм треба штурно
створити нещасних і бідних, обезземельних і голодних, бо тоді
ніби то всі будуть рівні і можна якесь суспільне щасіз
мати. ~~Але не так~~

"Ми не так давилися на право, щасіз, добро. [розгорілася
війна, єврейська, немансерна, мота.

"Одного разу комісар збирав у нас продовство, мзбирав
а все грабував. Селами розрізали йому жовтз і нашінами ту-
ди пичиши, нещз і гречки і відправили до міста з циди-
кою: "хлібназ розвійорсінка зібрана." Або робили касірацію
комісарам, як тмочи ловили їх. Таке не само робили і ко-
муністам. Істрах повіз над сімєю і опанував цими. І
почали врясти сїрахамиз один одного, навіть свої."

"Довідався я, що батька мого, якого заарештували і велич
паче ате у Київ і мушени, - розстріляно. Катю мого і все май-
но спалили і знищено. Сїдара моти що не знала, що бач-
ка вже нема на світі, і все турбувалася. І чинила вона у
Київ розпитати, де він. Казали їй, що все добре, що буде суд і по-
сидим до самого головного шмида Дебнера, який тоді ~~сидів~~ три-
мав у руках селянську долю. "Я цар і бог, каже мабери, що
захочу те і зроблю". Не витримала мати і почала про бога га
про совєтз нагадувати, плачучи гірко. Нікого ї карати, скільки
тих гірких прощали бідна моя сїдаренка немоща, отакувати
анив і голотка, обходячи всі більшовицькі цїлімови, багаточис-
ляхалимиш і бога пабоятили, бо що не винний старий чоло-
вік, чот сими його і були в н ~~шаних~~. А як довідався, що не

зупинив, де правда і в гошу вона пахне і як її в неїт- 33
впровадити. А люди нечуті, вони нечуті, поки процесом кри- 147
вава б'є, до повинно нести неї бласути свіце правди. Не мо-
жна і буні неїти неїти годими, коли і попереву буні лише
одна горна безодня безкрайого буні і насильства. Кров катів
гнван і чене, правдиве серце не може примиритися з пере-
мою насильства. Ніс, темної ночі приходить світ-
лий день. І не можна припустити думки, що він уже не при-
де для нас, що його не буде вже ніколи. Всі думки, все неїт-
вее сене, всі почуття, все бажання душі і тіла, - все вго-
му, що буде світлий день неїт-
поті чона добувати собі кінс свіі, без перешкод, коли насиль-
ство не буде тріпати в очі тоді, як іміз не буде сестри кра-
твого серця.

«Кругом мотує більшовики, а я нещасна скіпочка, яка
хотіла подолати море, випробовую свою долю, сидючи
де небудь у погрібнику, думачи: далеко смерть від мене, чи
ні? Коли дивився, вказує і дядько, що стовав мене. «Ну, що не
каже, як тут сидиш?» «Тот дивився, витягає зніг наш пирі-
няшкуні самотоні, аху. «Ну, каже, випиймо за волю та за прав-
ду. «Випиймо. «Каже. «Випиймо ще раз за волю. «Пімо
і плачемо, бо чеба це не був страшний трагізм світа
права і воли, чеба то не за них капотили сивоги? Світа воли,
ота воли праці, що у бднели, яка летить, куди хоче і збирає мед
з квіток, несе його додому і не боїтс, що погрізть його сиво-
ота воли і світа правда правдана душкою душою і серце не дів
наших. А що зробили сивоги? Чи вийшли вони тілки зтхати і
пущати сивоги, як і дзи? «Знаю, каже втмз, знаю, твоя доля ко-
хай, в зеленоні ган притоптана стрили волами. «Піш, скри-
гоши їдками, серце боїть, здається - невим би у сивогу зариве,
а пошукати - подумати і знову серце бється передчути во-
лі і правди. Коли знову поміт вільної праці зростає та-
рівна зими і розквітне золотий цвіт дошайку і баче-
тва!»

«Отак, сидючи де небудь у погрібнику або на горниці, думачи
соді, зселиючи збешені душою, забуваючи про лоту ду-
рю насильства.

«Намента, тоді як байка мого задим, розстріляти не
може до-сильн. Могіти чили вох памочок, арештованих
із селянами. Одна була вчашковон і дуже хороша на їм ор-
На намах. «Винесли і розстріляли. Сестру мого вчашки
у вчашки і мурши великими допизали. Вночі прийшло два
більшовики з мішкарми до неї в камору і згвалтували
бідну жінку, яка мала голівка і дітей. Я не буду за таю
вати цієї страшної правди і не соромлю мені, бо то муче-
ниці за сивою людність, то нещасна нещасна нещасна зві-
рают люди і розвійниного серця. Від кого не вимагати пра-
вди, від кого вимагати добра, ~~коли~~ коли тепер це тримає доз-
одній тілки неправдою і зріхом, одній тілки, робото і на-
бавством, а правду в крови людській згинули.

„Довідався я таке, що розстріляли обох медвинецьких стар-³⁴
шин, коли пішлим їх у місто. Вивалили їх у поле кудись у
провализ і яму велику рити. Розстрілюйте так, мерзав-
ці, кажуць; годі жуватися! Одному з них на шматки
розмели голову

„Розворушили муравини людського нещастя, самі вносили
туди жагучовення, самі вносили туди розпачливу
злюбу і неспокій, а коли бода прийшла і на них, то кровю
селянського племі гасили їх в селянській. Я бачив, як вед-
мідь Іванов гонив за коровою і до якої моти він докидав, ко-
ли не міг її легко спіймати, зісти. На його морді так
і затолочув вираз ~~з~~ сердитого здивування з корови, що
нашімлях тикати і причинялися таким клопотом
з медведя. Отже право світа зараз у нас помі-
лювали. Яке має право селянин та і коханий громадянин
тукати і не слухатися.

„Неможливо того сирітати і шати розповідати, що там
був, неможливо все горе і ~~бід~~ біду в синах висловити. Як
спіткають голівки де в полі чи в лісі, зараз кричать:
«Стій, бандит!» і розстрілюють відряду. А наразі то пона-
дав з медвинськими документами, то тої усе гинув
напевно, бо вист в Медвині бандити. ратували, і сја-
рих і шаних.

„Припустимо, як вороги. то худа селяни не робили суда
над конетими полоненими більшовиками, худа забивали
звичайних саді більшовиків, яких тільки сирітати б,
або тих, що не були „кошуністами“. Більше тукати по
льоних на всі чотирі сторони, наразуючи лише не туди
людської крові.

„Пройсся і селянсько і повстанців мушми в сирітати
не нім то зробив би найбільший ворог на вітті.

„Залинув отаман Гризю. Він таке переховував вез,
передігачи з села в село, як і з. Така вже довж неща-
стна була його, якої очкував і з! Одного разу був у
зго з п'ятьма козаками на Іванов-то думорі,
недалеко від Звенигорода. Іванов нечкя дала знати
про це більшовикам, а вони недалеко були тут не
деєв посуртєвув в селі. Може за яких то хвилих билих
іх як содня твєнуло на думор. Вискочили козак з
хати і до коней борше мейнушев. Гризю кінв у пов-
ду запутався. Поки розпетив його та на коня сів, на-
близився більшовики. Кинувся тикати Гризю, нагадаю-
чи ~~Іванову~~ козаків, а більшовики погали сирітати.
Одного кучеро ударив його в шере, а друга влучив в коня.
Бачу Гризю, що біда прийшла, що втікати вже не може
вийти реванше і сам себе засирітив. Козакам похвасту-
ло втікати, а отаман їх мертві вилісав перед біль-
шовиками. Тому грабави вони, бо було велено вилісави
за келку чітку отаманів. Привели медвинецького

в мімізю і кидали на повітря на землю. Десятьки днів ~~до~~ 35.
лежало тіло. Большевики все довідувались, чи то дійсно Гризмо,
чи ні? Приводили людей, які його знали і їх допитували, а ~~лі~~
потім знесли його на гробоварню лепяного і Стоякова, а днів того
підвели забуділе тіло і підперли вилами попереміж, щоб мерт-
вий не встав.

"Знищали і над тілом. Один комісар ударив мертвого ногою
і каже: «А ну, Гризмо, паприси еще. Червяки, брат, будут тебе
Гризть на том свете, папи і черті будут Гризть тебе за БРЕХІ!»
До того була страшна і нечувано неорстока німецька жага, що
селянин підвів свою голову і про своє право згадав, мовчав
слухати це такі випадки.

"Прийшла в селі Медвин політескіз гинити суд і роз-
праву. Не приведи, боже, що та політескіз робила! Відень спа-
ла, а вночі облави, арешти, труси... Як по соломині стілець,
так всю мужність в селі перебрали, вишукуючи повстанців.
Сам сатана з лютістю свої нечисті сили не придумав
би такої устаткованості. Арештовували не тільки дорослих
людей, а й дітей і дідів старих. Арештовували понад воші-
тих, коли довідувались, що їхні онуки були в повстанцях.

"Всіх арештованих зганяли в школу, яку повернули на
вазничу. Проти вікон поставили кулемети, на випадок,
щоб арештовані діди не збунтувались. Кожного ранку Грі-
змо на площі находили розстріляних. Кажано, що їх роз-
стріляно та те, що вони хотіли тікати, так згідно. Чебава
їх забито.

"Нікого про те балакати, що неадного тікати там не було,
бо куди втегли, та де сховались, коли скрізь вороги, скрізь
смерть стереже молодську душу.

"Коли арештованих набралося дуже багато, мовчав з собою,
то перепроводили їх під суворою охороною в м. Смілу.

"Нікого говорити, які були страшенно тишні труси, як перері-
вали в сотні раз все селянське майно, шукати підозро-
ваної зброї, кулеметів і набоїв. А як мали арештованих, ціле
містечко вийшло на проводи, невважаючи ні на які заборони.
Ки.

"Охорона оточила арештованих і не підпускала прощаль-
ного того, що там було, і розповісти неможна. Як згада-
ти, не можна вдержати сліз. Як на похоронах, коли вико-
сять покійника з гробу, голосять і плачуть, — отак голосили і
плакали всі люди на проводах, бо знали, що не повернуть
уже арештовані додому. Тисячі людей зібралися на ці стра-
шні проводи. А крики!... Один козак кричав розпучливим
голосом: «Прощай, мамо, прощай, Україно, прощай, кохана на-
шій!» А там атоє що кричав, показуючи пучок на біль-
шевиків: «Ось ті собаки, що розтернуть наші кістки!» Відна-
вляла голосила: «Маточку рідненьку, та що ж воно буде?
Та куди ви все ведуть? О боже, ти мій Господи, за що не ти нас
покарав?!». А большевик кричав: «Прощайсь, прощайсь, твотка,
больше не увидишь яво!» Люди голосили, ридали, плакали, кричали,
та таба ~~и~~ те зворушило звірячу душу нашімська-окупанца.
Йому це ще давав душу гнати вати. Всім було ясно, що людей
знали на вірну смерть і що тут не денедуть у полі розстріляють

їх усіх або поріжуть і порубають на шматки, як тих 64 хлопців
цїв.

"Деякі бовшевики самі бачили, ^{що} таки перейшли через край. До
ходило до божеств. Одна петля, у якої забили сина, а тепер
чоловіка забрали, сама прилучилася до гурту арештова-
них: "Собаки екшени! здієте його хочете, то здієте й мене!"

"Одну партію відправили, а потім зібрани другу і переводом
погнали і в міста. Знову не таке саме опанування
і страшний провади, як і першій партії. Неейерно боляче було
бачити, як серед корного поля погорілих селянських хат і зни-
щених господарств мали на смерть людей.

"В розпущі селянство не знало, що робити, куди кинути,
що говорити, у кого поради шукати, як заспокоїти свої
журбу і сум, що життям отак страшно стало.

"Оповідати, що деякі бовшевики говорили в наїтескції, що
треба трохи, акуратніше "все робити, бо щось ^{дуже} ~~маленько~~
в містечку. "Горт с шіні" казав один нег-комуніст, кравець
бавишав беда, що тисяча-друга людей буде сирітська
сміа зими? Можна і мільйони передіти, лиш би каму-
нізм був! Що ви іспубліс, що баби ревути?"

"Як саранка, наїли окупанти, налетіли, нападати
на всі кулки і закутки, на тищу, на давали так мур-
мість, що і пікнути не можна було. Намаи ~~туди~~ ^{то} ~~було~~
кавалерію Котовського і містичні полки, пам'ятаю 577, 18, 19;
нещасливо тяжко йсталимось людности від цього по-
стою, бо за повсякчас всі рахувалимось поза законом і ні-
що не мав ніякого захисту від насильства, це визначало.
Згідно з розумінням окупанти ~~і~~ ^і грабу і знищує все-та-
ка воля насильства.

"Люди боялись йти і села в село, щоб не вбили по дорозі, та
і заборонено було йти і села в село: села були арештовані
на місці. Від Рівня до самої Паски єдині окупанти влі-
зли по селах. Нікого їх не здержувало і робили, що хотіли.
Та розкавити грудне дитя чи роздерти горлянку старому
дідові, то для них було. одніково несправжнім ділом.

"А я все переховував. Скільки ж і знову матерився,
скільки мамурився, - виговорити всього того не можна!
Пригадую один страшний випадок. Синеу в мене з друзем.
Ного і дитиною в Ялі поміже корінням, що розлила вода.
Коли це бачу, що маблехачуться бовшевики. То був їхній
розізд, вишаний парочито в мене. Дитина кричить, ма-
те, бо зв'ємо - холодно і голодно. Ну, думано, як пошуть
крик - пропавши ми, загинули! і канеу неказі: "Притисни
його як небудь-хай не кричить, а то смерть наша потуж-
Стиснула дружнма дитину, до грудей придала, за-
мочило дитя і очі під лоб пестило. Як бачите, я ~~ж~~ ^ж ~~не~~
ве вшогудом не зробився, та що було діяти? Проїдав розізд
і не почув. Але послила дитина! Як відійшло трохи, знову
затягло, та вже не ~~раділо~~ ^{раділо} було, бо линула біда.

І не лише я, а багато повстанців і звичайної молодости, ³⁷ переховувались у лісі, далеко-далеко в гнибінні, в такій цури-прищавині, де тільки місце було хаба дзв дикого звіра. Треба було побачити отих нещасних людей, що місяцями не мали денегуби у норах в лісі, рятуючись від сухої жарови, ахтатого як реде вітер і як висоть вовки.

«Нераз приходила думка: чи не ризикує себе?» Бо нашім було триматися далі та й на віщо, коли нещасний переставо бути нещасним. І кожен з них, кожен година, може кожен і вмирати на думку спадати: «Як так могли вижити рознасити ся і пощо, як люди могли стати гірше за вовків, чи могла ви так жити?»

«Дружина плаче, а я, чим я можу їй допомогти, коли сам нащасний, безпорадний, знищений: схи всі свої витратив, — не вибувше, а яковсь волочусь на світі.

«А тут відомости отримую та ~~в~~ узор, то все бійши вбійці. Не можучи мене пізнавати, вороги все час метались на підні. Лишався ще в мене старий-престарий дід. Не було вже бійши на кім піметитись, вони взяли за дід. Прийшло до нього кінка «комуністів» та й: «А де твій син бандит?» А дід уже знає, що не було вже банди на світі та й: «У мене сина бандита не було, а ви самі бандити і рабимі мого сина». Накинувшись на нього й почали бити. «Дід твій витеребіш, стараєш макака,» і за горло його схопили. Так би і помер бідоласний старий, як би не нагородивсь люди і не відлили водою.

«Тай переховуватись ставало все важче і важче. Страх, як не хотілось підводити під небезпеку добрих наших людей, що давали притулок: велика кара падала на того, в кого повстанець находили. В час небезпеки вже не так про себе думали, як про своїх добротинців. Яковсь наско-чили в селі окупантська червона. А повстанець у хаті. туди-сюди крутитесь, а сховатись ніде і ніяк, бо ти вже на подвіррі. Ізав бідоласа в піт, хот і витопили й гра-ку. Поки ладимі болшевики по коморах та по скринях, бідаса гувь ~~жур~~ не збувсь: витягли його вже під не-сеного. А що було справді робити? — треба було рятувати себе і людей.

Місяць довгого ховання по селіх перейшов з під сонних тіс чека — в Бучаць та в інші місця. І там до нас було ставлялось людство. В одному місці караван ~~жур~~ частував горькою комуніста-комисара. Потім виїде з тямкою і келішком і мені дзе випити, а я на горині сити.

«Як потім і побачив я, що неможливо довше чекати ватись, вирушив з до кордону, хот і далеко було. Думаю дзе таки збувало людей і розповім ще їм, що не пропала на даремно кров. Дай знають, що в нас робиться, хоч

всім показати, як і що в нас було та як ~~невда~~ ^{наша} ³⁸
цід. Імілого вже у нас неминиме: одне горе від мук насильства,
безправ'я і неволі, ~~безправств~~ бездумних, неграмотних, що
диріжисом тегарем м'ям на буну, серце, мозок. Пригноблен-
ня... Опини пригнобленими до краю переповнено нещаст: мо-
дина нещаст, на етапі гіршому, як скотина, ладити клас, од-
комати, яких розгавижи нікому не гнї і не страшно.

„Нема що в нас ірїяти про якесь небесне царство соціалі-
стич. Люди одмарково і скрізь мимовільно богу лише про кривд-
лений покою і порядку, бо згинула віра, що цувє може
вїдти кращого, коли за будівництво нещастів звинувачєв
розбішаки. Згинула віра, що людина, менша і груба, з сирим
мозком, далека від світла правди і розуму, може утвори-
ти нове, удосконалене нещаст, як вірили на початку ре-
волюції. Але так нам стало, що нещаст за все муримо нові
свої правду, де воно не зв'язує нас з насильством, брат-
ство з пригнобленими, рівенство з пониженою. І на-
рід правді внаслідок руками, серцем, душею і смертю ро-
зумом — будувати своє нещаст, гідне нашої великої нації:
„Як звір дикий, переселюємий і загнаний, прокравовед
я до кордону, переміщуючи дні в ривалі чи провали, очікуючи
ночі, як спасіння. А як переступив кордон, цілував землю
і віслюв, що і з людського народився...“

Може наше, здається неможливим нехоча, потіхно
не повіримо, але, чи не так в серцях наших не-
навістє, що його породила? Чиба мовна кровю заше-
ти що несправед, трупом закидає, ксїтками моделка-
ми заємраїть? Чиба не за своє право людини повебало
селянство, розпуккою доведене до божєвілляного виступу в
первіну боротьбу? Чиба рятувати свого змищеного прова-
люди не пішли селянство ~~на~~ з тим, що мало в руках
— сокирами, вилами, лемітцями — коли соціалістичні роз-
бїтники підселивались звідусіль допомогою „культурних“
держав? Чиба не випрали воно за порушення волю по-
ло своїх ниві кам? Якого треба доказу, ^{що} не потіхним сер-
це і думка нашої нації, як гадє ворог.

На час лише притихла селянська босомєрня, що загинула
в однім гоноє, прайсїтучи проти насильства над собою,
подаривши все страшною небезпечу своїм істувати.

А ця небезпека спривді рахива. Віками утворилась не-
вага державна будівля, що працювала як заведена ма-
шина, правда неусконала але збудована з заємєрен-
ням певних прав і законів. Природні енергії рухали цю
машину, перетворюючи в цю енергії, вистворюючи
світіння ~~з~~ ^з ³⁹
Том з'явивсь ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵²

стали і вивирити під машини з великою рішучістю майже цілі елементи її і викидають геть: моральність-геть, релігію-геть, культуру-геть, індивідуальність-геть, економіку-геть і т. д. Машини розбита, поламана, розторошчена. Людина стала на порожньому місці, бо її не рятують ні держава, ні закон, ні право, бо їх вже нема, бо нема вже її окремих людей, буря хаосу напівсьвіта знесла їх в море божевільства, що затопило всю будову людського буття.

Відпорні сили нашої людності, що пробують рятувати врятувати, ліглі як бурею подоби́зну форми людського створіння, але й туди з усіх сторін просочується нестерпимий потік напівсьвіта державного розбиту і розгрому буття і смислів, а збури́ти в безодню небу́ття самі підвалини людської моралі: сумління, честь, справедливість, праворозумність, правосвідомість та ин.

І цинізм людини як елемента суспільності падає, сама людина стає непотрібною.

Хаос бу́де з усією нестерпимістю своєї нерозумної сили, і шматки люди під ногами і дулом самопала, шматки від насильства і голоду. Бо такий жахотливий хаос, який під викрик божевільних граз: „да здравствуй ти зва-бода робочева і хрестяніна!“, „да здравствуй ти зва-калівноє яблукко камуфліму на сребренном блудеж-каторайо ми несьом чалавчєтєтє!“

Не стало державо - не стало й людини і навіздо-рот: не стало людини - не може повійати і держа-ви. Немає держави, коли правди́нка людина не є люди-на, а товари́на безправна, яку кудись гонять збо-револіцій напівх: ні товари́на не може сама вряту-ватись від божевільного напівху, ні напівх не може покинути товари́ни, бо він збожеволів.

Нашій нації куди є отесей суспільний хаос. Ро-зумний права і законності, як видно це й на веба-нвому досвіді, глибоко сидить в нашій народі. Сире-мій і потяг до сирого законного буття в на-шій народі є його висшим культурним проявом, з ознакою його культурної висшости і цивілізації.

І перед небезпечною загрозою своєї культури на-шій підніс свій протест проти грубого варваризму, проти руйнації права і держави, поставивши на карту: або зми́ти або перемогти.

І почав розгоратись широким полум'ям народний

Цілі дивізії і армії своїх кращих во́лків кидали оку-пачів на сина, намагаючись роздавити людське серце, розтовкти його, що ніхто не могло відчувати і вибачати

погутити свого жорстокого протиску.

154²¹⁰

Первісні засоби були боротьби-матеріальні: перевага була на боці розбійників, але первісні засоби були боротьби і - духовні. Тут безперечно перевага була на боці інших, і на першій усе етапі боротьби за державність, наша нація показала, що її сила і розумність цілком висіла на завоювання і утворення собі незалежного державного життя.

І як би ми агітували окупанти, як би ми мотували і бачили у них, в повсякденних наших селяни і робітники піднесли до гори прапор, облитий власною кров'ю, прапор переможного протистояння проти всього насильства і поневолення.

І ми не відступили, з другого боку, на цілий світ отой моєї від нашої крові прапор, що справді велика безпечна загроза ~~для~~ величній правді і праву людини на цілий світ від розлиття по ньому того жахливого суттєвого хаосу.

Бо не уявляю тисячери борецького насильства і вождів цієї до си до великих просторів колись великої держави і сьогодні і завжди по всіх куточках і закутках, куди бачу і горе, нещастя і розпач, голод і жах, провісники, наругу і смерть.

Р. С. Ф. С. Р.

Военно-Контрольн. Пункт

№ 6-й

Особого Отдела

14 Советской Красной Армии!

Августа 10-го 1919 г.

№ 101

Действующая Армия.

155

У Д О С С Т О В Е Р Е Н И Е.

Предъявитель сего есть действительно сотрудник Военно-Контрольного Пункта № 6 Особого Отдела 14-й Советской Красной Армии Борис ГОЛЬДЕНБЕРГ /псевд. Мамонтов/.

Всем Советским Организациям предлагается оказывать товарищу Мамонтову полное содействие..

Начальник Военно-Контрольного пункта

Распорядитель

Делопротоизводитель

Семин